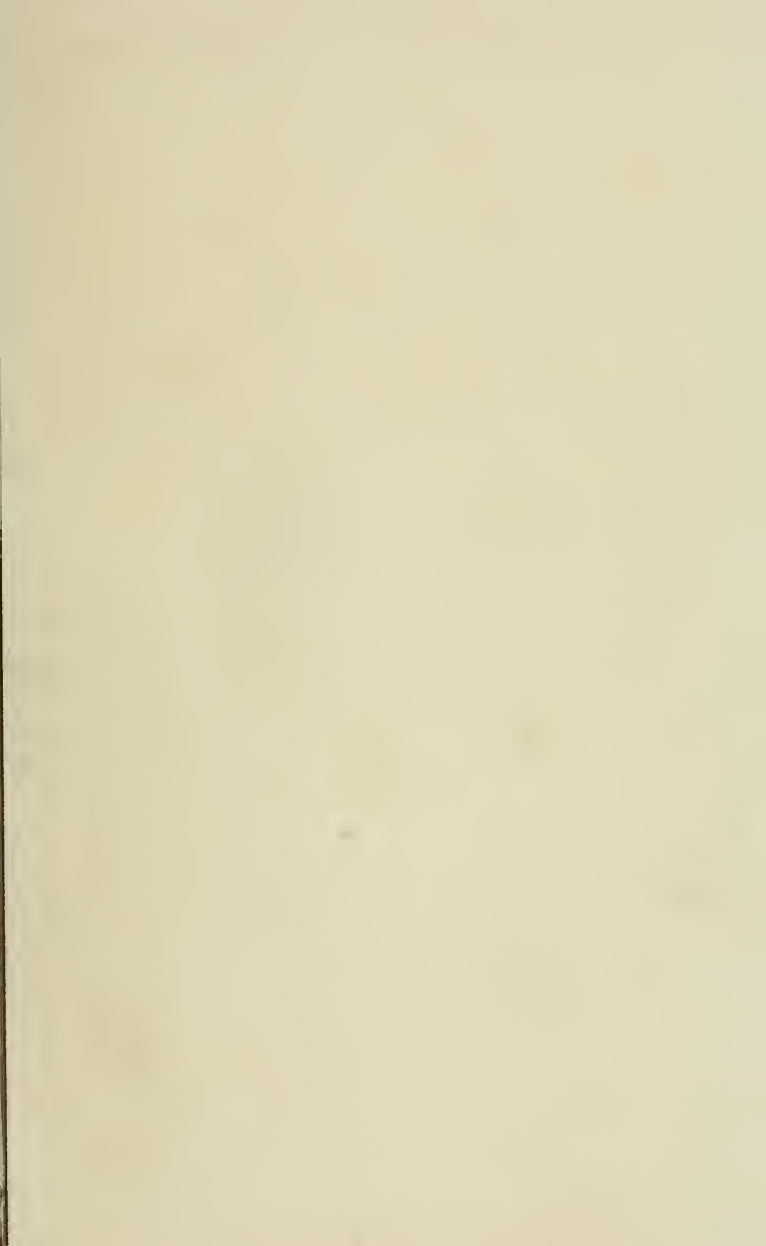
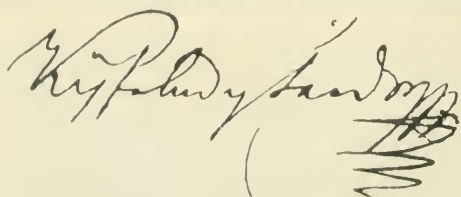

His Majesty's Secretary

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA
GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

II. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET IRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazár Dezső	Kéký Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Décsi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Ányos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

KISFALUDY SÁNDOR MUNKÁI

HIMFY – CSOBÁNC – TÁTIKA

TORDAI ÁNYOS BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

PH
3135
KE
pót.2

Nyomatott finom lamenteles helykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

1090130

KISFALUDY SÁNDOR.

Irta: TORDAI ÁNYOS.

Mosolygó szemű, szelíd arcú, öreg korában is nótás ajkú asszony volt a nagyanyám. Hosszú téli estéken nem restellte elővenni a rokkát sem és míg elvékonyodott újjai alatt egyre fogyott a szősz s gömbölyödött az orsó, reszketős hangon nótáztatta a régi szép dalokat. A miket ő maga is ötven-hatvan évvel azelőtt tanult leányzó társai közt. Mindig mellé ültünk ilyenkor ketten: az öreg Cirmos, meg én. Cirmos az orsót vizsgálta sóvárgó szemmel, én meg a nótákat hallgattam ájtatos figyelemmel. Egy-egy szót tán meg sem értettem, de a melódia megragadt lelkemben. Ma már majdnem olyan ezüstös az én hajam is, mint a nótás nagyanyámé volt akkor, de ma is, tán nem kóta szelint, de azokkal a kedves tremolákkal dudolgom gyermekkorom szép emléke gyanánt a dalt Rózsáról, Csohányvárnak elhervadó virágáról. Mintha ennek az áldott emlékéü öregasszonynak édes hangja zendülne felém az évtizedek messze távolából: Ül mellém a kandalóhoz, fel van szítva melege... Áldott legyen emléke a költőnek, aki nagyanyáinkat magyar dalra tanította.

Mert mindenféle irodalmi értékein felül Kisfaludy Sándornak az a legnagyobb érdeme, hogy a XIX. század fordulóján magyar könyvet, magyar verset adott a magyar asszony kezébe.

Ifjú ember Kisfaludy Sándor, mindössze húsz éves, mikor életének programját emígy tűzi ki: «Eltökél-

lettem magamban, hogy én, szegény magyar nemes ifjú, de azon régi igaz Magyarok ivadéka, kik a Magyaroknak itt Hazát szereztek és egy nagy dicső nemzetet állapítottak, homályomba, rejtve, akár mint katona, akár mint egyszerű polgár, szívem véréből, hazafiú érzelméből, mint a selyembogár gyomrából, egy fonalat fonok, melynél fogva veszni indult magyar nemzetiségünket magyar nyelv, érzés és írás által ha csak kevés idővel is tovább életben tartsam. Magyarul fogok írni és csak a szívekhez szólni: mit? miként? magam sem tudom még». Ifjú életének lelkesítő és lehangoló tapasztalatai váltják ki belőle e komoly hangot.

A sümegi földesúrnak, Kisfaludy Mihálynak házaságát nyolc gyermekkel áldotta meg az Isten. Sándor volt az első (1772), a másik költő: Károly a nyolcadik (1788). A vagyon, mit az ősök összeszerettek és összepörösködtek — volt idejük, hiszen a Kisfaludyak a Csák-nemzetségen át Szaboles vezérig vitték föl családfájukat — a vagyon bizony megkopott az utolsó évszázadban. A gondos apa mind azon igyekezett, hogy el ne aprózza a maradékot, hanem a fiúk jeles emberekké nevelődjenek, hogy jól házasodhassanak, a lányok meg szemesek legyenek a választásban, hogy minél kevesebb hozománnyal beérjék, Sándor fiában különösképp reménykedett. Volt is rá oka. Győrött hat esztendőn át első eminens a kis «oskola-csuda», a hogy büszke apja nevezgette. Győr után Pozsony a második állomás. Itt azonban lelohad az ifjúban az ambíció, szíve-kedve más utakon jár. Új világ nyílt meg előtte. Mohón olvassa a divatos német regényeket, megtelik a lelke érzékeny ábrándozással. Következménye ennek az első szerelem s a velejáró tökéletesedés a hegedülésben és a verselésben. Pozsonyban színház is van, kettő is. Az egyikben vándor komédiások, a másokban jeles művészek játszanak. Nem veti meg egyiket sem. A deszkabódé mutatványaiban ugyan csak a szeme gyönyörködik, de a kö-

színházban a lelkét fogja meg Shakespeare, Lessing, Goethe, Schiller géniusza. Nagy szándékok és akarások teremnek a lelke mélyén: magyar literaturáról ábrándozik. Van-e ennek gyökere, talaja ebben a német városban? Van. Megismerkedik a szeminárium kispapjaival, akik szorgalmasan veszik-olvassák a magyar könyveket, járatják a Mindenest Gyűjteményt, lelkesülnek a legnagyobb magyar poéta, Gyöngyösi versein, Besse nyei, Kazinczy, Dugonics új utakat nyitogató írásain. A kispapok példája bátrabbá teszi: becsapja a jogi könyveket, drámaírással próbálgatja tollát. Egyre határozottabban alakul ki életének célja: magyar író lesz, a magyar nyelv művelésével fogja szolgálni nemzetét. Mikor végül II. József halála után az országgyűléssel Pozsonyba is beköszöntött a magyar világ, mikor az ifjú teljes tudatára ébred magyarságának és nemesi mivoltának, akkor tüzes hazafi érzéssel fogadja meg, hogy élete minden pillanatát a magyar nemzeti gondolatnak szenteli. Mi lesz ennek a módja? Politikus legyen belőle? Visszavonás, pártoskodás terem csak a politikai pályán. Katonának menjen? Az ő korában a katona nem a magyar gondolatért vérzett. Álljon hivatalba s igazgassa a német kormányzás gyeplőit? Hisz ez hazárulás lenne! Nincs más eszköz a haza szolgálatára, csak a toll, nincs más hivatás számára, csak a literátoré.

Ime, e tiszta forrásokból fakadt a húszéves ifjú lelkes fogadalma.

Kisfaludy Mihály azonban gátat vetett az ifjú terveinek. Otthon fogta fiát maga mellett, kezébe adta Verbőczy lebecsült könyvét s ráparancsolt, készüljön az ügyvédi cenzurára, mert prókátornak kell lennie. Verje ki fejéből az írásmesterséget: firkálásból nem lehet megélni, meg nem is illik ez a mesterség nemes úri emberhez. Sándor, mit tehetett mást, kénytelen-kelletlen belenyugszik. Nappal tanul, éjjel titkos magyar könyveit olvassa, tollát gyakorolja. De csak pár hónapig

bírja a színeskedést. Végre is kenyértörésre viszi dolgát: prókátor ugyan sohasem lesz, hajlandó azonban katonának állni, hogy bejuthasson a bécsi magyar testőrök közé. Az apa beleegyezik a szép jövődöt ígérő tervbe. Megigéri az előzetes rövid katonáskodás költségeit is, hiszen így ember, mégpedig udvari ember lesz a fiából. Pedig Sándort nem az udvar pompája vonzotta Bécsbe, hanem inkább a testőríró Bessenyei példája lebegett előtte. Ott kezdi ő is, ahonnan Bessenyei elindult a magyar Parnassusra, 1792 tavaszán útnak indul Erdélybe, ahol a Sándor Lipót ezred állomásozott.

Nem ok nélkül választotta az erdélyi ezredet. Erdélybe mindig vágyódott. Hiszen Erdélyben lobbant ki másfél száz év óta minden magyar tűz, ott termettek a magyar szabadság hősei, oda nem jutott az idegen szellem fertőzete. Azt remélte, csupa lelkes-tüzes magyar ember lakik a kis országban. Annál keservesebb csalódása, mikor az első faluban egy lelket sem talál, aki magyarul értett volna.

Ekkor írja idézett sorait Skublics Imrének. Ez a csalódás remeg szavaiban, mikor veszni indult nemzeti-ségét akarja tovább is életben tartani.

Nyolc esztendő multán kezébe is adta magyar testvéreinek beváltott ígéret első könyvét, a Kesergő Szerelem dalait. Nyolc év múlva is régi szent elvét hangoztatja: «Most van ideje, hogy hazájáért, nemzetéért, nyelvéért minden hazafi tegyen, amit tehet». Bizonyos, hogy költeményeinek kiadásában része van a költői ambíciónak is, része van szíve érzéseinek is, de épp ily bizonyos, hogy elsősorban a «jó hazafiság áldozatának» tartja kötetét, a mellyel «nyelvünket a lehető tökéletességre akarta hozni». Ismerjük ifjúkora ábrándjait, hogy már Pozsonyban írónak készül, de nem ismerjük még szívének azokat az érzéseit, amelyekből kesergő szerelem fakadhat. Pedig maga mondja: «Ami az emberben nincs, nem jöhet az emberből». Valóban mélyen

kellett eveznie a szerelem vizein annak, aki ennyi és ily ragyogó gyöngyökké tudta formálni lelke érzéseit.

Kisfaludy Sándor evezett is a mély vizeken.

1793-ban foglalja el az új testőrlhadnagy helyét a bécsi Gárda-házban. Negyedfél évig lakott benne. Elég idő tapasztalatokat és emlékeket gyűjteni. Sokkal egészségesebb vérű ember volt, semhogy a világváros-nyújtotta szórakozásokról lemondjon, de sokkal komolyabban fogta fel élete célját, semhogy elmerüljön bennük. A parádés szolgálat mellett bőven volt ideje szórakozásra is, önművelésre is. A nemestestőr előtt nemcsak az utca, a Práter, a színház van nyitva, előtte a hercegek, grófok, arisztokraták és követek szalonja is. Itt pedig ügyesen kell forgolódni, a németen felül franciául, olaszul beszélni, tájékozottságot kell mutatni nemcsak a bókolas művészetében, hanem a művészetek ismeretében, a politika tudományában is. Érezte is Bessenyei példájára a legtöbb magyar fiú hazai műveltségének alacsony fokát, de neki is feküdt a legtöbb a magacsiszolásnak. Kisfaludy annál inkább. Nyelveket tanul, Schillert, Webert, Voltaire-t, Tassót olvassa, de nagy az öröme akkor is, ha egy-egy Baróti-vers, Virág-óda kerül kezébe a hazai földről.

Vidám óráinak egyikében ismerkedik meg az első múzsával. A szép táncosnő Medina Mária, a tündérváros legjelesebb balletmesterének, Salvatore Viganónak volt a felesége. Magasan lobog a láng a tüzes ifjúságban s a tüzes spanyol-olasz asszonyban, de Sándorunk még a szerelem boldogságában sem feledkezik meg élete komoly céljairól. Most tanul csak nagy kedvvel olaszul szerelmes asszonyától s Tassót kezdi fordítani. Évek múltán is, mikor Medináról emlékezik, nem a szerelem ajándékait köszöni neki, hanem olaszul tudását emlegeti hálával. A nyalka testőr szívében a könnyen támadt szerelem könnyen is elmúlt ugyan, azonban a költő lelkében a dalforrás való élményekkel gazdagodott.

Történt közben, hogy ő maga ment eléje a második műzsának, az igazinak. Apja rég hívja már haza látogatóba. Komoly szóra akarja ismét fogni. A testőrség nem tart örökké. Nincs más megoldás fia jövőjére: meg kell, mégpedig jól kell házasodnia, aztán gazdálkodjék és éljen magyar úr módjára. Sándor 1795 őszén végre megfogadja hívó szavát, meghallgatja fél füllel jó tanácsait és szétnéz a vidéken. A badacsonyi szüreten találkozik atyafi-rokonával, a vasmegyei alispán, Szegedy Ignác, szép és okos leányával, Rózával. A költő-gárdista hamarosan meghódol a széplelkű leánynak, ki magasan áll leánytársai között, hisz hárfázik, okos könyveket olvas, sőt verset is ír, Teréz huga is Róza nevét duruzsolja fülébe: szép lány, okos lány, gazdag lány. Talán mindez az oka, hogy rátarti kissé, de csak forgolódjék bizalommal körülötte. A költő Teréz biztatására, meg szíve parancsára forgolódott is. Mire a napokig tartó szüretnek vége lett — közbe-közbe meghitt séták a hegy lankáin, a tó partján, csónakázások a holdvilág mámorító fényénél, kirándulások a poétikus váromokhoz — Sándorunk szívében a hódolat tiszta szerelemmé magasztosult. Róza szíve is szikrát fogott, ha nem is gyúlt lánggra. Nem bízott a síma szavakban, a hirtelen lobbant nagy érzés igazságában, talán-tán Medina híre is eljutott hozzá. Meleg szót ad a búcsúzóznak, de szívéből semmit sem mutat. Mindegy. A dalforrás tiszta hullámokkal bővül s alig várja már, hogy kitörhessen. Hiába keveredik az iszap a tiszta hullámok közé: előbb-utóbb megüledik s a kristályvíz marad felül.

Bécsben a gárdistát nem jó hírek várják. Szigorú, kemény parancsnokot kaptak, aki embertelenül megszorította a kényelemhez szokott daliák szabadságát. A gárda felszisszen. A lázadás vezére Kisfaludy. A vizsgálat vége: áthelyezés olasz földre, a milánói sorkatonaságához. Kedvetlenül ugyan, de titkos reménnyel jön haza Sándor búcsúzni. Egyik farsangi mulatság után

nyíltan megvallja Rózának szerelmét. A lány hidegebb mint volt s visszautasítja a vallomást. Ki tudná a hidegség okát. Szabadon járt a szóbeszéd akkor is: kicsapták a gárdából, gazdag menyasszonyt keres. A dalforrásba keserű csöppek hullottak s a forrás visszahúzódott a szív legbelső rejtekébe. Sándor lenyelte keserűségét, visszament Bécsbe, elköszönt barátaitól s közös sorsú társaival 1796 tavaszán elindult Olaszországba — újabb műzsák elé.

Milánóig éppen két hónapig tartott az út. Van ideje gyönyörködni a természet pompájában, elmélázni a régi váromladékokon, van módja tanulmányozni Vergilius városának, Mantuának műemlékeit s van anyaga bőven naplót írni. Alig áll szolgálatba a milánói fellegvárba, egy hét múlva a franciák körülzárják a várat. Hat hétig tartott a védekezés s a vár megadta magát. Kisfaludy a franciák hadifoglya lett. Golyó, pestis megkímélte az ostrom nyomorúságos heteiben, csak dús haja maradt áldozatul. Megkopaszodott.

A franciák Provence földjére, Dragignanba vitték tisztas fogságba. Nem is fogság volt, az csak internálás. «Vannak francia könyveim, írja naplójában, van hegedűm andalogni, álmodozni, van egynéhány szép férfiúi és asszonyi lélek kellemesen társalogni, szerencsés vagyok a nyomorúságban.» Az asszonyi lelkek elseje D'Esclapon Karolina volt, egy kedves-okos francia lány. Szerelem nem fűzte szívüket egymáshoz, csak meleg barátság, mégis Karolina lett a költőnek nem ugyan ihlető, de indító műzsája. Együtt olvasgatják Petrarca Laura szonettjeit, Rousseau Nouvelle Heloise-ét. Karolina biztatására versekbe kezdi foglalni Petrarca és Laura érzékeny történetét. Munka közben csodálatos sejtelmekként ébredszik lelkében a mult. Minek énekli ő másnak a bús szerelmét? Hiszen neki is van Laurája. «Megújultak szívemben mindazok az érzemények, amelyeket Rózi gerjesztett... és magánosan sétálván a hala-

vány olajfáknak békés árnyékában, meg-meglátogata a bús Melpomene». A dalforrás kitört. Sólajtó-zokogó strófák szakadnak lelkéből, kesergő szerehnének első dalai. Karolina kedvéért néhányát franciára fordítja s a kedves lány elismerése volt a költő első babérja.

Két hónap multán a magyar foglyokat becsületszóra haza engedték. Nizzában ültek hajóra s Genovába igyekeztek. Vihar támadt a tengeren, jegyzőkönyve, benne Petrarca regénye és kesergő dalai, a vízbe esett. Nem veszték oda végkép. A dalokat emlékezetből újra leírta, ami Petrarca-strófa megmaradt fejében, később átírta dalai közé. Klagenfurtba kellett mennie, ott várta az utolsó, a legszomjasabb múzsa.

A költő Pepi grófnénak hívja leveleiben. Többet nem is tudunk róla. Medina-típus, de annál még érzékibb, még veszedelmesebb. Az érzéki szerelem tüze egy időre hamut rakott még Róza emlékére is. A költő egész valóját lebilincselte a szenvedély, vers és próza alig győzi hirdetni boldogságát. Szerencséjére a fölhevülés rövid ideig, csak egy télen át tartott. A klagenfurti helyőrségnek menekülnie kellett a francia hadak elől. Megszakad a forró lánc és soha többet nem olvad össze: Pepijével a költő nem találkozott ezután soha.

Két hosszú esztendeig tart még a katonaelet. Rendes katonai szolgálat, kemény-harcos idők fönt a Rajna mellett. De ez az idő volt a költő számára az igazi életiskola. A huszonhat éves ifjú ember férfiúvá érik a tábor-tüzek mellett. De a tábortűz lelkébe is bevilágít s megvilágítja jövődő útjait is. Fölégeti az elmúlt idők léha emlékeit s fölgyújtja megint az igaz, az egyetlen tiszta szerelem szikráit. Szegedy Róza képe fölragyog megint. De a jövődő útjai is megvilágosodnak. Egyre erősödik elhatározása: otthagyja a katonaságot, hazajön s élni fogja, hacsak lehet, Róza oldalán az egyszerű munkás ember életét. A komoly elhatározásra egyszerre mellette terem a badacsonyi múzsa. Hol kételkedve, hol remény-

kedve fonogatja tovább a gyöngykoszorút, az epedő-sóhajtó dalok egyre szaporodnak. Megtalálja a módját, hogy levelei, versei barátai útján Rózához is eljussanak s tétova reménykedéssel várja a válaszokat. S a hírek egyre vigasztalóbbak. Megbátorodik erre a költő s burkoltan bár, újra megismétli régi vallomását. Jóbarátja, Takács József útján megkérdezi Rózától: «mitévő lenne, ha egy valaki úgy epedne érte, mint Himfy az ő kedveséért? Ha tetszeni fog felelete, hát Himfy kedvesének rajzolásában egészen őt veszem tárgyamnak». Az újabb vallomás minden jeget megolvasztott, a felelet biztató volt. Rózát meghatották a dalok, a badaconsyi szikra lángolni kezdett. A költő pedig, most már mindig és mindenütt Rózával tele szívvel, fonja-fonja a dalkoszorút s az 1798. év végén teljesen elkészült a *Kesergő Szerelem* kétszáz dalból és húsz énekből álló gyűjteménye.

Mindezeket el kellett mondanunk, hogy megvilágítsuk a *Kesergő Szerelem* genealogiáját. Mert sokáig állt a nagy kérdés: a sok mûzsa közül melyik volt az ihlető? Kérdezzük meg először a dalokat.

Himfy megszereti Lizát, de «nem remélhetvén a kemény szív irgalmát», hazája határaiból «kiköltözik a nagy harcra». Hiába keresi azonban a feledést vagy a halált, a kedves lány képe kíséri mindenütt. Őt látja a harcok tüzében, róla ábrándozik fogsága idején a tenger partján, a halavány olajfák csöndes berkében. Felidézi ott lelkében az első találkozás emlékét, a badaconsyi szüretet, a kedves lánynak minden testi-lelki szépségét, Nem lel enyhülést sehol. Minden változik, csak «beteg elméjének insége állandó». Végre hazakerül s újra találkozik kedvesével, de Liza most is kegyetlen és érzéketlen. «A titok kinyilatkoztatott»: mást szeret a lány, erre Himfy a halálban óhajt enyhülést találni.

A dalok tárgya, vágya, kevés öröme, sok fájdalom mindig és mindig Liza. Nem nehéz eltalálni, kire illik legjobban e költött név. Hiszen sem Medina nem adott

okot e sok panaszra, még kevésbbé Pepi grófné, de még Karolina sem. Másrészt azonban az is igaz, hogy a költő senkiért sem epedett annyi lévvvel és szenvedéllyel, mint ahogy dalai zokogják. Senkiért, még Szegedy Rózáért sem. Bizony meg-megfeledkezett ő kiadósabb szerelmei közben hosszú hónapokon át a badacsonyi lányról, de ezek a szerelmek is táplálták, telítették akarva-akaratlan költői vénáját. Mikor a szerelemről énekel, öntudatlanul is felhasználta minden élményét, minden tapasztalatát. Maga is megvallja, hogy érzelmeit képzelmeikkel táplálta. Hogy Liza halavány alakját nem csupán Róza vonásaiból állította össze, igazolja maga a költő: «Himfy tárgya csak olyan ideál, bár nőmnek is nagy része van benne». Mégis ne felejtsük, hogy a dalok legjava részét, felénél is többet, a tábortűz mellett írta, amikor már elégette a multat s a jövőndőt egyengette. Képzeletét táplálta még a mult, de érzelmei már csak a jövőre irányultak. A költő életírója (Császár Elemér) így fogja össze röviden az elmondottakat: «A *valóságban* nem epedt ő úgy Rózáért, mint ahogyan festi, s nem annyira *érezte*, mint inkább *elgondolta*, amit leírt. Ennyiben költészete őszinte s kétségtelenül Rózára vonatkozik».

Kesergő Szerelméért már a kortársak is magyar Petrarcának nevezték a költőt. Nem jogtalanul. Ő ugyan önérzettel mondja: «Ha Petrarca és mások előttem nem énekeltek volna is, én Himfyt mégis írhattam volna és így talán még nagyobb eredetiséggel, mert ami az emberben vagy, az jöhet is az emberből». Igaza is van. De viszont az is igaz, ha nem ismeri Petrarcat, Himfyjét nem így írta volna meg. Petrarcára mutat Szerelmeinek nemcsak külső formája: a szerkezet, a hosszabb dalok s a rövidebb énekek váltakozása, a hangulatos szonett-szerű versforma, hanem számos dalának alaptónusa, eszméje, fordulata, ékessége is. Nem csoda, hiszen még mielőtt a maga szerelmének megírására gondolt volna,

Karolina buzdítására Petrarca és Laura szerelmét kezdte megírni vagy száz strófában: egészen természetes, hogy ebbe a művébe Petrarcától számos képet, fordulatot, hangulatot vett át. Ez a munkája a tengerbe veszett ugyan, de ami fejében maradt belőle, öntudatosan, öntudatlanul is a Himfy alkotó része lett. Nem is ez a Petrarca-i hatás fontos. Iőkép nem a XVIII. század végén, amikor még az irodalmi enyém-tied-övé határai igen tágak voltak. «Petrarca igazi hatása, mondja ismét Császár E., sokkal mélyebben jár. Abban, hogy Kisfaludy egész versciklust szentelt hölgye iránti érzelmeinek, hogy 220 költeményen keresztül egy érzést szólaltat meg, hogy egészen átadja magát ennek az érzelmenek: lehetetlen félreismerni Petrarca hatását.» Ez az egyezés azonban a világ egyik legjelesebb lírikusával nem rovására, hanem dicsőségére válik.

A Kesergő Szerellemmel vége a költő regényes életének. 1799-ben megválnak a katonaságtól, hazajön s 1800 elején oltárhoz vezeti Szegedy Rózát. Élete ettől kezdve csendes gazdálkodással és irogatással telik. Előbb az új asszony birtokán, Kámon telepednek meg, majd öt év múlva az ősi házba, Sümegre költöznek.

1801-ben jelent meg a *Kesergő Szerelem* nyomtatásban. Nem volt még magyar könyvnek ekkora sikere soha. «A boldog szerelmesek, mondja az életíró, Himfyt ajándékozták kedvesüknek, a boldogtalanok enyhítő balzsamot kerestek a fájdalmasan epedő strófákban.» Muzsikára teszik, németre, sőt egyes dalait franciára, olaszra fordítják. A költőnek és Lizájának neve hangzik az irodalmi körökben, a nemesi kúriákban. Nem győzik magasztalni és bámulni azt a magyar költőt, aki saját szavai szerint «nem tudós, nem literátor», vagyis magyarán: aki nem sokat törődik a regulákkal, hanem «csak azt írja, amit érez és úgy írja, ahogyan érez». Ez a nyitja nagy hatásának. Dalai, egyszerre kétszáz! — mind csupa egyéni élmény. Nem titkolózik, nem bur-

kolja érzéseit a mithológia fanyalgó képeibe. Nem ke-reng az okoskodás útvesztőiben. Közvetetlen melegség-gel, új hangon muzsikál ajakán a szó.

A nagy siker új munkára buzdítja a költőt. A családi boldogság is szóra kívánczik. Már házassága első hó-napjaiban megírja a *Boldog Szerelem* első dalait s néhány év alatt kétszázra szaporítja ezeket is. A két ciklust aztán 1807-ben *Himfy Szerelmei* címen két kötetben adta ki.

A *Boldog Szerelem* természetszerűleg bágyadtabb, egyhangúbb kesergő testvérénél. A bánatnak, a szenvedésnek, az epedő váagnak igen hosszú a skálája. A boldogságnak, a megelégedésnek kevesebb a hangja, fakóbb a színe. Költőnk is igen józan néha, sokat okoskodik, hosszan elmélkedik. A daliás gárdista, a világjáró katona békés gazdálkodó lett. Az erdőt már nemcsak azért szereti, mert az árnyékos fák alatt ábrándozni lehet, inkább azért, mert vad is lakik benne. A réten-mezőn nem annyira a virágok pompáját látja már, inkább azt vizsgálja, a kasza alatt ropogósan dőlnek-e a rendek. De ha józan is, csak ritkán unalmas. A természet képeit, a gazda örömeit, a falusi élet egyszerű báját megkapó hangokon énekli. Elmélkedései a házasság élet boldogságáról, az emberi élet céljáról, a hazai föld szeretetéről, a kevéssel megelégedésről a szívbe is utat találnak. S ne feledjük el azt sem, hogy irodalmunkban Kazinczy néhány versét nem számítva, a családi boldogságot, a hitvesi szerelmet Kisfaludy énekli meg elsőnek, ily hosszasan, ennyi változattal mindenesetre elsőnek. És írjuk javára azt is, hogy Boldog Szerelmének dalai «eredetiek a szó igaz értelmében: a házasság apothéozisa közben Kisfaludy nem szorult idegen gondolatokra, képekre». (Császár E.) A szép magyar nyelv, a könnyed verselés, a ritmus zengése pedig a Kesergő Szerelem dalainak méltó testvéreivé teszik a Boldog Szerelem dalait.

Himfy Szerelmei-vel egy évben jelent meg Kisfaludy-

nak három elbeszélése *Regék a magyar előidőkből* címen. Csobánc, Tátika, Somló a három első rege. Utóbb még 14 ilyfajta elbeszélést bocsátott közre. (*Kemend, Döbrönte, Szigliget, Esegvár* stb.) A regéket tisztán hazafias szándékkal, hazafias kötelességből írja. Szent kötelességének tartja, ifjú korának fogadalma kötelezi rá, hogy művelje nemzete nyelvét s a nyelvművelésnek nem legmagasztosabb tárgya-e az ősök életének rajza, a magyar nemesvilág dicsőséges multja. Ez a gondolat költőnk legkedvesebb ösztökéje. Történeteit a dunántúli várromokhoz, sokszor a Kisfaludyakkal rokon családokhoz fűzi. A romok ott a Balaton partján gyermek-kora óta jóismerősei, a kedves önzést meg, hogy ősi családfáját fényesítgeti, ki vehetné rossz néven. Kalandos multjában is föltűnedeznek a várromok: eleget látott Bécestől Milánóig utaztában, meg fölön a rajnamel-leki táborozás alatt. Veit Webernek érzelmes könyve (*Sagen der Vorzeit*) már gárdista korában kedves olvasmánya volt. A kor romantikus hangulata is megkívánta az effajta tárgyakat: a hajdan ragyogó képeivel kell felrázni és tette serkenteni a tunya jelent.

A regék egytől-egyig históriai vagy mondai alap nélkül kitalált történetek. Koruk Nagy Lajos, Zsigmond vagy Mátyás kora, de költőnk történeti ismeretei sokkal vékonyabbak, semhogy találó korrajzokat tudott volna alkotni. Meséjük is túlon-túl egyforma. A szende várkisasszonyt szereti a vitéz dalia, de boldogságukat megrontja valami rókaelkű intrikus, s a történet vége rendszeren gyász, halál. Klasszikus példa az első rege, Csobánc. László vitéz búcsúzik mátkájától, Rózsától s a kenyérmezei táborba siet, Rózsa epedve várja vissza jegyesét, de még csak hír sem jön róla. Végre megjelenik Orbán deák azzal a hírrel, hogy László meghalt a csatában. Utolsó kívánsága az volt, hogy kedvese menjen nőül Varjas Andráshoz. Hazugság a hír, az üzenet is. Varjas maga koholta, hogy Rózsa kezéhez és Csobánc

birtokához jusson. Rózsát elsorvasztja a bánat: mikor László szerencsésen megérkezik, kedvesét holtan találja. Egyszerű történet, meseszövé, lelemény nélkül. Ilyen mindegyik: édes testvérei egymásnak». Amit Kisfaludy Sándor Balassa Báliut című költeményében e nagy költő dalairól (kétségtelenül csupán korának igen foggyatékos ismerete alapján éppen nem helyesen) mond, hogy t. i. «Bennök hely- és névváltozattal Egy a romlás és veszély» — ez a szónak legmerészebb értelmében teljesen áll a saját elbeszélő költeményeiről». (Heinrich G.) Tátikában pl. Szentgyörgyi László: Rezi Sándor, Gyulafi Rózsa: Szánthó Mancsi, Orbán deák: Hermán deák.

És mégis szívesen fogadta a regéket, főkép az elsőket, mindenki. Miért? Mert újszerűek voltak: Gyöngyösi óta senki sem írt szerelmes történeteket, ilyenekre pedig minden időben éhes az olvasó. Mert hazafias hév áradt belőlük: a magyar urak, kisasszonyok, daliák mind derék, kiváló nemesemberek, akik lelkesednek a hazáért, minden nemzeti gondolatért, s a jó erkölcsökért. Mert a visszasóhajítás a múltba, ábrándozás a régi dicsőségen egyedüli vigasztalása volt a közállapotok súlya alatt görnyedő magyarnak: a költő az egész kor hangulatának adott regéivel kifejezést. Mert a regék édeskés szentimentalizmusa szíven találta azt a kort, amelyben Kazinczy is felsikolt örömeiben, ha kedvére való írást olvas, amelyben a szerelmében csalódott Toldy Ferenc könnyes szemmel éneklí a holdvilágnál a Kesergő Szerelem dalait. Végre, mert a regék könnyed előadásában, a leírások szép áradozásaiban, a lírai ömlengésekben s dalra termett versformában kedves Himfyjére ismert a közönség.

A teljesség kedvéért még néhány szót.

A XIX. század fordulóján kitárul a magyar színpad is. A nemzeti érzés a drámaírói tollat is kezébe adja költőnknek. «Nem mint Poéta írta drámáját, írja magáról az első dráma előszavában, hanem mint Hazafi, aki ha-

zájának minden telhetsége szerint szolgálni kíván.» Nem es elv ugyan, de nem ígér drámai sikert. Hunyadyról, Kun Lászlóról, Bánk bánról stb. ír történeti drámákat s «nemesházi rajzolatokat» Dárday ház, A lelkes magyar leány, Elmes özvegy címen. De a színpadról nem tudott hatni.

Mikor rákerült a sor, újra felkötötte a fringiát is. Az 1809-i nemesi fölkelés idején József nádor szárnysegéde volt. Meg is írta a fölkelés, jobban mondva az ősi nemes virtus védelmét. A nyelvújítás vitáiban a «nyelvrontó» Kazinczy ellen fordul. Sokat pöröl kritikusaival, nem is tartja magyar emberhez illendőnek a «recensensi mesterséget». A dunántúli írók előtt tekintélye állandó, az Akadémia is megválasztja első vidéki tagjának, de az új romantikus iránynak, főlképp Vörösmartynak sikerei a század 20-as éveitől fogva elhomályosítják hírnevét.

1832-ben meghal Szegedy Róza, gyermek nélkül. Ez fájt az öregedő költőnek legjobban. Ki terjeszti tovább az újra híres Kisfaludy nevet? Elhagyatottságán kívül ez a vágy vitte rá, hogy újra házasodjék. Hiába, második felesége, Vajda Amália is gyermek nélkül halt meg kilenc év múlva. A költő hetven éves volt. Sírja felé ballagott ő is. Talán kissé kedvetlenül, talán kissé elkomorodva. Nem csoda. Elsietett előtte a világ. Új hangok az irodalomban, új hangok a közéletben, politikában. A nemzetet eddig az ő ideálja, a nemesség alkotta, már új zászlók lengenek s rajtok a nép neve van írva.

1843-ban a hetven éves Kisfaludy Sándor tiszteletére az ifjú nemzedék «dalünnepet» rendezett a pesti megyeház nagytermében, hogy lerójjá háláját hosszú életének hazafias munkájáért. Az ünnepen Bárány Eötvös József beszéde így emeli ki a költő egész életének vezérfonalát: «Kisfaludy Sándor legnépszerűbb költője hazánk... S homán van, hogy a székely havasoktól Dévény várfokáig, merre csak magyar él és nyelvünk érte-

tik, a költőnek neve egyenlő tiszteletben áll? — az ok : mert Kisfaludy nem írt egy sort, melynek minden szava ne volna magyar, mert művei között vannak dicsők és gyengébbek, fenségesek és kevésbbé sikerültek talán, de olyan, mely ne e hazának földjéből termett volna, mely minden gondolatban és érzelmében ne volna honi — nem található közöttük. S ez az, ami Kisfaludyt kortársainak kedveltjévé tévé, mi szavainak annyi hatást szerze, mi nevét megörökíti e hazában».

Az adósságot, amit a húszéves ifjú magára vállalt, ötven éven át becsülettel és dicsőséggel törlesztgette a költő.

Egy év múlva, 1844 okt. 28-án meghalt.

(Kisfaludy Sándor részletes életrajzát a Költők és Írók című életrajz-gyűjteményben Császár Elemér írta meg, ezen alapszik a jelen tanulmány is. Említhető még : Zilahy Kiss Béla : Himfy-album, a Pesti Napló ajándéka, 1900. Kimerítőbb tanulmányok : Angyal Dávidé K. S. munkáinak 8 kötetes kiadásához, 1893 és Heinrich Gusztávé a költő munkáinak két kötetes kiadásához, 1903.)

HIMFY SZERELMEI

ELSŐ RÉSZ.

A KESERGŐ SZERELEM.

Del vario stile, in ch'io piango, e ragiono
Fra le vane speranze, e'l vano dolore ;
Ove sia chi per prova intenda amore,
Spero trovar pietà, non che perdono.

Petrarca.

ELSŐ ÉNEK.

Mint az őzek az erdőben,
A halak a vizekben,
Madarak a levegőben,
A méhek a kertekben :
Oly szabadon s kedvem telve
Éltem egykor napjaim ;
Vigan lejtve s énekelve
Üzém kicsiny bajaim.

Erő vala tetememben,
Minden bajt megláboltam ;
Tehetség volt tűz-lelkemben,
A sorsot csak gúnyoltam ;
Nem esmérvén veszedelmet,
Nagy dolgokat koholtam ;
Nem esmertem a szerelmet —
Egek, de boldog voltam!

Szóljon bár a hímes mező
Fűvei közt fülelő
És estvénként lengedező
Illatos nyári szellő :

Ha valaha duplázta-e
 Sohajtásom fúvalmát?
 Avagy háborította-e
 Zokogásom nyúgalmát? —

Szóljon bár a csörgedezve
 Folydogáló csermelye,
 Hol, kebelem ömledezve,
 Oly sok estvém eltele:
 Ha valaha könnyeimből
 Egy cseppecskét ivott-e?
 Bút nézett-e szemeimből,
 S panaszt tőlem hallott-e?

Barátságot szép lelkekkel
 Szívem szerint kötöttem,
 S érzelmimet jó szívekkel
 Enyelegve közlöttem.
 Kedvelvén a társaságot,
 Akkor én nem gondoltam
 Ennél nagyobb boldogságot —
 Egek, de boldog voltam! —

Nyúgalomra bocsátkozván,
 Könnyen elszenderedtem:
 S szép álmokkal múlatozván,
 Új öröme ébredtem.
 Nem esmervén a szerelmet,
 Senkinek sem hódoltam,
 Nem éreztem szívgyötrelmet —
 Egek, be boldog voltam! —

De most oda boldogságom,
 Oda örömnapijaim!
 Oda van szép szabadságom,
 Hajh! meggyültek bajaim! —
 Egy gőgös szép megszabzette
 Csalt nem sejtett szívemet
 S tehetetlen rabbá tette
 Fellengve járt lelkemet! —

A bú marokkal szaggatja
 Ifjúságom virágit ;
 A mirigy tűz száragatja
 Szép reményim zöld ágít.
 Teli arcom elsorvadott,
 Lehúlltanak rózsái ;
 Vidám szemem bepadott,
 Elhúnytának szikrái.

Oda könnyű nyájasságom
 S enyelgő víg tréfáim ;
 Ellankadott bátorságom,
 Búban másznak óráim.
 Tetememnek fogy ereje,
 Kedvekben nem enyhülhet ;
 Roncsolt agyamnak veleje,
 Elmém már nem repülhet.

Kerülöm a mulatságot,
 Epedezek, búsongok ;
 Kerülöm a társaságot,
 Magánosan bolyongok.
 A barátság deríteni
 Édes szóval igyekszik ;
 De nem képes enyhíteni, —
 Szívemen nagy terh fekszik.

A pataknak siralmimmal
 Bővitem most vizeit ;
 A Bakonynak panaszimmal
 Töltöm vadon völgyeit.
 A szép tavasz kellemei
 Lelkem fel nem vidítják ;
 A madarak szerelmei
 Szívem inkább búsítják.

Nyúgalomra telepedvén,
 Alva is csak szenvedek ;
 Álmomban is gyötrődöm én,
 S új kínokra ébredek.

A napkelet, napenyészet
 Búmban tűnődve talál ;
 Kihalt nékem a természet, —
 Éltem egy hosszú halál.

Látja jól azt a kegyetlen,
 Mint lankadok, epedek ;
 Tudja jól az érzéketlen,
 Érte mennyit szenvedek ;
 De mind ezen nem könyörül,
 És nem szán ő engemet!
 Sőt talán még azon örül,
 Hogy így dúlja éltemet.

Egy mosolygó tekintettel
 A kegyetlen istenné,
 Bár ha színlett szeretettel,
 Szívem boldoggá tenné,
 Vajha tüzem apaszthatná
 Könnyeimnek árjait! —
 Vagy hát könnyen elolthatná
 Szívem dühös lángjait!

1. Dal.

Az életnek tengerében
 Két örvény van : szív és ész ;
 A kettőnek egyikében
 A jobb ember könnyen vész.
 Az ész ezer bajt okozó ; —
 Ezt el lehet kerülni ;
 A szív, minthogy ragadozó,
 Könnyű benn elmerülni.
 Engem a sors forgó szele
 Ez örvénybe csapott bele ;
 S elragadt ez engemet —
 A szív szerzi vesztemet.

2. Dal.

Hogy anyám megnyugtathatta
 Minden kívánságomat ;
 S egy pohár viz elolthatta
 Minden szomjúságomat ;
 Midőn gyermek társaimmal
 Csigást, lapdást játszottam,
 És rövidke lábaimmal
 Lepkék után futottam ;
 Madárfészket keresgéltem, —
 Egy örömmel mást cseréltem :
 Boldog voltam én akkor :
 Óh gyönyörű gyermekkor!

3. Dal.

Mikor egyszer pelyhesedtem,
 S a gyermekből legény lett,
 S gondolkodtam, elmélkedtem,
 S a szív bennem érezett ;
 Hogy megjárták omladékit
 Szívem s elmém Hellának,
 S bámúlandó dőledékit
 A hajdani Rómának ;
 S gondolatim fellengeztek,
 Kíváratim ébreddeztek,
 S érzeményim zsibongtak, —
 Örömem is borongtak.

4. Dal.

Amiólta felserdültem,
 Keblem tüzet nevele :
 Bizonytalan tárgyért fültem,
 S így szívem nem fájt bele.
 De mihelyt őt megpillantám,
 Lelkem mindjárt megdobbant :
 Ő az! félve rebegé szám,
 S a tűz bennem fellobbant.

Mélyen érezvén hatalmát,
 Megvallottam diadalmát;
 Hatalmát ő szereté, —
 Diadalmát megveté.

5. *Dal.*

A szív minden, — azt tartom én,
 Mindennek az eleje:
 A szív győzvén vagy győződven,
 Jó vagy rossznak kútfeje.
 Szívem szerzé örömimet,
 Miglen még szabad voltam;
 Szívem szerzi keservimet,
 Miólta meghódoltam.
 Lábához tévén szívemet,
 És szívemmel mindenemet,
 Estem e kelepcebe, —
 Hatalmának kénnyébe.

6. *Dal.*

Semmiként sem remélhetvén
 A kemény szív irgalmát,
 S tovább innár nem tűrhetvén
 Fájdalmaim nagy halmát:
 Vértő szívvel kifejtöztem
 Barátim karjaiból
 S a nagy harcban kiköltöztem
 Hazámnak határiból
 Ott, hegyeken s völgyeken túl.
 Hol Mars vért ont s népeket dúl,
 Kínom végét, halálom,
 Talán majd ott találom.

7. *Dal.*

Mint a szarvas, kit megére
 A vadásznak fegyvere,

Fut, — de későn, — foly már vére,
 Vérzik tőle a csere :
 Úgy futok én a pár-szemtől,
 A seb mellem baljában ;
 Ázik a föld keservemtől
 Lábam minden nyomában.
 De hajh! mennél tovább érek,
 Annál jobban gyűl a méreg
 S beljebb rögzik szivembe ; —
 Futok, hajh — de vesztembe.

8. Dal.

A külföldön nyomorogva,
 A világot futosom,
 S tétovázva, csavarogva
 A vadságot bújdosom.
 Midőn ébred a természet,
 Korán én már tévelygek ;
 S ott lel s tart a napenyészet,
 Későn is még szédelgek.
 De oly helyre, haszontalan,
 Nem juthatok, boldogtalan!
 Ahová a szerelem
 Ne bujdosnék én velem.

9. Dal.

Boldog valék nyúgalmamban,
 Őtet még nem esmervén,
 Mint a halak a folyamban,
 Bú s gond nélkül éltem én.
 A szabadság mezejében
 Kényről kényre repültem
 S a barátság kebelében
 Életemnek örültem.
 Amor sorsom irigyllette,
 S őt velem megesmértette ;
 Láttuk egymást, s Amor ott
 Csak magamat nyilazott.

10. Dal.

Elűzted a komor telet,
 Te a földnek szerelme,
 Óhajtvá várt szép kikelet,
 Te mindennek éelme!
 Elérkezél kellemiddel,
 Itt veled a szép napok,
 Teli minden kedveiddel, —
 De én rajtad nem kapok :
 Mert élesztvén lángaimat,
 Kettőzteted kínaimat :
 Mindaddig hát, míg így téssz,
 Tavasz, ellenségem léssz.

MÁSODIK ÉNEK.

Búval tölti csak s bánattal
 Keblemet a kikelet
 A virág-hím, a madár-dal
 Velem csak mérget nyelet.
 Nem derítnek, komorítanak
 A tavasz szép magzati ;
 Nem enyhítnek, nyomorítanak
 A lugos víg hangzati.

A zöld mező tekintete
 Csak úntatja szememet ;
 A lágy szellők lehellete
 Csak bosszontja képemet.
 Tölgyek s bükkök árnyékában
 Lankadok, nem enyhülök ;
 A patakok zúgásában
 Álomba nem merülök.

A csordák víg kolomplása
 Lélekharang énnekem,
 A pásztorok dalolása
 Búcsúztató énekem.

Minden völgynek nyílásában
 Egy sír-üreg tátogat ;
 Minden halom látásában
 Egy halálkép borzogat.

A hajnal tűzlángozatja
 Nem mosolyog énnékem ;
 A hold szelid ábrázatja
 Neveli még inségem. †
 A nap hintvén sugárait,
 Nyilat lövell szívembe ;
 Az éj, gyújtván csillagait,
 Sebeket süt lelkembe. —

Hogy míved ily ellenkező
 Tárgyoddal, óh természet!
 Hogy nékem csak bút szerező
 Minden kegyes intézet ;
 Hogy anyai tekinteted
 Engem ekként nyomorít, —
 Hiszem, hogy nem kedvelheted,
 S hogy téged ez szomorít ; —

Őt büntesd-meg érzéketlen,
 Veszedelmes lányodat ;
 Az erántam oly kegyetlen
 Tapodja szép célodat,
 Mikor őtet így megáldád
 Kellemekkel, bájokkal,
 Hitted-e, hogy vádat von rád,
 Így dúlván ő azokkal? —

II. Dal.

Eltávozván, majd változás
 Lesz, gondolám, ügyembe ;
 Lett, de milyen? — a távozás
 Mérget önte sebembe.
 A szerelmet szikrájában
 A távollét elfojtja :

De, hajh! érzem, hogy lángjában
 Azt még inkább felbojtja.
 Nem hogy őt nem felejthetem ;
 Sőt még dühösben szeretem
 Most, hogy tőle távoztam ; —
 Hah! szörnyen csalatkoztam.

12. Dal.

Országok, népek, nemzetek,
 Puszták, folyók, városok,
 A nagy tenger és szigetek,
 Rengetegek, havasok
 Választják már a kegyetlent :
 De még itt is szeretem ;
 A gyönyörűt, az egyetlent
 Sohol sem felejthetem.
 Ahol járok, hintve lépe,
 Mint az árnyék, üldöz képe.
 Látom már, míg lehellek,
Lethét sohol sem lelek.

13. Dal.

Boldog vagy te, cifra madár!
 A szerelmet énekled ;
 Bár nincs eszed, — ne bánd, nem kár, —
 Párod mégis érdekled.
 Forrván a vér ereimben,
 A szerelmet éneklek
 Én is elmés verseimben, —
 Lám! őt még sem éreklek.
 Szerencsés te, örömeket
 Énekelsz, — én keserveket! —
 Szerencsédért én eszem,
 Jer, szívesen leteszem.

14. Dal.

Környűlvett ím! már a franc had,
 Már fenyeget a halál;
 Kínaimnak vége szakad,
 Remény! tán meg nem csalál? —
 Élj boldogúl, szerelmetes
 Hív barátom s egyyetlen! —
 Mars dühében rettenetes,
 Igaz, de nem kegyetlen:
 Nem mint Venus álnok fattya,
 Ki a szívet csak faggatja,
 Azt ízenként boncolja,
 És a lelket gyilkolja.

15. Dal.

Hajnal alig kerekedett,
 S a franc had felzendüle;
 Marsnak dühe lobbót vetett,
 S haragja megdördüle.
 A mozsarak mennydörögve
 Veszedelmet bocsátnak;
 Az érc-törkök dörögve
 Ezer halált okádnak.
 Halál dúl, ront, öl mellettem,
 S mind alattam, mind felettem; —
 De hajh! téged szeretvén,
 Nem bánom, hogy élek én.

16. Dal.

Amor rabja, — most Marsé is?
 Kettő most már kötelem.
 Te míved ez, álnok, hamis,
 Kínnal élő szerelem! —
 Te imádott vad istenné!
 Ha látnád most hívedet;
 E tekintet tán megvenné
 Gőggel sáncolt szívedet,

Nézd! az inség, keserűség,
 Érted esvén, gyönyörűség
 Érted égő szívének, —
 Te gyilkosa éltének.

17. Dal.

Mérgesítem sebeimet,
 Fájdalmimat újítom,
 Valahányszor szemeimet
 Azon tájra fordítom,
 Melyet szívem tyrannjának
 Jelenléte ékesít,
 S bájos hangja szép szavának
 S tekintete lelkesít.
Szép szemei ott ragyognak —
Talán, hajh! egy más boldognak!
 Nyelvem itten megakad,
 S mellem szinte megfakad.

18. Dal.

Mit nem tudna felforralni
 Az én szívem melege?
 Mit nem tudna megfagylalni
 Az övének hidege? —
 Számtalan szív már megfűle
 Érzelmimnek hevétől;
 Hányszor több már meg nem hűle
 Övének jegétől? —
 Lángom, — jege, hajh! állandó!
 Ám egyedül én szánandó!
 Hát csak nem jön olyan nap,
 Melyben szíve szikrát kap?

19. Dal.

Mars, akinek rabja vagyok,
 Mind csak messzebb hajtogat;

Egy két lépést alig hagyok,
 S Amor vissza rántogat.
 Meg-megállok és szememet
 Napkeletre meresztem :
Ott lakik ő! s kebelemet
 Könnyeimben feresztem.
 Így szörpölvén Amor mérgét
 És táplálván búmnak férgét,
 Mars kiált, — eljajdúlok ;
 S meg-meg tovább indúlok.

20. *Dal.*

Amor! s hát csak szenvedheted,
 Hogy így megvet egy leány?
 Hatalmadnak, elnézheted,
 Hogy negéddel füttyöt hány?
 Bosszúld-meg rajt sérelmedet,
 Öntsd mérgedet keblébe,
 Hogy fenntarthatd győzelmedet,
 Lődd nyiladat szívébe.
 Vagy ha talán már — rettegek —
 Szeret, de mást — pokol! egek!
 Óh! vagy oltsd-el tüzeimet,
 Vagy eméssz-meg engemet.

HARMADIK ÉNEK.

Mars vad dühe bont, dönt, dúl, vág,
 Amerre jár, s öldököl ;
 Vérben fetreng a fél világ, —
 Minden kidúl helyéből :
 Századokig büszkélkedett
 Tartományok omlanak ;
 Örök létre törekedett
 Alkotványok bomlanak.

Keltek ólta meg nem rendült
 Trónusok felfordúlnak ;

Százak ólta felségben ült
 Fő hatalmak elmúlnak ;
 Világ-szerte jót s hasznót tett
 Törvények eltörlődnek,
 Kezdetjeket istentől vett
 Kormányok kiűződnek.

Róma! te ki a világnak
 Hajdan sorsot osztottál,
 Mily sanyarú szolgálásnak
 Igájába jutottál! —
 Boldogabb volt, jámbor atyák,
 Vallástok, szokásitok ;
 Gúnyolódva változtatják
 Szilaj onokáitok! —

Szív a szívtől, — szülőjétől
 A még nevendék legény,
 A deli férj kedvesétől,
 S kisdeditől, óh szegény!
 A jó barát barátjától,
 Vérétől az atyafi,
 A birtokos birtokától,
 Honjától a hazafi,

Ezer kín közt szakadoz-el, —
 Sírva megy bal sorsába ;
 Küszködik a veszélyekkel,
 Míg — oda dül sírjába ;
 S meghalva már, nem nyughatik
 Anyaföldje keblében ;
 Idegentől tiportatik
 Idegen por szennyében.

Aki előbb uralkodott,
 Most inségben nyavalyog ;
 Aki előbb pompáskodott,
 Most ringyrongyban fanyalog.
 Azok, kiknek több ezerek
 Térdet fejet hajtának,

Most mely nyomorúlt emberek, —
A föld alá bújnának.

Az ott — elébb bőségében
Adakozott szívesen ;
S most keserű inségében
Azok marják mérgesen,
Kiket ő, — most gyilkosait —
Értékével s kegyével
Ugy táplála, mint fiait
A pelikán vérével.

Annak — előbb csillag fénylett
Kevély melle baljában ;
Mely szegény most! mily cserét tett! —
Kenyere is alig van.
Ott egy atya, — nem atya már —
Gyámol nélkül maradt vén,
Némán keserg a szép húszár,
Egy fiának elestén.

Ott egy szép szűz, elcsüggedve,
Mint a hervadt liliom,
Csak alig él: mert temetve,
Hol sírba dült milliomm, —
Eltemetve van most már ott
Választottja szívének,
Kiben öszve gyilkoltatott
Boldogsága életének.

Ott egy másik, — hah! fertelem!
Oh természet, fordúlj el!
Ily gyalázat, — ily sérelem, —
Emberiség borzadj fel!
Ott egy másik, nem asszony még,
Leány sem már, — sorsában
Kétségbesve — bosszúld-meg, ég! —
S elbódulván agyában,

Most is látja bomlott ésszel
 Marsnak dühös szolgáját,
 Ki elrablá gyilkos kézzel
 Szüzessége pártáját :
Virginia foglalatja
 Eszét-vesztett fejének,
 Kit megmentett derék atyja,
 Vérént ontván szívének.

Ott egy szép hölgy — óh szörnyűség!
 Első gyermek méhében —
 És már özvegy, — s nem tudja még,
 Sorsa mit mért mérgében ;
 Halljad, szegény : bajnok híved,
 Kit oly hosszan szerettél,
 De csak nem rég nyert meg szíved, —
 Az nincs többé, — már nem él.

Értvén ő, hogy oda híve,
 Nem küzdhetik kínjával ;
 Meghal, — mert meghasad szíve,
 S ami benne, vele hal.
 Egy élet felgyilkoltatván,
 Így visz többet magával ; —
 Ama tölgy levágattatván,
 Így dült oda ágával.

Ott, hol előbb az életnek
 Kénnye s kedve zsibongott,
 S barátságos több nemzetnek
 Vig zavarja tolyongott, —
 Minden üres, pusztá most ott,
 Néma, lankadt, szomorú ;
 Azt, amit Mars még meghagyott,
 Éhség öli vagy a bú.

Mindenfelől kicsapának
 Az ínségnek árjai ;
 Mindenfelől megnyílnak
 A halálnak torkai ;

Óh! és mennyit emésztének
 Már az élet javából!
 Mennyit, mennyit elnyelének
 Az élőknek számából!

Embervértől, hányszor vala,
 Hogy bíborrá levétek,
 Emberélet mennyi hala,
Rajna, Duna, belétek! —
 E veszélynek itt a földön
Szajna! te vagy forrása;
 Pokol *Páris!* általad lön
 A világnak bomlása! —

Ott egy város — csak tegnap még
 Fészke boldog békének,
 Most köz célja két ellenség
 Neki dühödt mérgének, —
 Füstbe, lángba enyészik el —
 Trója, te is így vesztél! —
 S akik lakták, inségikkel
 Elszéllyednek, ki még él.

Ihol egyik övéivel,
 Ki jókor megszökhetett,
 Kinjává lett örömmel,
 Kiket még megmenthetett,
 Borzadozva tekint vissza
 Füstbe menő házára,
 S kinek vérét a föld issza,
 A megöltek halmára.

Itt egy asszony jön egyedül,
 Egy csecsemő karjában;
 (Férje otthon a tűzben sül
 Régi beteg ágyában;)
 Itt jön, — lába már nem bírja
 Súlyát meredt testének,
 Minthogy szeme ki nem sírja
 Fájdalmait szívének;

Elájulva öszveroskad
 S magzatjával ott fekszik,
 Hová éppen két lovas had
 Szágúldozva igyekszik :
 Hah! s most, midőn öszvecsapnak,
 Egymást vágják, nyaggatják,
 S kik sebet, kik halált kapnak —
 Ott — őket eltipratják! —

Jőjj el, jőjj el, áldott béke! —
 Jőjj le hozzánk az égből!
 A föld egész kereksege
 Így kiált az inségből.
 Engeszteld a szörnyeteget, —
 Hajh! eleget dühödött!
 Oszlasd a harc-fergeteget,
 A föld váltig bűnhődött.

Valamint Mars hóhérolja
 E földtekét dühével,
 Keblemet úgy marcangolja
 Ő is bájos szemével.
 Szívembe is jőjj le, béke,
 Sorsot osztó szeméből! —
 Szakadj lelkem kínos féke, —
 Jőjj megváltás szívéből.

21. Dal.

Minden egyéb gerjedelem
 Kihala már szívemben ;
 Egyedül a nagy szerelem
 Él s egyre nő keblemben.
 Ezen makacs indulatom
 Urává lett lelkemnek ;
 Nincs többé már akaratom,
 Szava sincs már eszemnek.
 Boldogtalan, hová legyek?
 Veszmem kell ; mert bár mit tegyek,
 Ezen dühös hatalom
 Ellen nincsen oltalom.

22. Dal.

A kutyáktól üldöztetvén
 A megrémült őz fut — fut,
 Valameddig csalt vethetvén,
 Bátorságos helyre jut.
 Így futok én Amor elől,
 Hajh! de még sem távozom :
 Minthogy én a latort belől
 Kebelemben hordozom.
 Ugy tesz Amor zsákmányával,
 Mint a hiúz prédájával :
 Rajta csügg és úgy víjja,
 Míg életét kiszíjja.

23. Dal.

Balgatag én! nem védettem
 Ő ellene szívemet,
 Midőn tán még megmenthettem
 Boldog békességemet.
 Amit az ész tilalmazott,
 Én arra nem ügyeltem,
 S a méreg elhatalmazott,
 Melyet magam neveltem.
 De késő most elmélkednem ;
 Csak az a mód menekednem,
 Hogy tüzemben, mely emészt,
 Ő is vegyen egy kis részt.

24. Dal.

A szerelmes gondolatok
 Egymást váltják fejemben ;
 A szerelmes kívánságok
 Egymást tolják szívemben.
 Azok, elme szüleményi,
 Az ész előtt becsesek ;
 Ezek, a szív érzeményi,
 A szív előtt kedvesek.

De! — sem elmém gondolati,
 Sem ti, szívem kívánati,
 Nékem már nem kelletek, —
 Mert néki nem tetszetek.

25. *Dal.*

A föld egész kerekében
 Sohól sincs oly rengeteg,
 Melynek vadon sűrűjében
 Laknék egy oly szörnyeteg,
 Kiben oly vad szív dobogna,
 Érzéketlen és kemény,
 Hogy semmi rajta ne fogna,
 S ne lenne benn érzemény:
 Mint amilyen szíve annak,
 Kiért haszon nélkül vannak
 Sírva tenger könnyeim, —
 Írva halom verseim.

26. *Dal.*

Természetnek éltetője,
 Ki lehelled lelkünket!
 Mennynek, földnek teremője,
 Ki alkotod szívünket!
 Az enyémet mért formálád
 Ily érzékeny agyagból?
 Mért hogy inkább nem csinálád
 Az érc-kemény vas-tagból? —
 Bocsáss meg az esztelennek,
 Ura ezen nagy mindennek!
 Azt íteld, ne engemet,
 Ki elvevé eszemet.

27. *Dal.*

Ott, ahol én nevelkedtem,
 Egy dombról egy patak folyt ;

Hányszor ott nem estvéledtem! —
 Éltem akkor boldog volt.
 Vigan, mint a völgy öblében
 Ama patak csordogált,
 Az ártatlanság ölében
 Életem úgy folydogált.
 Ez idők az örökségbe,
 Mint a vizek a mélységbe,
 Lefolytanak. — Halandó!
 A jó hamar múlandó.

28. Dal.

Hogy vonhatja félholt testem
 Szörnyü súlyát éltemnek,
 Ha már attól távol estem,
 Aki lelke testemnek? —
 Te vagy lelke tetememnek,
 Csak általad élhetek ;
 Te vagy tárgya mindenemnek,
 Nélküled nem lehetek.
 A szerelem indulatját,
 A szerelmes állapotját
 Nincs aki megfejthesse ;
 Maga magának mese.

29. Dal.

Ha ki talán nem értheti
 Szívemnek mély érzésit,
 Balúl teszi, ha neveti
 Bús lantomnak nyögésit.
 Ne nevéssen, — hálálkodjék,
 Ha nem érzi gyötrelmim ;
 Ne nevéssen, — sajnálkodjék,
 Ha nem érzi szerelmim.
 Ha ád Amor, adjon sokat ;
 Jóból, rosszból nagy kortyokat.
 Értsd, ki érthetd szavamát, —
 Értem én jól magamat.

30. Dal.

Az idő mindenén kifog,
 Vele minden múlandó ;
 S ha változó minden dolog,
 Tán gőgje sem állandó? —
 Űt óra, mely megoldasztja
 Szíved, szívem bálványa!
 A természet, bár halasztja,
 Adóját megkívánja.
 Ha te majd ezt lefizeted,
 Ínségem elítélheted :
 Akkor talán majd megszánsz
 S imádóddal jobban bánsz.

NEGYESEDIK ÉNEK.

Midőn csendes felségében
 A fél világtól megvál
 S a tengernek kebelében
 A dicső nap alá száll ;
 S elborítván a világot
 Az éj komor sátora
 Ellepi a mennyországot
 A csillagok tábora :

Akkor ég, föld, víz elcsendül
 S napkelet, napenyészet ;
 A nyugalom ölébe dül
 Az egész nagy természet.
 Minden állat : járó s úszó,
 Az okos és oktalan,
 Szelíd és vad, mászó, csúszó,
 A szólló s a szóttalan ;

A rengeteg lakosai,
 A nagy mint a kicsiny nem ;
 A levegő madarai,
 A sas mint az ökörszem ;

Sőt az, ami nem is lehell,
 Nappal mégis bántatik,
 Éjjel az is nyúgalmat lel,
 Éjjel mégis nyughatik.

Éjjelenként senkit sem nyom
 A nappalnak igája :
 Egyedül én, (fene sorsom!)
 Amor kínos szolgája,
 Egyedül én nem lelhetek
 Éjjelimben nyúgalmat!
 S ami több : nem remélhetek
 Mindezekért jutalmat.

Az indulat tetememben
 Egy volkánként dühödvén,
 S a vérző szív kebelemben
 Gyötrelmivel küszködven,
 A szabadba kilódulok, —
 Nem enyhülést találni :
 Mert én soha nem gyógyulok —
 Hanem kínom táplálni.

Ekkor dühös indulatom
 Tétova hajt engemet,
 Tüskén, bokron, — míg birhatom
 Csüggedező testemet.
 Könyben úszó két szememmel
 Csillagomat vizsgálom ;
 S a teremttől életemmel
 Könyörögve kínálom.

Átkozom a helyet s időt,
 Melyben őt megpillantám,
 Ki bájjal fejemre nőtt,
 S ily pokolként halmoz rám.
 Ha már ügyem, amíg élek,
 Nem változik meg soha ;
 Válgatok el, test és lélek! —
 Ily sors több, mint mostoha.

31. *Dal.*

Nem nyomhatván el tüzemnek
 Ki-kicsapó lángjait,
 Hátra hagyom szerelmemnek,
 Ahol járok, nyomait :
 Nevét szerte írogatom
 A bükk s hársfák kérgére,
 S mindenütt megtanítgatom
 Az echókat nevére.
 Kivüle, ha keservemet
 Nyögöm, minden szán engemet ;
 A szirtek megindúlnak,
 És utánnam jajdúlnak.

32. *Dal.*

A kegyetlent felejtetni
 S kiverhetni fejemből,
 Az ő képét fejtegetni
 Kezdem immár szívemből :
 Haszontalan törekedtem,
 Semmiként sem lehetett ;
 Mert a szívem, ah érzettem,
 Bele majd megrepedett.
 Előbb megég tehát a jég,
 Megfagy a tűz, bomlik az ég, —
 Előbb porrá hamvadok,
 Mint sem rajta kiadok.

33. *Dal.*

Minden tárgyban ötet látom,
 Minden hangban öt hallom,
 S valahányszor számat tátom,
 Mindannyiszor öt vallom ;
 Éjjel, nappal öt ohajtom,
 Öt szomjúzom, éhezem ;
 Ébren, alva öt sohajtom, —
 Mindenben öt érzem ;

Őt foglalják gondolatim,
 Őt tárgyozzák kíváнатim ;
 Egy ő, mint egy istenem,
 S egy magában mindenem.

34. *Dal.*

Őt kérem a teremtőtől
 És minden hatalomtól,
 Őt kérem a levegőtől
 S minden elementomtól.
 Ha enyém ő, — hát rabságom
 Be gyönyörű nyereség!
 Ha enyém ő, — szabadságom
 Áldott, boldog veszteség! —
 Hunniának, sőt magának
 A természet országának
 Hatalmában olyan kincs,
 Mely őtet felérje, nincs.

35. *Dal.*

A virágok szép nemében
 A rózsza legjelesebb ;
 A csillagok seregében
 A nap legfelségesebb.
 Ily szép virág a szerelem
 Az életnek kertjében ;
 Ilyen nap, ily fejedelem
 Az örömök egében.
 Boldog, kinek e nap fénylik!
 Kinek ez a rózsza nyílik!
 E nélkül a kert csak gaz ;
 Ama nélkül nincs tavasz.

36. *Dal.*

Bizonytalan lépésimet
 Akár merre indítom ;

Harmatozó szemeimet
 Akár hová fordítom :
 Már ott a bú, hogy ködével
 Mindeneket borítson,
 Hogy sem hely, sem tárgy ékével
 Engem fel ne vidítson.
 Ily nehéz az én életem!
 S mégis nem csak hogy szeretem ;
 Sőt — ki rám ily poklot mért,
 Még áldom is kínomért.

37. *Dal.*

Még csak benned reménységem,
 Józan ész, légy orvosom!
 Szerezd vissza egészségem,
 Melyet elvett gyilkosom,
 A szerelem, ki mellembe
 Tüzes mérget önt vala.
 Nézz csak bele, itt szívembe, —
 Itt lakik a nyavalya.
 Mondj orvosszert, mondj szert, óh ész
 Mely által e méreg kivész. —
 De te vállat vonítasz?
 Óh hát meg nem gyógyítasz.

38. *Dal.*

Itt a tenger habjaival
 Elegyítvén siralmim,
 S a havasnak szikláival
 Közölvén aggodalmim,
 Az ő nevét sohajtozzák
 A tengernek szelei ;
 Az ő nevét visszhangozzák
 A kősziklák szüzei.
 Itt neve négy betűjében
 A tengerpart fővényében
 S a mohos kőfalakban —
 Kínom s titkom imitt van.

39. *Dal.*

Immár mennyit nem szenvedtem,
 Miólta megesmertem!
 Áldozatot mennyit tettem!
 S mind ezekért mit nyertem? —
 Bús szívemet enyhítené,
 (Bár tüzem nem oltaná)
 S lelkemet felderítené,
 Ha vagy egyszer mondaná :
 «Szánom sorsod, óh te szegény,
 Szerelmedben beteg legény.
 Fáj nekem, fáj gyötrelmed,
 Noha nem bánt szerelmed».

40. *Dal.*

«Elmédet hát mért bocsátod
 Tilosomba szünetlen,
 Boldogtalan, ha már látod,
 Hogy nem esik büntetlen,
 Onnan szedett eledellel
 Táplálgatni szivedet?
 Édes ugyan, amit ott lel,
 De az öldös tégedet?»
 Elképzelém életemet,
 Ha szeretne ő engemet ;
 S az ész ekként dorgálja ; —
 De semmit sem használa.

ÖTÖDIK ÉNEK.

A nap éppen alkonyodott,
 S én a völgynek felette,
 Egy szint oda csavarodott
 Kis csermelynek mellette ;
 Tövében egy vén tölgyfának,
 Ott ültem a fű között,
 Melyet szellők ingatának,
 S a patakvíz öntözött.

Az erdő elkomolyodott,
 Melynek valék szélében ;
 S minden állat lenyűgódott
 A zöld sűrű csendében.
 Elnémultak a bereknek
 Zengedező lantosi ;
 Eltűntek mind a réteknek
 Nappali sok lakosi.

Mély csendesség uralkodék,
 Csak a Zephyr susogott ;
 S mint a völgybe kanyarodék,
 A patakvíz bugyogott,
 S egy gerlice ott nem messze
 Egy száraz fán nyögdecselelt ;
 Egyébnek már nem volt nesze,
 És nem adott élő jelt.

Én ott ültem és fejemet
 Bú-bánatnak eresztém,
 S könytől dagadt két szememet
 A nyögőre meresztém.
 Eltűnt ez is nem sokára —
 Magam valék végtére
 Indúlatom prédájára
 És marcangló kényére.

S Amor engem mint zaklatott
 Hajh! mint tépte kebelem!
 Hozzá s vissza mint szaggatott, —
 Szörnyű, miként bánt velem!
 Ahány fűszál, annyi kinnak
 Közötte fetrengtem ott ;
 S mirigyiben fájdalomimnak
 Szívem majd meghasadott.

A természet megindúlva
 Szánni látszott ügyemet ;
 Vidámsága elborúlva
 Szinte gvászolt engemet :

Komor felhő terjeszkedett
 Az ég vidám kékjére ;
 Setét fátyol ereszkedett
 A föld kies zöldjére.

Az éj szelíd asszonyának
 Képe ködben lábbogott ;
 A csillagok elhúnyának,
 Egy kettő ha pislogott.
 Bús fúvalmak támadának,
 Az ég könnyét hullatá : —
 A természet hív fiának
 Sorsát ekként siratá.

41. Dal.

Ti a világ kezdetében
 Támadt hegyek és völgyek!
 S ti több század szélvészében
 Görbedt, csonkúlt vén tölgyek!
 Életemet esmérítek,
 Értétek-e már azt ti,
 Panaszimból vélhetitek,
 Hogy így szenvedt valaki? —
 Emlékezem Petrarcára,
 S *Hella* dicső leányára —
 Szenvedtek ők eleget ;
 De mégsem ily szörnyeket.

42. Dal.

Ha elmémnek gondolatit
 Versekbe úgy szedhetném,
 És szívemnek indulatit
 Szóval úgy kiejthetném ;
 Mint azokat a fejemben
 A szerelem természetli,
 S emezeket kebelemben
 Szüli s bele rekeszti :

Hát minden szív ömledezne,
 Ezer édes kint érezne,
 S megesmervén szívemet —
 Megsajnálna engemet.

43. *Dal.*

Az ész váltig értekezett,
 Sorsomon mint fordítson,
 Halljuk! halljuk! mit végezett :
 «Nincs, aki meggyógyítson ;
 A szivében ily betegnek
 Sehol sincs segedelem ;
 Ellenmérge ily méregnek
 Csak a vizszontszerelem».
 Átkozom a történetet,
 Melyben vettem a kezdetet! —
 Fonalamnak fogj ollót,
 Óh Parca, s tégy velem jót.

44. *Dal.*

Csömört okoz a társaság
 Az én beteg szívemnek ;
 A kietlen magánosság
 Elíziom lelkemnek ;
 Hol semmi nem mozog, nem él,
 Hol egy madár se mulat ;
 Hol egyedül a szív beszél,
 Ha tépi az indulat :
 Ott szeretem andalogva,
 A bú karján nyavalyogva,
 Táplálni az édes kint,
 Valamíg az éj nem int.

45. *Dal.*

Ha tudnám, hogy békességem
 Soha meg nem térendő ;

S az én kedves ellenségem
 Mind örökké győzendő :
 Ennen kezem kergetné ki
 Lelkemet fogházából,
 Hogy lenne már béke néki,
 Szabadúlna kínjából.
 De biztat egy remény mindég,
 Hogy balsorsom megfordúl még ;
 S hogy nékem a jövőndő
 Még rózsákat termendő.

46. Dal.

Ha majd a bú, mely testemet
 Napról-napra hervasztja,
 Nemsokára életemet
 Egészen elfogyasztja,
 S engem majdan egy keskeny sír
 Mint hamvat magában zár,
 Susogd minden szívnek, Zephyr,
 Aki sírom mellett jár :
 «Egy gőgös szív keménysége
 Lett e hívnek kora vége ;
 S ha ez sorsa egy hívnek,
 Jobb repdezni a szívnek».

47. Dal.

Sok s nagy, amit szenvedek én !
 Az avúlt kín új kint szül ;
 De mindez ő érte lévén,
 Nincsen édesség nélkül.
 S a sors bármi szerencsével
 Kecsegtessen engemet,
 Most nehezen cserélem el
 Édes kínos éltemet.
 S ha már abban tellik kedve,
 Hogy így éljek epekedve :
 Szilaj kedvét tölthetnem,
 Gyönyörűség szenvednem.

48. Dal.

A halavány olajfáknak
 Járván csendes békében,
 Lelkem iszonyú csatáknak
 Forog vesztő dühében.
 A hajdani századokban
 Egy olajág mit nem tett!
 Ellenkedő országokban
 Békességet szerzett:
 S most egy olajerdő nékem
 Meg nem szerzi békességem!
 Meddig tart e szomorú
 Létem dúló háború?

49. Dal.

Meddig tart még tehát e harc,
 Melyet velem kezdettél?
 Hát nem elég kemény a sarc,
 Melyre immár kénsettél?
 Megveted, gőgös ellenség,
 A természet törvényét:
 Szívgyilkoló kegyetlenség!
 Nézd inségem örvényét.
 Add, óh add meg békességem,
 Édes kedves ellenségem! —
 Ezer bennem már a kár;
 Eggyezzünk meg végre már.

50. Dal.

Szív- s lélekben beteg lenni
 S nem akarni gyógyúlni;
 Hanyatt-homlok törbe menni
 És vesztének indulni;
 Szeretni az ellenséget,
 Sőt imádva tisztelni
 Azt, ki szerzi az inséget,
 Sőt inséget ölelni: —

Észt vesztő baj a szerelem ;
 S hogy ha nem jó segedelem,
 Életemnek fonala
 Ketté szakad általa.

HATODIK ÉNEK.

Szerelem-e az, avagy nem,
 Amit érzek keblemben? —
 S vajjon, ha ez nem szerelem,
 Hát mi lakik szívemben! —
 Ha jó, miért oly bánatos,
 Annyi kínba mért tellő? —
 Ha rossz, mért oly kívánatos,
 Mért oly édes, oly kellő? —

Ha nyavalyám kedves nékem,
 Mért vádolom sorsomat?
 Mit jajgatok? — Ha pedig nem,
 Mért táplálom kínomat? —
 Szívem tüzét, ha fájdalmas,
 Mért szeretem bojtani?
 Ha pediglen nem ártalmas,
 Mért kívánom óltani? —

Ha fájlalom gyötrelmemet,
 Mért szeretem, hogy élek?
 Ha megúntam életemet,
 Korán halni mért félek? —
 Mennyet, poklot ki zavar így? —
 Amor ez a nagy mester ;
 Amor ez az édes mirígy,
 Az ily lator, patvar szer.

51. Dal.

Midőn a hold világában
 A patakot kísérem,
 S egy tünemény formájában
 Alakját megeszmérem ;

S ötet reám szerelmesen
 Mosolyogni képzelem,
 S úgy tetszik, hogy kegyelmesen
 Beszélget ott én velem : —
 Egek, mely nagy boldogságom!
 Tartana bár kábaságom! —
 A káprázat eltűnik,
 S boldogságom megszűnik.

52. *Dal.*

Azt kérdezed, óh barátom,
 Milyen az én életem? —
 Még most is a régi terh nyom,
 S avúlt láncom zörgetem.
 Még most is a szerelemnek
 Kínos horgán rángódom,
 S a reménynek s félelemnek
 Habbjai közt hánykódom.
 Szívem harca folyton foly még :
 Csak az vagyok, aki valék,
 S az maradok, míg élek,
 Bármí sorsot cserélek.

53. *Dal.*

Minden inkább lehetséges,
 Mintsem hogy mást szeressek ;
 Hogy én beteg, egészséges
 Más szív által lehessenek.
 A tengerek kiapadnak,
 És a halak repülnek ;
 A csillagok leszakadnak,
 S a hegyek elterülnek ;
 A múlt idő meg visszatér,
 Bárány s farkas eggyüvé fér,
 Az oroszlán nyúlat szül —
 Midőn szerelmem meghül.

54. Dal.

Ha oly makacs ellensége
 A sors boldogságomnak,
 Hogy együtt lesz búmban vége
 Életemnek s kínomnak :
 Legalább, ha már nem élek,
 Akkor szánj meg engemet,
 Oh isteni, áldott lélek,
 Ki feldúlád éltemet! —
 Mert bár késő lesz már akkor,
 Érzi tán azt mégis a por,
 Mellyé válik ez a szív,
 Mely a síron túl is hív.

55. Dal.

Ha mindennek felosztását
 A külömbség szerezi,
 Az egész nagy teremtetést hát
 Szívem ekként felezi :
 Egyik része, melyben ő van ;
 S ebben vagyon minden kincs,
 Mi csak lehet száz világban :
 Másik része, hol ő nincs ;
 Ez únalmas és szomorú,
 Minden nyomban halavány bú,
 Csömör, méreg s átok van ; —
 S én itt élek — pokolban.

56. Dal.

Mint a napnak sugárai
 A ködöt megszaggatják ;
 Mint a szelek fúvalmai
 A tengert felforgatják :
 Húnyorgása szép szemének
 Úgy szaggatja keblemet ;
 S bájos hangja énekének
 Úgy zavarja eszemet. —

Ez a mindenható tündér
 Talán nem is halandó vér?
 Másként hogyan lehetne,
 Hogy velem így tehetne? —

57. *Dal.*

Gyermekségem szép idei,
 Be hamar elmúltatok!
 Életemnek örömei,
 Be rövidek valátok! —
 A tavasznak virágai,
 Leveleik a fáknak,
 Erdők s berkek víg hangjai,
 Vígsgái a világnak, —
 Mind megfordúl bizonyára,
 Mindennek megtérül kára :
 De ti soha, soha sem! —
 Utánnatok mit késem?

58. *Dal.*

Óh epedő kívánatok!
 Kik szívemnek tüzébe
 Emésztődtök, — lopódjatok
 Szűz mellének jegébe.
 Oh szomorú gondolatok!
 Kik elmémnek ködébe
 Borongatok, — tódúljatok
 Agya vidám mennyébe :
 Vídulást tik ott nyerhettek,
 S tik enyhülést ott lelhettek ; —
 Ti, ha jegét töritek,
 S ti, ha eszét győzitek.

59. *Dal.*

Önmagával vagdalkozni,
 Nyúgalmat nem lelhetni ;

A vadsággal barátkozni,
 És bújdosni szeretni ;
 Szív és lélek nélkül élni,
 Hűlni, fűlni, olvadni ;
 Csüggedezni, majd alélni,
 S halálosan lankadni ;
 Az örömből mérget színi,
 Éjjel nappal sírni, ríni, —
 Aki szeret, ezt nyeri :
 Rabját Amor így veri.

60. Dal.

Gyűlölöm én a világot,
 Az emberi nemzetet ;
 Gyűlölöm a vígaságot,
 A szerencsét, életet.
 Gonosz Amor! mire kénted
 A halandó szíveket!
 Kegyetlen, és nem tekinted
 Töredékenységeket! —
 Mi kell hát még? ha únalom,
 Kín, gyötrellem, bú s fájdalom
 Minden, ami bennem van,
 S kívülem a világban.

HETEDIK ÉNEK.

Két szeme, szép arcúlatján,
 Két ragyogó tüzes nap,
 Mint az az ég boltozatján,
 Kitől minden éltet kap.
 Bámúlandó nagy művében
 Mind az mind ez ; és a tűz,
 Mely mindenik kerekében
 Fénylik, ragyog, csudát űz.

Amit minden kikeletkor
 A földdel a nap mivel,

Szeme minden tekintetkor
 Azt cselekszi a szívvel :
 Az felolvaszt havat, jeget
 S béhat a föld keblébe ;
 Ez meggyújtván a szíveket,
 Béló azok mélyébe.

Ama, széles e világot,
 Midőn kél, felébreszti ;
 Ez, az egész társaságot
 Felderíti s éleszti ;
 Az, az égnek szép kékjéből
 Terjeszti sугárait ;
 Ez, szebb fejr- s feketéből
 Lövelli ki nyíllait.

Midőn a nap közeledik,
 A zordon tél enyészik,
 Minden újra nevelkedik,
 Új fű s virág tenyészik ;
 Szeme, midőn szép képében
 Közelebből szikrázik,
 A nézőknek kebelében
 Új érzemény csirázik.

A nap heve a vizeket
 Néha nyárban apasztja,
 S kiszárítván a nedveket,
 A fát, füvet lankasztja :
 E két szem is a lelkeket
 Megragadja bájával,
 És meggyújtván a szíveket,
 Megemésztí lángjával.

Amiólta kivált az ég
 Az örök éj méhéből,
 Ily egy pár szem nem jöve még
 A teremtó kezéből.
 E két szemnek forgásától
 Függ a sorsa éltemnek,

Mint a napnak járásától
Léte fogyta mindennek.

61. Dal.

Hirdesd, nyelvem, érdemeit
Az isteni kegyesnek!
Zengjed, lantom, kellemeit
Az imádott kedvesnek! —
Az ő kegyes, jó s nagy szíve
Az erkölcsök temploma;
Az alkotó legszebb míve,
Nemem bájos ostroma.
Egy sincsen több olyan mint ő,
Az ő lelke a teremő
Legédesb lehellete:
Hogy lehellé, szerete.

62. Dal.

Ahol ő van, csudálatos!
Felderül a kedvetlen;
Hajlandó az akaratos,
Meglágyúl a kegyetlen;
A harag lecsillapodik,
A vadság megszelídül;
A bú s gond elmosolyodik,
A fajtalan tűz kihűl;
A méreg megédesedik,
Minden terh megkönnyebbedik,
Szendereg a fájdalom, —
Egek! mi nagy hatalom?

63. Dal.

Ahol ő van, bámúlandó!
Minden nagyság meghajúl,
A csapodár ott állandó,
Az irígység ott megfúl;

A fösvenység adakozik,
 Elkésik a siető ;
 Szép a jóval barátkozik,
 Hitet szeg a szerető ;
 A bölcs ott megtébolyodik,
 A betyár megjőzanodik,
 Nem csúsz oda únalom, —
 Egek! milyen hatalom?

64. Dal.

Ahol ő van, — nézd a fákat
 S virágokat, — milyen báj!
 Szerelmet és Gratiákat
 Lehell ott az egész táj :
 Nincs tél, örök ott a tavasz,
 Megtér ott a csalfaság ;
 Igazzá lesz ott a ravasz,
 Megsimúl a durvaság ;
 A vén neki tüzesedik,
 Az ifjú meglelkesedik,
 De zendül a nyugalom, —
 Egek! mi nagy hatalom?

65. Dal.

Ahol ő van, — hihetetlen —
 Hajh! voltam ott, — láttam én :
 Érez ott az érzéketlen,
 Kinek kéreg van szivén ;
 A bajnok megfélemedik,
 A bátor ott be gyáva ;
 A büszke nem kevélykedik,
 Nem kérkedik a páva ;
 A habozó állapotodik,
 Az ész öszvezavarodik,
 Virággá lesz minden gyom, —
 Egek! milyen hatalom?

66. *Dal.*

Valahányszor szeme pillant,
 A nézőnek fejéből
 Mindannyiszor el-elillant
 Valami az eszéből.
 Ez az a kedves ellenség,
 Kit annyira szeretek,
 S békét tőle, kérleld óh ég!
 Semmiként se nyerhetek.
 Szemek! vallom hatalmatok :
 Immár óh ne harcoljatok!
 Nincs többé mit nyernetek ;
 Többet már nem veszthetek.

67. *Dal.*

Akár mennyi jeleseknek
 Seregében múlatoz,
 Valamennyi kellemeknek
 Fényére ő homályt hoz.
 Ezerek közt is legelső,
 A szem csak őt nézheti,
 Sőt mindenütt eggyetlen ő,
 A többit eltünteti.
 Az éj tenger csillagai,
 Midőn a nap sugárai
 Reggelenként érkeznek,
 Előttök így rejteznek.

68. *Dal.*

Sok országot mosó tenger
 Választja már őt tőlem ;
 Hegyek, hová a sas nem mer,
 Rejtik őtet előlem.
 De hajh! ez nem orvosolja
 Nyavalyáját lelkemnek ;
 Sőt dühösbben ostromolja
 Indulatját szívemnek.

Bár mi messze fussak tőle,
 Nem bújhatok el előle! —
 Sem eszem, sem negédem
 Ellene nem segédem.

69. Dal.

Érc-szíve megvehetetlen,
 Szünjete meg, könnyeim!
 Vad elméje győzhetetlen,
 Hunjatok el, tüzeim!
 Nem indítja szenvedésem,
 A keserű siralom;
 Sikertelen könnyörgésem,
 Nincsen benne irgalom!
 Közepette siralmimnak
 És hegyette kínaimnak
 Szíve kevélyen úgy áll,
 Mint egy havasi kőszál.

70. Dal.

Ahol ő van, ott Amornak
 Íves, nyílas udvara,
 Amornak, ki minden kornak,
 Nemnek s rendnek patvara;
 S minden szívtől uzsorával
 Szedegeti a vámot;
 S a gőgösre szép módjával
 Reá veti a hámot.
 Aki Amort megvetette,
 Vagy Amort elfelejtette,
 Imádja ott hatalmát
 És sohajtja irgalmát.

NYOLCADIK ÉNEK.

Itt — a komor enyészetnek
 Borzasztó bús honjában,
 Minden földi rettenetnek
 Fojtó, zúzó markában,
 Hol a havas kőszálai
 Az egekig merednek,
 S feneketlen nyílásai
 A poklokra dőlednek ;

Hol a fenyők sudarában
 A felleg megakadoz
 És a bércek homlokában
 Darabokra szakadoz ;
 Hol a szirtek fenyegetnek,
 Hogy fejemre roskadnak,
 S dörgő vizek ijesztgetnek,
 Hogy magokkal ragadnak ;

Hol a havas üregiből
 Habzó vizek hullanak,
 És a fenyvek töveiből
 Gyökereket rántanak ;
 Hol a vadon rengetegben,
 Ha egy szikla legördül,
 Hosszan morgó fergetegben
 Az egész táj megdördül ;

Itten, ahol mindenfelől
 Egy-egy örvény tátogat,
 S alúl, felül, hátúl, elől
 Iszonyú tárgy borzogat ;
 Hol az örvény fenekébe
 Örök vak éj borong még,
 Mert a vad fák sűrűjébe
 Nem tekinthet le az ég ;

Hol a barlangok gyomrai
 Félelmesen korognak,
 S a haragos víz habjai
 Dühösködve locsognak ;
 Hol a setét üregekből
 Veszedelem kandikál,
 S a forgó-szél a bércekből
 Csoportokat hajigál ;

Itt, hol Flóra fél múlatni,
 Hol csak fenyő van s moha,
 S embernyomot nem láthatni,
 Hol kikelet nincs soha ;
 Itt, hol minden szorongató,
 Kietlen és szomorú,
 Puszta, komor, irtóztató,
 Sivatag és szigorú ;

Hol a szikla-hasadéokban
 A skorpiók fészkelnek,
 És a kőpor-omladéokban
 Kígyók s gyíkok fülelnek ;
 Hol az éjszak szélvészeli
 Ordítanak s üvöltenek,
 S az éjnek ijedelmei
 Félelmet terjesztenek ;

Hol a hegyek omladéki
 A hold bús világában,
 Mint egy világ romladéki
 A teremtés hamvában,
 Úgy fekszenek, — s borzadással
 Töltik meg a szíveket,
 Minthogy minden vég-romlással
 S temetéssel fenyeget ;

Hol a hollók károгása
 A vidéket rettentí,
 Hol a sasok kiáltása
 Az útast megdöbbení ;

Hol a baglyok keservesen
 Huhogják panaszokat,
 És az echók félelmesen
 Sokszorozzák hangjokat : —

Itt bújdosom, itt tévelygek
 A rengeteg torkában,
 Hágok, mászok és szédelygek
 Szívem fanyar kínjában ;
 Itt hurcolnak kíméletlen
 Amor és Mars engemet ;
 Itt emésztí a kegyetlen
 S üldöző sors létemet.

Itten érzem, amit érzett
Hella dicső leánya,
 Midőn szíve mélyen vérzett,
 Hogy *Phaon* őt nem szánja : —
 Amit *Laura* éneklője
Valchuzában érezett,
 S *Juliának* szeretője,
 Hogy *Clarenschan* könnyezett.

Itten sírom patakokban
Orpheus vérkönnyeit ;
 Itt zokogom bús hangokban
Abeilard keserveit ;
Dido szilaj fájdalmának
 Itt érzem dühösségét;
Hunnia szép leányának
 Itt sínlem keménységét.

Szívem küzdő indulatja,
 Hajh! mint gyilkol engemet!
 A féltés vad gondolatja
 Hajh! mint tépi keblemet!
 Nagy cseppekben az inségnek
 Verejtékét izzadom,
 És sohajtván, a vidéknek
 Sorsomat tudtár' adom.

Az ifjúság kellemeit
 Itt hullatja természetem ;
 Az életnek örömeit
 E nagy sírba temetem.
 Az okosság törvényei
 Megnémúltak fejemben ;
 A jövő reményei
 Haldokolnak szívemben! —

Még csak egyre kérlek téged,
 Ura s atyja létemnek!
 Hogy csak addig tessék néked
 Nyújtani végét éltemnek :
 Míg még egyszer megláthattam
 Őtet, lelkét lelkemnek ;
 Hogy hív valék, megmondhattam,
 S legyen vége létemnek.

71. Dal.

Édes, kínos emlékezet,
 Oh Badacsony szürete!
 Múltságos gyülekezet,
 Te rabságom kezdete!
 Ott tudtam meg, ki légyen ő,
 S mi légyen a szerelem ;
 Amor nyíla miként sebző,
 S mi az édes gyötremelem.
 Nem úgy mentem, amint jöttem ;
 Nagy külömbség volt közöttem,
 Aki valék az előtt,
 S aki lettem, látván őt.

72. Dal.

Szívemnek mély fenekébe
 Léven képe szakasztva,
 És agyamnak velejébe
 Édes neve olvasztva,

Lehetetlen rá verődnöm
 Egy kis nyúgodalomra ;
 S búmat csalva rá törődnöm
 Bár vagy rövid álomra :
 Hogy vagy azért enyhülhetnék,
 Hogy könnyebben szenvedhetnék.
 Soká nem is viszem már,
 Mert mindenben van határ.

73. Dal.

Kinek egyszer kebelében
 A szerelem lángba csap,
 Annak bajos életében
 Ritkán virrad nyugodt nap.
 Ifjú! ki a szerelemnek
 Benned érzed szikráját,
 Őrizd, engedj intésemnek,
 Őrizd jól szíved táját!
 Mert ha benned ez lobbot vet,
 Elöl minden életkedvet ;
 Az öröm fut előled,
 Nyomorék lesz belőled.

74. Dal.

A balsorsnak bús fellege
 Mint borítja egemet!
 A szerelem fergetege
 Miként dúlja létemet!
 Itt panaszlóm kőnek, fának
 Boldogtalanságomat ;
 Kő s fa talán megszánának,
 Ha értenék jajomat.
 A lélek feloldójának
 S bajától megváltójának
 Itt únszolom oltalmát ;
 De nem nyerem irgalmát.

75. Dal.

A havasnak oldalában
 Keletkező patak te!
 Mely a fenyők homályában
 Búsan zúgva szakadsz le,
 És tétova csavarogva
 Fába, szirtbe ütődöl,
 Míg küszködve és zokogva
 A tengerbe vergődöl: —
 Képe vagy te életemnek,
 Mely temérdek sérelemnek
 Tőrit lelvén útjában,
 Zokog kínos folytában.

76. Dal.

A fecskék elköltöztenek,
 Húll a fának levele;
 A víg dalok megszűntenek,
 Erdő s mező bús bele;
 A rét fakó térségein
 Száraz füvek suhognak:
 A vén tölgyek gerébein
 Csókák s varjak kárognak:
 Közelget az év-enyészet,
 Haldoklik a szép természet! —
 Így hal szívem fenekén
 A remény, — így halok én.

77. Dal.

Éjfél vagyok, — nem alhatom —
 Komor az éj s fekete;
 S dühösködő indulatom
 A szabadba kergete:
 Szemmeredve nézek bele
 Az éj setét kormába;
 Üvölt a mord éjszak szele
 S kapkod fejem hajába.

Szívem sebét tapogatom,
 S kételkedve azt forgatom :
 Mit volna már jobb tenni? —
 Így lenni, vagy — nem lenni? —

78. Dal.

Hah! mely szörnyek a bajaim,
 Mely mérgesek sebeim ;
 Mely nehezek a napjaim,
 Mely kínosak éjjeim? —
 A sohajtás kebelemből
 Mely sűrűen szakadoz?
 A keserű köny szememből
 Mily özönben áradoz? —
 Mint nyomnak az aggodalmak,
 Mint edzenek a siralmak! —
 Égek! ez már több mint sok :
 Érc-egek! hát nem szántok?

79. Dal.

Üdvességgel áldott két szem,
 Kikben Amor fészke van!
 Óh! hogy ki nem beszélhetem,
 Amit érzek magamban!
 Hol a szó, mely kiadhatná
 Csudatévő tüzetek?
 Hol a nyelv, mely elmondhatná,
 Ami lakik bennetek? —
 A teremtvő tehetségét,
 A természet dicsőségét
 Tibennetek csudálom, —
 S töletek jó — halálom!

80. Dal.

Nem szeretem többé őtet,
 Okát szívem kínjának ;

A kevély, ki engem megvet,
 Maradjon ő magának.
 Vajh! mit mondék én vakmerő!
 Őtet én ne szeretném? —
 Van-e bennem hát oly erő,
 Mellyel ezt megtehetném?
 S elolthatnám-e bennem hát
 A tüzet, mely boldogságát
 S javát teszi éltemnek,
 Tilalmával eszemnek?

KILENCEDIK ÉNEK.

Nincs nyugtom, nincs békességem,
 Lelket alig vehetek ;
 S pedig az az ellenségem,
 Kit imádva szeretek :
 Feldúlá már mindenemet,
 Mind szívemet, mind eszemet,
 Békét nekem mégsem hágy,
 Végső vesztém után vágy.

A zordon tél hidegei
 Borzogatják keblemet,
 S az epestő nyár hevei
 Sütik főzik szívemet ;
 Majd porba leheveredem, —
 Majd egekig emelkedem, —
 A félelem lecsapdoz —
 S a remény meg felkapdoz.

Ha lehetne, mindent dúlnék,
 Majd meg mindent ölelnék ;
 Most örömet meggyógyúlnék,
 Majd meg új mérget nyelnék.
 A fogságom nyitva, tárva,
 S én mégis bé vagyok zárva ; —
 Nincsen szemem, és látok ; —
 Nincsen nyelvem, s kiáltok.

Az étellel tusakodom,
 S élni mégis szeretek ;
 Fájdalmimmal nyájaskodom,
 És sirok, ha nevetek.
 Ily zűrzavar az életem!
 S ezt csak neked köszönhetem,
 Édes pokla szívemnek!
 Kínos mennye lelkemnek!

81. Dal.

Ezerek közt maga lenni
 És titkosan törődni ;
 Az örömben részt nem venni,
 Keservekben edződni ;
 Kétségb' esni, reményleni
 S magát százszor megcsalni ;
 Bút, kint önnön teremteni,
 A világnak elhalni :
 Ily halálos veszedelem, —
 Egy szép kígyó a szerelem :
 Kerüld kiki okosan!
 Ha kit megcsíp, oda van.

82. Dal.

A világnak vígasági
 Nem derítik szívemet ;
 Az ifjúság mulatsági
 Nem gerjesztik kedvemet :
 A vígadók seregében
 Búbánatnak eredek,
 S az örömek örvényében
 Öröm után epedek.
 Így vagyok én víz szükében
 A tengernek közepében ;
 Így fázom a melegben,
 S így égek a hidegben.

83. Dal.

Boldog, ki a szerelemnek
 Érzí tüzét keblében,
 Úgy mint én azt életemnek
 Érzem minden érében ;
 S istennéje szép szeméből
 Ír hull égő sebére,
 Mint a hajnal szemérméből
 Harmat a völgy fűvére.
 Ezt mondhatni szerencsének ;
 Az örülhet életének ;
 Öröm annak reggele,
 Gyönyörűség éjjele.

84. Dal.

Senki ötet nem esméri,
 Önnön maga magát se,
 Mert az ész őt fel nem éri,
 Hogy helyére tehesse.
 Szívem tudja csak érezni,
 S őt imádni kénytelen :
 De nem tudja megnevezni, —
 Megnevezni képtelen.
 A Scipiók, Periclesek,
 Catók, Platók, Sokratesek
 Diadalmát vallanák
 S láncát büszkén hordanák.

85. Dal.

Szerlemben fogamtattál,
 Szerelemtől születnél,
 Szerellemmel tápláltattál,
 Szerelmek közt termettél ;
 Amit szemed lát, s füled hall,
 (Így szól a bölcs értelem)
 A teremtség valójival
 Nem egyéb, mint szerelem :

Szerelem a föld, víz, tűz, ég, —
 S azt te mégsem esmernéd még? —
 Kémeled ki csak szívedet,
 Megtanít az tégedet.

86. *Dal.*

Szíve tárgyát bálványozni,
 Egyéb mindent megvetni;
 Édesdeden sohajtozni,
 Keserűen nevetni;
 Akadozva beszélteni,
 Színben százszor változni;
 És az eszét elveszteni,
 És a sorsot átkozni;
 Dicsőségre sóvárogni,
 Test s lélekben háborogni:
 A szerelem ilyen baj:
 Valóságos pokol-faj!

87. *Dal.*

Nincs szívének kívánatja,
 Mely engemet tárgyozna;
 Elméjének gondolatja,
 Mely én reám célozna.
 Midőn sohajt, bár kívánná,
 Hogy őt én is hallanám!
 S oly szép lévén, vajha bánna,
 Ha nem-szépnek mondanám.
 D hajh! engem számba sem vesz;
 Én felőlem kérdést sem tesz; —
 Gyűlölne, jobb szeretném;
 Ezt könnyebben tűrhetném.

88. *Dal.*

Eggyetlen-egy, bár ki lássa,
 Lelkében és testében;

Eggyetlen-egy, s nincsen mássa
 A halandók nemében.
 Olyan, mint ő, nem vala még
 A nap alatt, nem is lesz ;
 Ily csudát a hatalmas ég
 Maga is csak egyszer tesz.
 Fát, követ ő meglelkesít,
 Epét, mérget megédesít,
 Óh szép oka kínomnak,
 Intézője sorsomnak!

89. Dal.

Láttam őtet siránkozni,
 (Barátnéját siratta)
 És hallottam sohajtozni —
 Keblem hajh! mint szaggatta :
 Meleg hó volt ábrázatja,
 Szemöldöke szivárvány ;
 Szeme az est csillagzatja,
 Melle pihegő márvány ;
 Láng volt az ő sohajtása,
 Felhős hajnal mosolygása ;
 Gyöngyök voltak könnyei,
 Halvány rózsák színei.

90. Dal.

Hallottam én szép szavának
 Ezüst hangját zengeni ;
 Philoméla panaszának
 Hangja nem oly isteni.
 A természet figyelmes volt,
 S olvadozni láttatott ;
 A patakvíz lassabban folyt,
 A fatető hallgatott ;
 Megszűnt minden madár dala,
 Minden Zephyr fülel vala,
 Megszűnt minden fúvalom, —
 S mosolygott a fájdalom.

TIZEDIK ÉNEK.

Lehetnék bár oly édes szem,
 Mely, ha bájit érzem,
 Irigy leplén által hatna
 S minden bájt s kint láthatna! —
 Vagy lehetnék boldog lepel,
 Mely kellemet fedi el,
 Midőn reggel álmából kél,
 És szemérme szemtől fél.

Lehetnék bár a hús szellő,
 Melynek keblét nyitja ő ;
 Midőn vére hevültében
 Egyedül jár kertjében! —
 Lehetnék bár egy oly virág,
 Melyre ott szép lába hág ;
 Virág, melyet szép lába nyom,
 S úgy lehetne meghalnom! —

91. Dal.

A melegen és hidegen,
 Bár hol folyta éltemnek,
 Rideg vagyok és idegen,
 Mert nincs honja szívemnek.
 Barlangja van a farkasnak,
 Lyukja van a rókának,
 Tanyája van a szarvasnak,
 Fészke van a gólyának :
 Csak óh! szívem az az árva,
 Kinek a mell el van zárva,
 Melyben lakni ohajtoz,
 S fogva lenni sohajtoz.

92. Dal.

Ha nem látom, többé nem ér
 Kegyeinek hatalma ;

Ha nem hallom, ismét megtér
 Szívem régi nyúgalma.
 Elfelejttem, azt gondolám,
 A nagy világ zajában;
 Tőle messze lehúll a hám,
 Hajh! de bezzeg nem úgy van :
 A pont, melyben gondolatom,
 Érzeményem, kíváнатom
 S egész létem öszvegyül,
 Ő mindenütt — s egyedül.

93. *Dal.*

Hozzá fogtam százszor is már,
 Hogy őt majd lerajzolom,
 Nyavalyám így újjítom bár,
 Orvosolni gondolom :
 De bár miként iparkodjam,
 Szót, színt s példát keresvén,
 Akár hová gondolkodjam, —
 Elégtelen vagyok én.
 Nem találok színt képének,
 Nincs példája szépségének :
 A gyönyörű, nagy és jó —
 Csak magához hasonló.

94. *Dal.*

Az a lelkes, nem tudom mi,
 Ami ragyog szemedben,
 Az a gyönyörű valami,
 Ami fénylik képedben ;
 Minek nevet nem adhatok,
 Mert ily szót, hajh! hol veszek?
 Amit alig gondolhatok,
 De szívemben érezek :
 Ami mindent megédesít,
 Ami mindent meglelkesít, —
 Mint kínozza szívemet!
 Mint üdvezít engemet!

95. *Dal.*

Mint szeretlek, mint kedvellek,
 Jobban, mintsem éltemet ;
 Mint imádlak, mint tisztellek,
 S mégsem szeretsz engemet? —
 Szívem csak te éretted vér,
 Benned érzem létemet ;
 Érted buzog bennem a vér,
 S mégsem szeretsz engemet? —
 Dicsőítlek, énekellek,
 Áldlak, s mégsem érdekellek?
 Egek! mely jól keresem ;
 S mégsem sajnálsz, óh mégsem!

96. *Dal.*

Midőn Amor fészkelődik
 Bennem és új sebet váj,
 És a lélek tépelődik
 És sír, s a szív vadúl fáj ;
 Ha kirakom sérelmemet
 Egy-két versnek sorába,
 S belé öntöm keservemet
 Hegedűmnek húrjába ; —
 Úgy tetszik, hogy szelídülnek
 S egy parányit megenyhülnek
 Vad fájdalmi szívemnek :
 S ez szerzője versemnek.

97. *Dal.*

A tavasznak érkezése,
 Erdők, mezők zöldsége,
 A madarak éneklése,
 A természet szépsége,
 Mily örökre gerjesztének,
 Őtet még nem esmervén,
 Kényim, kedvim bételének,
 Nem kívántam többet én ;

Ahová szemem tekintett,
 Mindenütt egy öröm intett :
 Láttuk egymást, én és ő, —
 S eltűnt a szép s jó idő!

98. Dal.

Szívek, akik csak nem rég is
 Egymást dühhel gyűlölték,
 Amor hámját utóbb mégis
 Eggyetértve felölték.
 Egy történet elfúhatta
 A gyűlölség fáklyáját,
 S ugyanaz fellobbanthatta
 A szerelem szikráját.
 Miként bíztat itt egy remény,
 Hogy ő sem lesz mindég kemény!
 Hogy ő is megváltozik,
 Hogy tán máris habozik.

99. Dal.

Miként örül, ami csak él,
 Minden az ő létének,
 Jelét adja, bár nem beszél,
 Így vagy amúgy, kedvének ;
 Minden állat mozdúlatja,
 Minden mellnek hangzatja,
 Az egész föld ábrázatja
 Az örömet mutatja :
 Csak én vagyok az az árva,
 Aki elől el van zárva
 A természet emlője,
 Örömknek szerzője.

100. Dal.

A világból kiszakadva,
 A halállal már rokon,

Lelkem testem elhervadva,
 Fekszem itt a hegyfokon :
 Csoportosan eregetem
 Égő pipám kék füstjét,
 S kétségesen szemlélgetem
 A tengernek ezüstjét :
 És *Sapphoról* emlékezem —
 És a sorstól azt kérdezem :
 Jó volna-e követnem?
 Egy Echo azt mondgya : *Nem.*

TIZENEGYEDIK ÉNEK.

Most költözik tőlünk a nap,
 Lángban úszik domb és lap ;
 Bíborral van az ég festve, —
 Be gyönyörű az estve!
 Óh én lelkem! emelkedjél,
 S repülj oda, hol ő él :
 Országokon, nemzeteken,
 Hegyeken túl s völgyeken ;

Az ég azon tája felé,
 Ahol a nap jön elé,
 S szemérmében virradóra
 El-elpirúl Auróra ;
 Ama szép és nagy országban,
 Mely az egész világban
 Nevezetes nagy népéről,
 Jeles áldott földjéről.

Repülj, repülj Hunniába,
 Ama kedves hazába ;
 A Balaton vidékére,
 A Bakonynak szélére ;
 Ott egy major a vadonban —
 Hah! látom már, amott van.
 Tekintsük meg, mit mível ő,
 Jer, óh! képzelő-erő! —

Gyönyörködven az estvében,
 Ott sétál most kertjében,
 Könnyü, fejr öltözetben,
 Mint a hold a ligetben,
 Halk s oly gyenge lépésekkel,
 Hogy a fű sem lapúl el,
 Melyre az ő szép lába hág, —
 Ott fű lenni — boldogság!

A virágok, melyek látják,
 Illatjokat bocsátják,
 S amint lép ő, ráhajolnak —
 És néki úgy hódolnak.
 Szőke fűrti felbomolva,
 S vállán széllyel omolva,
 Hogy Zephyrek lengedeznek,
 Pajkoskodva repdeznek.

Miként lép ő! — az istennék
 Lépéseket úgy tennék.
 Szép fejét most lecsüggeszti,
 Szemét földre függeszti! —
 Mely gondolat van fejében?
 Mily érzemény szívében? —
 Kémleljük ki szép képében,
 Mi foroghat eszében :

Kebléből mély sohajtás jó?
 Egek : talán kíván ő? —
 Talán — merjem-e óh egek!
 Azt gondolni? — remegek —
 Talán azért sohajt szíve,
 Aki néki oly híve,
 Mint Petrarcha volt Laurának,
 Tengerében kínjának? —

Vigasztaló érzemények!
 Óh biztató remények! —
 Ezen boldog gondolatban,
 (Üdvességem abban van)

Nyugodjál meg, óh én lelkem,
 Akár álom, akár nem.
 Legyen ámbár hiú álom,
 Most — valónál többet nyom.

101. Dal.

Gyakran lebeg elmém előtt
 Csélcscap lepke képében
 E gondolat : *Jeleítsd-el őt*
S nevesd kevélységében:
 De legottan megjelenvén
 Ő temérdek bájával,
 A gondolat, megrettenvén,
 Nyomorúlt légy-halált hal.
 Minden imily akaratot,
 Okoskodó ész-rajzatot
 Így aláz-le kelleme,
 Így ver agyon érdeme.

102. Dal.

Mondd meg, miként gondoljalak,
 Bámúlandó szép tündér!
 Hogy elmémmel megfogjalak,
 Lelkem hozzád fel nem ér.
 Mondd meg, miként érezzelek,
 (Ha szabad azt kérdeni)
 Mondd meg, minek nevezzelek,
 Óh te, több mint isteni! —
 Esmerd igaz mivoltodat,
 Esmerd meg hát nagyságodat
 Az én kicsinységemben,
 Tökéletlenségemben.

103. Dal.

Vizen, földön és az égben
 Minden hang elenyészett,

Néma, csendes békeességben
 Szendereg a természet ;
 Csak én, szegény! nem alhatom ; —
 A bú tépi keblemet ;
 S győzhetetlen indulatom
 Ostromolja lelkemet
 Ó sovárgó kívánságok!
 Dühösködő indulatok!
 Hát itt sincsen még határ? —
 Őljetek meg inkább már.

104. Dal.

Volt egy idő, hogy könnyemet
 Csak az öröm folyatta ;
 Hogy virágzó tetememet
 Csak az öröm mozgatta ;
 A szerelmet nem esmervén
 Arany szabadságomban,
 Öröm-cserék közt éltem én
 Vig ártatlanságomban. —
 A szív s lélek szabadsága
 Éltünk legfőbb boldogsága :
 Mihelyt fogva e kettő,
 Boldog óra több nem jó.

105. Dal.

Hol a szívben fészket rakott
 Amor, ez a jó madár,
 Törvénytelen, dölyfös úr ott,
 Mint a török vagy a tatár.
 Az ész bármint ostromolja,
 Onnan ki nem űzheti ;
 Sőt, midőn meg sem gondolja,
 Országát elvesztheti.
 Rettenetes fejedelem,
 Aki ellen nincs védelem :
 Két tavasz múlt és egy nyár,
 Hogy én rabja vagyok már.

106. Dal.

Megláttam őt, — s kebelemben
 Egy tűzforrás fakadott,
 Mely az egész tetememben
 Sebesen eláradott.
 Nem jártam így életemben :
 Minden ér megdagadott,
 S mind testemben, mind lelkemben
 Zenebona támadott ;
 Nyelvem számban kővé vála,
 S mint a füvek vékony szála,
 Ha hirtelen szélvész lett,
 Minden tagom remegett.

107. Dal.

Úgy lebegett ő szüretkor
 A táncolók sorában,
 Mint a Zephyr szürkületkor
 A rét széle-hosszában
 Mely nemes volt mozdúlása,
 Mely felséges lépése,
 Mely gömbölyű fordúlása,
 Milyen könnyű lejtése ;
 Teli keble mint pihegett,
 Rózsaszája mint lihegett, —
 Hajh! midőn így táncola,
 Mennyi szívet láncola!

108. Dal.

A szép őszi nap megszürkült,
 Langyos volt a levegő ;
 S a társaság sétálni gyűlt,
 Ott voltam én, ott volt ő.
 Mint fedezte, mint féltette
 Testét irígy ruhája,
 Hogy a szemek (s bölcsen tette)
 Ne jussanak hozzája.

Jelenléte mint szépíté,
 Mint vidítá s lelkesíté
 Az idő s hely kedveit,
 A társaság kényneit!

109. *Dal.*

Tanú valék, mint érezte
 A muzsika hangjait,
 Melyben *Hayden* kifejezte
 A teremtés dolgait: —
 Érzeményi szép lelkének
 Néhány könyecsepp gyöngyében
 Tündökölve reszketének
 Gyönyörű két szemében.
 Már az tehát lehetetlen,
 Hogy egészen érzéketlen! —
 Van szívében érzemény,
 Csak erántam oly kemény.

110. *Dal.*

Legmerészebb repültében
 Élmém fel nem érheti,
 Legédesebb zengésében
 Lantom ki nem ejtheti
 Azt a lelkes tekintetet,
 Melyet löve szeméből,
 Midőn engem kikergetett
 Nyúgalmamnak öléből.
 Ha tollam a képzelésnek,
 A szerelmes mély érzésnek
 Lángszínébe márthatnám,
 Azt le még sem írhatnám.

TIZENKETTEDIK ÉNEK.

Ébren való álmadozás,
 Foglalatos kábaság,
 Töredezett sohajtozás,
 Sokat mondó némaság ;
 Édes méreg, keserű méz,
 Teremtő és gyilkoló kéz,
 Múlatságos únalom
 És mosolygó siralom ; —

Meredező gondolkodás,
 Elemedett gyermekség,
 Eszeveszett okoskodás,
 Boldogságos részegség ;
 Kedvet töltő szomorúság,
 Kellő, tetsző nyomorúság,
 Telhetetlen kíváнат,
 Csüggedező bú-bánat ; —

Társalkodó magánosság,
 Komorkodó vígaság,
 Bővelkedő hiányosság,
 Ellenkező igazság ;
 Lelki s testi lankadozás,
 Tétovázás és habozás,
 Békételen csendesség,
 Teljes teli üresség ; —

Veszedelmes hajlandóság,
 Bút tápláló élelem,
 Halált szerző állandóság,
 Boldogító sérelem,
 Ízetlenség, bosszonkodás.
 Reménytelen vágyakodás.
 Édes mérges gyöttelelem,
 Fegyvertelen védelem ;

Epedezés, fúladozás,
 Sikertlen áldozat,
 Hüledezés, olvadozás,
 Üdvességes kárhozat : —
 Mind ez össze-elegyülve,
 S a sok bajból egy készülve,
 Az a kínos szerelem,
 Melyet táplál kebelem.

III. Dal.

Halj meg bennem, emlékezet!
 Csak vesztetre vagy te hív ;
 S téged, kit így láncon vezet, —
 Átkozlak én, gyenge szív!
 Átkozott légy, idő és hely,
 Melyben őt megpillantám,
 Melyben ő szép szemeivel
 É kínokat lövé rám ;
 Átkozott légy te, szerelem,
 Kinek ennyi mérgét nyelem ;
 De magadat, kegy-alak —
 Dicső, téged áldalak.

III. Dal.

Itt ült, ott járt, ott nevetett,
 Itten színe változott ;
 Itt rám kegyes szemet vetett,
 Büszke s gőgös volt amott ;
 Ott játszott, itt gondolkodott,
 Amott örült és táncolt ;
 Ott énekelt s fohászkodott,
 Itt szomorú, s ott víg volt : —
 Ezek azon gondolatok,
 Amelyekkel én múltatok :
 Ámor adja ezeket,
 Hogy kiszíjjam mérgeket.

113. Dal.

Bár ki tegye ítéletét :
 Elmém távol képzele
 Most itt az ő tekintetét,
 S szívem mégis szegdeli.
 Óh! hát ha lángtekintetét
 Színről színre láthatnám?
 Ha még édes lehelletét
 Magamba is szíhatnám?
 A szív bennem elolvadna,
 És a lélek kiszaladna, —
 Ég, föld tűnnék előlem,
 Hajh! mi lenne belőlem.

114. Dal.

Mint gyógyulnék fel sebemből,
 Ha szívemet bú lakja?
 Ha szüntelen foly szememből
 A keservek patakja?
 Bár keserű könnyeimmel
 Vérem s velőm kifolyna!
 Indúlatom hadd húnyna el,
 És elmém ne gondolna ;
 Hogy róla ne emlékezném,
 Hogy bennem őt ne érezném :
 Míg bennem vér s velő lesz,
 Búmon semmi ki nem tesz.

115. Dal.

Tiszteletet, csudálatot
 Támaszt minden elmében,
 Gerjedelmet s kíváratot
 Tenyészt kiki keblében ;
 A vas-gondot tekintete
 Ízre porrá tördeli ;
 A bú ködét lehellete
 Szerte-szélllyel szegdeli ;

Nyomaiban szép lábának
 Kedvesen virágoznának
 Lybiának pusztái,
 Mint egy Tempe rózsái.

116. Dal.

Egy szép estkor az erdőben
 Búmnak én írt kerestem ;
 Ő közel járt a mezőben,
 Énekelt, — s én meglestem ;
 S egész valóm ő általa
 Annyira megfosztódott,
 Hogy csupán csak szem s fül vala,
 Szemmé s füllé osztódott :
 Rá meredett tekintetem,
 Megakadott lélekzetem,
 Kebelem feldagadott —
 S a szám tátva maradott.

117. Dal.

Hová merülsz, beteg elme?
 A szív sorsát fontolod —
 Mint öldökli hű szerelme,
 Iszonyú, — azt gondolod? —
 Valóban az! Lesz-e hát már
 Valahára békesség?
 Megszűnik-e már e köny-ár?
 Mikor lesz már csendesség? —
 S hát ennyi sok szenvedéssel,
 Imádással, könnyörgéssel
 Gőgjét meg nem víhatom?
 Szívem meg nem válthatom?

118. Dal.

Szemfényvesztő a gyöngyhava
 Alabastrom nyakának ;

Édes méz széphangú szava,
 Bibor színe ajkának ;
 S a két szem, mely szép képében,
 Két csillagként tündöklő,
 A szívnek mély fenekében
 Mely édesen öldöklő! —
 Csupa lélek tekintete,
 Rózsailat lehellete,
 Az arcája rózsaszín, —
 Ennyi szépség mennyi kín!

119. Dal.

Ha nyelvem oly gazdag volna,
 Hogy szóval kiejthetném,
 Amit elmém meggondolna,
 És elénekelhetném ;
 Ha én őt lerajzolhatnám —
 Terhem tán megkönnyülne ;
 Ha kínomat elmondhatnám,
 Keblem tán megenyhülne :
 De hajh! ezt is megtagadá,
 Ez enyhet is elragadá
 A kemény sors én tőlem, —
 Mi lesz így én belőlem!

120. Dal.

Sírsz hát bennem, szegény lélek,
 Hogy sorsod ily mostoha?
 S pedig igen igen félek,
 Meg nem jobbúl az soha.
 Ne sírj, ne sírj, szegény lélek!
 Oh jobb, hagyd el házodat ;
 Másként nem lesz már, míg élek,
 Próbáld másutt sorsodat.
 Én bennem te más nem lehetsz,
 Jobb életre szert nem tehetsz :
 Eredj! hagyd el testemet.
 Szabadíts meg engemet.

TIZENHARMADIK ÉNEK.

«Állj-meg, Amor! szemlélgessük
 Kedves ellenségemnek
 Kellemeit, s fejtegetszük
 Köteleit szívemnek.»
 Amorhoz én így szóllottam,
 Ki körültem lebelgett ;
 Lantomat megindítottam, —
 S Amor imigy enyelgett :

«Nézd! — oly bő a kellemekben
 S gazdag a szép erkölcsben,
 Mint a tavasz a füvekben,
 És az ősz a gyümölcsben.
 Bája meggyőz mindeneket,
 Valósága húz, vonsz, ránt :
 Így győzi meg a köveket
 Érdemével a gyémánt.

Az ő maga-viselete,
 Mozdulása, járása,
 Termetének szép kelete,
 Tartása és hordása,
 Lábainak lebegése,
 Mellyel az észet leveri,
 Teste minden helyhetése —
 Mind ez több, mint emberi.

Tagjainak mozgatása,
 Émelése karjának,
 Öltözetben választása,
 Lengő fürti hajának,
 Arcájának vonásai,
 Szája két sor gyöngyei,
 Kebelének hullámjai —
 Mind ez való mennyei.

Szépek s nagyok érzeményi,
 Indulati nemesek,
 Szépek és jók téteményi,
 Intézeti kegyesek ;
 Lelke csupa sympathia,
 Harmonia érzése,
 Szava kedves melodia,
 A sphæráknak zengése.

A vídámság komolysággal
 Ölelkezik képében,
 A gyengédség bátorsággal
 Vegyül tüzes szemében :
 Gyönyörű szem! gyönyörű kép!
 Isteniség sugára!
 Ennél fellyebb nem megy a szép —
 Ez arcában határa.

Lehellete a teremő
 Istenségnek ihlése ;
 Andalgása, — ha sohajt ő —
 Ezer Amor nemzése ;
 Ajakinak mosolygása
 Az egeknek nyílása ;
 Szeme minden pillantása
 Egy-egy villám csapása.

Tekintete boldogságot,
 Üdvességet osztogat,
 S mindennémű gonoszságot,
 Minden bűnt elfojtogat ; —
 Amit a szem ő rajta lát,
 Amit tőle hall a fül,
 Oly valamit, olyan csudát
 A képzelet bajjal szül.

Beszéllésre pattantaná
 A némának nyelvét is,
 És lángokba lobbantaná
 Még a vénnek keblét is ;

A sorsot megengesztelné,
 Folyókat állítana,
 A halált is megkérlelné,
 Hegyeket indítana.

Remekje a természetnek,
 Koronája nemének,
 Bálványa mély tiszteletnek,
 Csuda minden elmének ;
 A teremő dicsőségét
 Ő általa hirdeti,
 S mindenható tehetségét
 Általa érezteti.

Ahol ő van, Édenné vál
 A legvadabb pusztaság ;
 Rózsává lesz minden fűszál,
 Melyre az ő lába hág.
 E hatalmas báj-seregnek
 Ki állhatna ellene? —
 Vitézeknek és bölcseknek
 Hódolniok kellene.»

Menjünk, Amor! — fejtegetvén
 A kötelet, ügyemet
 Nem enyhítem, s nem oldom én,
 Sőt szorítom szívemet.
 Mondám, — és még tátva volt szám —
 Amor ennek örüle :
 «Így kell (úgymond) ezt akarám».
 S kacajjal elrepüle.

121. Dal.

Szeretni s nem szerettetni!
 Egek! mely kín s gyöttelelem! —
 Mért kell néked meglehetni,
 Szeretetlen szerelem!
 Keserűség, epe s méreg
 Annak élte, ki így él,

Boldogabban él a féreg —
 A fa-élet jobb ennél.
 Kit balsorsa így megvága,
 Annak egész valósága
 Megtestesült gyötrelmem —
 Átok az ily szerelem.

122. Dal.

A szerelem indulatját
 Minden érzi s táplálja,
 S tevegetvén áldozatját,
 Gyönyörködve szolgálja :
 A mennyeknek angyalai
 És a földnek férgei,
 Erdők s mezők polgárjai
 S a tengernek népei, —
 Szeret minden általjában,
 S a szerelem központjában,
 Ami csak él, összevegyül ; —
 Ő nem szeret egyedül.

123. Dal.

Mely szó, mely nyelv dicséreti
 Érhetnék-el felségét?
 Hol a lant, mely elzengheti
 Csudálatos szépségét?
 Ti, Apollo kedveltjei,
 Éneklői Hellának!
 S ti, Minerva neveltjei,
 Nagy költői Rómának!
 Szemetekbe mondom néktek,
 S mégsem sértem dicsőségtek :
 Ha őt írná Músátok, —
 Enniusok volnátok.

124. Dal.

Óh! vajha kiszakaszthatnám
 Ezt a szívet keblemből!
 Vagy inkább, ha kívághatnám
 Az ő képét szivemből!
 Hanyatlik is türedelme
 Oly rég váró szívemnek;
 Kétségbesik hiedelme
 Csüggedező lelkemnek;
 S ő mennyei kedvességben,
 Imádandó dicsőségben,
 Szánakozás nélkül áll
 Öröminnek sírjánál.

125. Dal.

Szépségének látásától
 Elválasztom szememet;
 Méz-szavának hallásától
 Elszakasztom fületem;
 Elhagyom őt, — s megmenekszem,
 Okos én, azt gondolám,
 Balgatag! és megcselekszem —
 S valóban ment vagyok ám!
 Mint ama ponty, ki megkapta
 A horgot és leharapta
 S lenyelte s ellódúla —
 Szépen megszabadúla!

126. Dal.

Napok jönnek, napok mennek,
 De bűn csak nem távozik;
 És az órák elreppennek,
 De sorsom nem változik:
 A volkánok kifáradnak, —
 De nem az én tüzeim;
 Folyók, tavak kiapadnak, —
 De nem az én könnyeim;

Erdők, mezők felvidúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó —
Csak inségem állandó!

127. Dal.

Érzeményim seregében,
Szenvedelmem markában
Fekszem itt a völgy ölében,
Mint a megholt sírjában.
Nincsen, ki bús kiáltását
Visszhangozná szívemnek,
Nincs, ki lankadt alélását
Gyámolítná lelkemnek:
Az, aki feltámaszthatna,
És magamnak visszadhatna,
Hajh! az nem hall engemet —
Zúzd el, óh kín, szívemet!

128. Dal.

A menő nap a jövőnek
Adja által kínomat,
Eszkendő az esztendőnek
Adja által sorsomat;
Az újságok megavúlnak, —
De új mindig inségem;
Fenyők, tölgyek meghajúlnak, —
De nem hajlik hűségem.
Örömeim elhúnyának,
Reményeim elhalának,
De él mindig gyötrelmem,
Halhatatlan szerelmem.

129. Dal.

Nem bírja ily sanyarú lét
Terhét tovább ez a váll;

Elhervasztó lehelletét
 Reám fuvá a halál;
 A lélek és test ereit
 A keservek megvevék;
 Az életnek gyökereit
 A bú férgi elevék.
 Idegimben, inaimban,
 Ereimben, csontjaimban
 Eggyenként hal az élet —
 Annyi remény mivé lett!

130. Dal.

Amor fejem mint megcsalá!
 Hol agyamnak veleje?
 Melyen estem magam alá —
 Hol lelkemnek ereje? —
 Sem a szívem, sem az eszem,
 Sem lelkem nem enyém már;
 S akármiként cselekeszem,
 Meg nem tér a vallott kár.
 Aphrodita lator fattyja
 A teremtést úgy forgatja,
 Mint a lapdát kezében
 A gyermek víg kedvében.

TIZENNEGYEDIK ÉNEK.

A halvány ég csillagai
 Szomorúan pislognak;
 A szelek bús fúvalmai
 Fohászkodva susognak;
 Én itt fekszem és dohányzom
 A kedvetlen homályban,
 És mindennel őt arányzom,
 Ami bennem s velem van.

Keblem habja hozzá tódúl,
 Tekintetem rajta függ;

Szívem vére hozzá lódúl,
 Egész lelkem rajta csügg ;
 Képzeletim, gondolatim
 Körülötte forognak ;
 Gerjedelmim, kíváнатim
 Ő hozzá sovárognak.

Minden ideg hozzá vonúl,
 És feléje gerjedez,
 A két karom feléje nyúl
 S őt ölelni terjedez ;
 Létem minden érzeménye
 Ő hozzája vágyódik,
 Egész valóm szövevénye
 Ő beléje fonódik.

131. Dal.

Nemcsak teste delisége,
 Vagy bősége mellének,
 Nemcsak szava édessége,
 Nemcsak tüze szemének,
 S nem virági arcájának
 Vevék így meg szívemet,
 Nemcsak ezek ragadának
 Magamtól el engemet : —
 Lelkében a titkos erő,
 Mellyel annyi csudát tesz ő ;
 Lelke tud így bájolni,
 Szívet és észet rabolni.

132. Dal.

Amit tesz ő, szép, nagy s dicső,
 Nagyszívűség s kegyesség ;
 Szép, jó s édes, amit mond ő,
 Mély értelem s bölcsesség :
 De bár mennyi ez magában,
 Még nem minden érdeme,

A tulajdon gráciában
 Van isteni kelleme :
 A báj, mellyel teszi s mondja, —
 Ennek a szív oly bolondja ;
 Módja oly megigéző
 Módjában oly phœnix ő.

133. *Dal.*

A szerelem birodalmát
 Szívem öszve futkozta,
 És elvesztett nyúgodalmát
 Szorgalommal nyomozta :
 Imígy kémlelt nyugvó helyet,
 Hogy mindent víz takara,
 A végtelen özön felett
 Noé szelid madara.
 Haszontalan jára kele,
 Mert nyúgalmat mégsem lele :
 A galamb a bárkába, —
 S ez visszatért — kínjába.

134. *Dal.*

Szívem kínja kedves nékem,
 Szeretem én kínomat ;
 Ez teszi csak üdvességem
 S minden boldogságomat.
 Nevetsz, látom, hidegebb vér,
 És gúnyolod eszemet?
 Mert jegedhez a tűz nem fér,
 Mely égeti keblemet? —
 S mégis igaz : — őt szeretvén,
 Kínomat is kedvellem én :
 Mert a kínom hiszen ő,
 Az imádott öldöklő.

135. Dal.

A szerelem sétálni vitt
 A hold ezüst fényében,
 S eltikkadva ülök most itt
 Egy bokornak tövében.
 Ezerféle gondolatok
 Hasogatják fejemet;
 Ezerféle kívánságok
 Feszegetik mellemet.
 Ragadj el, oh phantasia!
 Te az égnek tündér fia,
 S teremts oda engemet,
 Ahol hagytam szívemet.

136. Dal.

Az én lelkem mélyen vagyok
 A búban eltemetve:
 A szerelem verte agyon, —
 Ki vagyok én fizetve!
 Semmi sincs a teremtésben,
 Ami nékem tetszenék,
 Amiben, ha bár kevésben,
 Egy kis kedvem tellenék.
 A természet (hajdanában
 Oly szép nékem) mostanában
 Semmi kellővel nem bír —
 Egy éktelen, pusztá sír.

137. Dal.

Mint a sas, úgy fellelegezett
 Lelkem, őt nem esmérven;
 Dicsőségre igyekezett —
 Szép jövődőt láttam én!
 Amor ezt nem szenvedhette
 És lelővé nyilával,
 A szárnyait elmetszette
 S megkötözte láncával.

A villámok országában,
 Nagy lelkeknek fény-nyomában
 Lelkem most már nem mehet, —
 Nyomja lánc, — nem lehet.

138. Dal.

Váltig immár megviselték
 A vad kínok lelkemet,
 És egészen megérlelték
 A halálra éltemet.
 Meghalni kész volnék is én.
 (Okom volna rá elég)
 De egy remény kecsegtetvén,
 Meghalni — nem tudok még.
 S ez fő pontja az inségnek,
 Az emberi szegénységnek:
 Az életet sokalni
 És nem tudni meghalni.

139. Dal.

Ennyi tüzes gerjedelem
 És lángoló érzemény,
 Ily állandó, hív szerelem, —
 És ő mégis oly kemény!
 Annál, kit így bálványozok,
 Kedvet mégsem lelhetni?
 Attól, kinek így áldozok,
 Kain-ként megvettetni?
 Így imádni és szeretni,
 S kegyelmet még sem nyerhetni —
 Mint feszíti szívemet!
 Mint öldökli lelkemet!

140. Dal.

A legvígabb mulatságban,
 Hol az öröm bút enyész; —

A legnyájasb vígaságban
 Lelkem nem vesz semmi részt :
 Egy szegletbe homorodva
 Szívem sebét vájkálom,
 S szorúlt mellből fohászkodva
 Kínaimat táplálom.
 Keservimnek tengeréből,
 Inségemnek örvényéből,
 Akármiként cselekszem,
 Soha ki nem menekszem.

TIZENÖTÖDIK ÉNEK.

Falak, melyek közt lakozik,
 És élete folydogál ;
Karszék, melyen ül s dolgozik,
 Olvas, köt, tűz s irdogál ;
Kendő, melyet kebelének
 Húllámai ringatnak,
 Melyet isteni szívének
 Verései mozgatnak ;

Keztyűk, melyek bújtatjátok
 Szép kezeit, karjait ;
Cípfők, melyek markoljátok
 Elevenke lábait ;
Zsámoly, melyet tagjainak
 Édes terhe nyomogat ;
Pohár, melyet ajakinak
 Szűz rózsája szivogat ;

Levegő, mely környékezed,
 Melyet beszi magába ;
Szellő te, mely őt legyezed,
 S béhatsz fedett titkába ;
Kert, melyben ő gondolatit
 Ide s tova futtatja,
 S gerjedelmet, kíváнатit
 Titkosan meghallgatja ;

Hárfa, mellyel zengedezi
 A lantosok énekét,
 S ostromolja és béveszi
 A szív minden rejtekét ;
Rózsa, melyet öntözének
 S letépének kezei,
 Melyet most szép kebelének
 Hervasztanak hevei ;

Minden, amin tekintete,
 Minden, amin kedve függ ;
 Amit ér s ihl lehellete,
 Minden, amin lelke csügg : —
 Mint irígylem szerencsétek,
 Hogy őt érinthetitek! —
 Hát ha még azt éreznétek? —
 De jobb, hogy nem érzitek.

141. Dal.

Emberfajzat! akárki légy,
 Ki olvasod versemet,
 Belőlem te csúfot ne tégy,
 Ha nem értesz engemet :
 Ez örvényes érzéseket,
 E tévelygő álmokat,
 Ezen hiú reményeket —
 Ne kacagd e dolgokat.
 Ha voltál már Amor rabja,
 Tudod, mi a szívnek habja ;
 Ha nem voltál, hát még léssz —
 Ha kacagsz, óh! balúl téssz.

142. Dal.

A kelő nap tovább nyújtott
 Inségemnek követje ;
 Az eső nap földhez sújtott
 Reményemnek képzetje.

Fájdalmimnak béhegedtek
 Szív-enyhítő könnyei ;
 Panaszimnak elrekedtek
 Bút-oszlató versei :
 Csak meredő tekintetem
 És szorongó lélekzetem
 S homlokom nagy cseppjei
 Inségemnek jelei.

143. Dal.

Midőn Amor hozzám jöve —
 Bétekingett keblembbe,
 És nyilával belém löve,
 S gyönyörködött sebembe,
 S rabját immár, elszakasztott
 Engem ennen magamtól,
 S mind örökre elválasztott
 Boldog nyugalomamtól ;
 Szóval : Amor volt egészen,
 Ugy tett, amint mindég téssen ;
 Csak szárnyait veté el,
 S ülve harcol véremmel.

144. Dal.

A szerelem hatalmával
 Imígy oda űzetni,
 S gőgje hegyes fulánkjával
 Imígy vissza döfetni ;
 Égő szívem lángjaival
 Imígy hozzá kapadni,
 S szíve büszke dagályival
 Imígy vissza csapatni :
 Így hanyódni és vetődni,
 Szagगतódni, feszítődni —
 Hol egy isten állatja,
 Ki mindezt megbirhatja?

145. Dal.

Hogy csak kínja s aggodalma
 Boldogtalan szívemnek,
 S csak insége és siralma
 Foglalatja versemnek ;
 Hogy csak panasz, fohászkodás
 Minden hangja lantomnak,
 S kétségbesés, tébolyodás
 Minden sora dalomnak ; —
 Biz ez, Amor! nem neveli
 Dicsőséged, nem emeli,
 Sőt alázza nevedet, —
 Gyaláz, gonosz, tégedet.

146. Dal.

Hegyen völgyön ácsorogtam,
 A nyúgalmat kémleltem,
 Fel és alá támolyogtam,
 De sehol fel nem leltem.
 Balgatag! a békességet
 Magam kívül nyomozom,
 Holott én az ellenséget
 Kebelemben hordozom.
 Ez az örvény feneketlen ;
 Nincs mód benne, — lehetetlen,
 Bátor miként tűnődjem,
 Hogy ebből kivergődjem.

147. Dal.

Óh te! óh te! így ordítok
 Sokszor, midőn keblemet
 Amor víjja, s vadúl a sok
 Fene túrja szívemet :
 Hogy az echók felrettennek
 És utánnam jajdúlnak ;
 S a madarak elreppennek,
 S a kövek megindúlnak

S én szoruló lélekzettel
 S égő, szomjú tekintettel
 Terjesztem ki karomat,
 S így ölelem — kínomat.

148. Dal.

Szüntesd, óh sors, haragodot,
 Szünj meg immár vagdalni!
 Vagy fordítsd el ostorodat,
 Vagy engedj már meghalni,
 Ha ez volt feltett szándékod,
 Imily bánás szívemmel;
 Nem köszönöm ajándékod,
 Melyet adál éltemmel.
 Mért lettem hát? és mi végre?
 Egyedül csak ez inségre? —
 Mondd meg, óh! mit vétettem,
 Fene sors, hogy születtem?

149. Dal.

A szegénység és gazdagság
 Voltak Amor szülői,
 A félelem és az aggság
 Voltak az ő emlői:
 Mert mindig kér és mindig ad —
 Óh be szegény! be gazdag!
 Fél s reszket, mint egy vékony nád
 A szélvészben, s mindig agg.
 Ezerképpen érezhető,
 Csak hogy ki nem fejezhető
 Csuda minéműsége,
 Boldogsága s insége.

150. Dal.

Testének egy mozdulása,
 Karjának egy esése,

Arcának egy pirúlása,
 Lábának egy vetése,
 Szájának egy mosolygása,
 Szemének egy villáma,
 Mellének egy sohajtása,
 Keblének egy hulláma —
 Ugy fogja meg a szíveket,
 Mint a fecske a legyeket, —
 Fegyver, melytől oda vész,
 Bármely erős, magas ész.

TIZENHATODIK ÉNEK.

«Bünhödtél, föld, — légyen elég!
 Megsajnáltam siralmad;
 Derüljön fel a borúlt ég,
 Térjen vissza nyúgalmad!»
 Mondá a nagy atya, — s meglett:
 A vérontás megszűnék;
 Az egész föld megbékélt.
 Mars a földről eltűnék.

Mind a két fél megoldotta
 Foglyainak láncait,
 És szabadon bocsátotta
 Honjaikba foglyait.
 Mentünk tehát, szabadok már,
 S egy gallyára felültünk;
 Maradozott a franc határ,
 Jó szelünk volt, — repültünk.

De — hogy a nap már búcsúzott
 A láthatár szélében,
 S gallyánk még magasan úszott
 A tengernek tükrében, —
 Terhes felhő tornyosodott
 A végtelen tengerre, —
 Az idő elkomorodott —
 Barnúlt a víz, — s egyszerre

Az ég sarki megdördültek,
 A villámok csattogtak,
 A havasok megrendültek,
 A kősziklák ropogtak ;
 A levegő madarai
 A part felé tüntenek,
 S a tengernek lakosai
 A fenékre ültenek.

Mindeddig csak a villámok
 Viaskodtak, morgottak ;
 Estve lett, — és a hullámok
 Még békében nyugodtak.
 Mindeneket ijedelem,
 És rémülés töltött el ;
 De nem volt még veszedelem —
 A szélvész még nem kelt fel.

Most egyszerre (irtózással
 Emlékezem még erre)
 A szelek nagy ordítással
 Zúdultak a tengerre :
 S magok előtt a habokat
 Dühösködve seperték,
 S felforralván tajtékjokat
 A felhőkkel keverték.

Hah! s most miként tusakodnak
 Egymással, mint villongnak!
 Nagy hegyekké halmosodnak,
 S a part felé tolyongnak.
 Az orkánok le-lecsapnak
 Egy-egy örvény mélyére,
 Meg magasra fel-felkapnak
 Egy-egy hullám hegyére :

Vitorláink szakadoznak,
 Árbocaink recsegnek,
 Hogy fejeink borzadoznak,
 És szíveink rettegnek.

Itt egy örvény elnyeléssel
 Fenyéget most bennünket ;
 Ott egy hullám temetéssel
 Ijesztgeti létünket.

Halál van már mindenfelől,
 Kerülhetetlen halál :
 Jobbról, balról, — hátul, elől —
 Most, véljük, — most — most talál.
 A természet haragjába
 Rendiből kibomlani,
 És hajdani zavarjába
 Vissza látszik omlani.

*

«Így van tehát elvégezve.
 Oh sors! bírószágedben?
 Ilyen vég van kijegyezve
 Számomra nagy könyvedben? —
 A tengerre hát azért vitt
 A történet engemet,
 Hogy habjai oltsák el itt
 Mérges dühös tüzet? —

Azt, amit *Mars* elmúlatott
 Amit *Amor* csak halaszt,
 S az idő meg nem adhatott,
Neptún adja hát meg azt? —
 A kínok markából kivesz,
 Meggyógyítja sebemet ;
 A nyugalom ölébe tesz —
Neptún vált meg engemet.

S hát ily pálya rendeltetett
 A nap alatt létemnek?
 Hát egy morzsát sem vethetett
 Amor éhes szívemnek? —
 Nem volt méltó, valójában,
 Nem volt méltó születnem ;
 És igen jól és bölcsen van,
 Innen ismét mehetnem.

Innen, ahol hű szerelmem
 Sohol meg nem szállhatott ;
 Hol sohajtás volt élelmem
 Hol csak a köny itatott ;
Innen, ahol érzeményim
 Eledelt nem lelhettem ;
Innen, ahol szép reményim
 Soha meg nem érhettem ;

Hol sem másnak szerencsáját,
 Sem magamét nem tettem ;
 Hol a dolgok vak cseréjét
 Csak bal félről érzettem ;
 Hol semmi nem viszontagolt,
 Meg nem fogott engemet ;
 Hol csak méreg táplálta volt
 Esengő bús szívemet ;

Oda, hol a kívánatok
 Keblemet nem zaklatják ;
 Hol a szilaj indulatok
 Szívemet nem szaggatják ;
 Hol a lelket nem csábítják
 Csalárd, hiú remények,
 S nem kötözik, nem szorítják
 Semmi kemény törvények.

Menni — ám de nála nélkül?
 Hajh! itt a nagy bökkenő!
 Minden erőm itt oda dül —
 Menni, midőn itt még ő!
 Nem látnom őt, nem hallanom,
 Szerethetnem sem talán?
 Így tán jobb még vonaglanom
 Éltem kínos fonalán.

Vagy bár most itt volna velem
 Ő is a habok között,
 Mint akkor, hogy a szerelem
 Láncával megkötözött :

Midőn véle Badacsonynak
 Szüreteltem hegyében,
 S egy estvén a Balatonnak
 Hajókáztam vizében!

Megragadnám karjaimmal
 És szívemhez szorítnám,
 És lángoló csókjaimmal
 Őtet végig borítnám;
 S kétségbesve bele vetném —
 Mint borzasztja hajamat! —
 S a tengerben eltemetném
 Együtt véle magamat.

Hogy — ha már meg nem lehető,
 Hogy én éljek ő benne,
 Ha már enyém nem lehet ő —
 Senki másé se lenne;
 Ha boldoggá engem nem tesz,
 Mást se üdvezíthessen;
 Ha szerelmet tőlem nem vesz,
 Azt mástól se vehessen.»

*

Ezek voltak gondolatim
 A hánykódó gallyában;
 Felzúdulván indulatim
 Vérző szívem habjában.
 Haldokolván hiedelmem
 A fergeteg vészében,
 Majd elbőszült bús szerelmem
 Vesztét érző dühében. —

Végtére lecsendesedtek
 A harcoló hatalmak,
 Lassanként elszenderedtek
 Az ordító fúvalmak;
 Lassanként lecsillapodtak
 A háborgó hullámok,
 És lassanként eloszlottak
 A csattogó villámok.

A félelem elenyészett —
 S égen, vizen és földön
 Új élet s öröm tenyészett,
 S csendesség és béke lőn.
 S én, hogy tovább folytassam még
 Háborúmat, im élek! —
 Harcoljunk hát, ha nem elég! —
 Kínlódjatok, szív s lélek!

151. *Dal.*

Gyenge szer az ember szíve,
 S mégis mennyi gondot ad!
 Te, kit ez már vízre vive,
 Úgy-e, meg sem gondolád? —
 S mégis legszebb örömknek
 A szívben van forrása,
 S legnemesebb tetteinknek
 Abból ered folyása.
 Nincs elme, mely megmérhetné
 S egészen kimeríthetné
 Az emberszív fenekét,
 Ezer titkos rejtekét.

152. *Dal.*

Mars zászlói eltűntenek,
 Fegyverei nyugszanak,
 Véres harci megszüntenek,
 S rabláncai hullanak;
 Örvendeznek a nemzetek,
 Kezet fog az ellenség; —
 Csak én — én! nem örülhetek,
 Mert, hajh! én rab vagyok még.
 Noha Mars megszabadított,
 Amor rajtam nem tágított;
 Ennek hordom láncát még, —
 Véle nincs még békesség.

153. *Dal.*

Hogy először láttam én őt,
 Az elfelejthetetlent,
 Őt, a napként istenkedőt,
 A megnevezhetetlent :
 Mint lövellett szívem felé
 A vér minden ereimből,
 Szemem, fülem mohón nyelé —
 Nem mozdulék helyemből.
 Mint vonaglott minden ideg,
 Majd kilelt a forró hideg ;
 Szívem miként remegett!
 Lelkem miként rebegett!

154. *Dal.*

Mint táncolt ő a Gracia,
 Milyen könnyen lebegett!
 Miként örült Venus fia,
 A Stoa mint rettegett.
 Minden szemek táncolának,
 Valamikor ő táncolt ;
 Meredének, bámulának,
 Ha leült és nyugodt volt.
 Mily tánc volt ez — oly hajlékony,
 És oly lelkes : de kártékony!
 Mert im! ennek látása
 Volt eszemnek bomlása.

155. *Dal.*

Zúg a zápor, — ordít a szél, —
 Csikorog a rengeteg ;
 Dörög az ég, — fél, ami él, —
 Iszonyú a fergeteg!
 Viaskodik ég, föld, víz, tűz —
 Dühödik a természet,
 Egy mennykő más mennykövet üz —
 Így lesz a vég-enyészet!

A nyomorék, ím! itt vagyok,
 Szánd meg, villám, verd, zúzd agyon,
 Égesd porrá csontjait —
 Szánd meg s végezd kínjait.

156. Dal.

A szerelem s fájdalmaim
 A szabadba úzének ;
 Andalogtam, — és lábaim
 A tündérhez vivének.
 Ő egy hüves zöld ernyőben,
 Egész dicsőségében,
 Feküvék ott a szellőben,
 Egy szép álom ölében.
 Arcadia ligetében
 Imígy feküdt kellemében
Psyche, hogy megszerette
 Amor őt, s eljegyzette.

157. Dal.

Egy délután — (lestem én őt) —
 A folyosón dolgozott ;
 S két hó galamb a szűz előtt
 Édesen csókolkozott ;
 S karja s feje oda csüggve,
 Vélvén, maga van csak ott,
 S szeme a hív páron függve,
 Ő egy nagyot sohajtott.
 Nemzetemnek Apollói,
 Képirói, faragói!
 Lantot, vésőt, ecsetet,
 Éltetni ez esetet!

158. Dal.

Látnom őtet és szeretnem,
 Az ész bár mit tanácsolt,

S nála nélkül nem lehetnem,
 Egy pillantat míve volt ;
 És azólta kebelemben
 Csak ő maga lakozik,
 És minden csepp vér ereiben
 Csak ő néki áldozik :
 Őt tárgyozza s őt találja,
 Őt tiszteli s őt szolgálja
 Lelkem minden érzése,
 Szívem minden ütése.

159. Dal.

Mindenfélét megpróbáltam :
 Kártyáztam és kockáztam ;
 Olvasgattam, irdogáltam,
 Vadásztam és halásztam ;
 Gazdálkodtam, kertészkedtem,
 Vándorlottam, cirkáltam,
 Túnyálkodtam, bölcselkedtem,
 A harcmezőn szolgáltam,
 Hogy lángomat elnyomhatnám,
 S gyötrelmimet elaltatnám ; —
 Hajh! de szelet kergeték,
 S csak mélyebbre süllyedék.

160. Dal.

A nap alatt ily szerelem,
 Mint az enyém, nem lángolt ;
 Ily temérdek gerjedelem
 Egy kebelben még nem volt.
 Szerelmei Petrarchának,
 Abeilardnak s Didónak,
 Szerelmei Júliának,
 Saint-Preuxnek és Sapphónak,
 Mély szerelmek, nagy sérelmek,
 Szilaj kínok, vad gyötrelmek ;
 De mindez az enyémhez
 Hasonlítva — semmi lesz.

TIZENHETEDIK ÉNEK.

Mint a kőszál, hajthatatlan,
 Érzéketlen, szívetlen ;
 Mint a halál irgalmatlan,
 És mint a sors kegyetlen ;
 És gőgösebb Diánánál,
 És szilajabb Bellónánál,
 Minervánál ridegebb,
 És a jégnél hidegebb.

Makacs és megtörhetetlen,
 Mint érc lelke Catónak ;
 A kínokban telhetetlen,
 Mint vad szíve Nerónak :
 A természet megvetője,
 A léleknek emésztője,
 A szív rabló kányája,
 Mint Petrarcha Laurája.

Könnyeim őt környűlfolyván.
 De ő meg nem lágyúlva,
 S panaszim őt ostromolván,
 De ő meg nem indulva ; —
 Ekképpen áll ő gőgjében,
 Siralmimnak tengerében,
 És kettőnket így tipor,
 Engem s téged, *Cypripor*.

161. Dal.

Minden szépben szépségének
 Nyomozom vonásait ;
 Minden képben az övének
 Keresgélem bájait ;
 Ám de azt a kedvességet,
 Azt a lelket, életet,
 Azt a tökéletességet
 És gyönyörű keletet,

Hol lelhetném e világban,
 Egy halandó valóságban?
 Ez angyali kegyeknek,
 Hol van mássok ezeknek?

162. Dal.

Szabad voltam, fürge s oly gyors,
 Mint a szél a hegyeken;
 Virágoztam, — elmúlt jobb sors!
 Túl vagyok most ezeken.
 Amor az, aki konkolyt vet
 Életünknek földjébe,
 Aki loppal ürmöt ültet
 Öröminkek kertjébe.
 Úgy, amint volt, minekelőtt
 Először megláttam én őt,
 Soha nem is lehet már, —
 Sőt naponként több a kár.

163. Dal.

Óh! nyomorúlt buta nyelv te,
 Már mennyit nem dallottál?
 Szavad mégsem érdeklerte
 Azt, akihez szóllottál.
 Porba veled! tehetetlen,
 Hibás hangú, amoly lant,
 Mint a harang, mely kegyetlen
 Útésektől megriant.
 Sem elmémnek becsületet,
 Sem szívemnek szeretetet
 Eleget nem adátok, —
 Szálljon átkom reátok!

164. Dal.

Beteg, sebes, törött, romlott
 Természetem ereje,

És kiaszott, és megbomlott
 Csontom s agyam veleje ;
 S nem gyógyúlok, — sőt szívembe
 Ujdon-új tört s nyilat vet,
 S új mérget önt kebelembe
 Minden idő percenet.
 Lehelitem sohajtozás,
 Tekintetem siránkozás,
 Panasz hangja mellemnek,
 Jajverése szívemnek.

165. Dal.

Te, ki alig világítasz
 Búmnak komor éjjében,
 S engemet nem gyámolítasz
 Szívem nehéz ügyében,
 Szikra ész! setét agyamban,
 Mért nem húnysz el egészen? —
 Könnyebbség lesz tán sorsomban, —
 Húny el! húny el, jobb lészen.
 Boldogok csak addig vagyunk,
 Míg éretlen még az agyunk ;
 Vagy mikor ez meghűlt már, —
 Inségünkben ez határ.

166. Dal.

Egy csillag sincs az egekben, —
 Komor az éj, s a szél fú ;
 S engem e vad rengetegben
 Ide s tova hajt a bú :
 Dühösködő indulatok
 Viaskodnak keblemben ;
 Rettenetes gondolatok
 Villámlanak fejemben.
 Csak a baglyok huhogása
 És a hollók károгása
 Elegyedik jajomba : —
 A sors így visz síromba.

167. Dal.

A világon setét éj van,
 Amilyen bús szívemben ;
 S én itt ülök magánosan,
 Fejem a két kezemben :
 S óh! mely teli van kebelem!
 Amor ferdik véremben ;
 S a temérdek gerjedelem
 Mint forr s habzik szívemben!
 A féltésnek indulatja
 Mellemet, hajh! mint szaggatja!
 Mint fúrdalja szívemet
 S rettegteti lelkemet.

168. Dal.

Mint a füge áttétetvén
 Egy sivatag országban,
 Haszon nélkül úgy állok én
 Ez eleven világban ;
 Csak árnyék-kép vagyok én itt,
 Semmit meg nem foghatok ;
 S ha megkapok is valamit,
 Semmit meg nem tarthatok.
 Ami van, mind nem értem van:
 Így élek én — csak álomban,
 Lelkemtől elválasztva,
 Magamból kiszakasztva.

169. Dal.

Nem vádollak én tégedet,
 Hogy ekként bánsz én velem,
 Jól esmérem én szívedet,
 Jóság az és kegyelem :
 Sajnálod te szerelmemet,
 Mely engemet így sorvaszt,
 És becsülöd hívségemet, —
 Reménylem és hiszem azt ;

Szeretnél te, ha lehetne,
 Ha szívedtől kitelhetne,
 Bizonyosnak gondolom, —
 Csak sorsomat vádolom.

170. Dal.

Tovább immár lehetetlen
 Hogy viseljem sérelmem ;
 Ilyen élet tűrhetetlen —
 Kétségbesik szerelmem.
 A távollét nem oltalom, —
 Nyúgalmam itt sem lelem ;
 Sőt még vadabb a fájdalom,
 Mely itt dúlja kebelem.
 Mit tegyek, óh! mit ne tegyek? —
 Fel van téve. — Oda megyek :
 Látnom kell őt akárhogy ;
 Életem ott szebben fogy.

TIZENNYOLCADIK ÉNEK.

Egy hasonló valósággal,
 Kiben szív és lélek van,
 Ki szerelmet s hívséget vall,
 Élni Hymen láncában :
 Egymás egész birásában,
 A természet szép karjában,
 Élni vele és benne, —
 Be gyönyörű jó lenne!

Minden vagyont és értéket
 Egymással megosztani ;
 Minden erőt s gyengeséget
 Egymással felváltani :
 Jónak, rossznak cseréjében,
 A szerelem kebelében
 Élni vele és benne, —
 Be gyönyörű jó lenne!

Az egyiknek szerencséje
 A másiknak nyúgalma ;
 Egyik szívnek a bibéje
 Másiknak is fájdalma :
 Hogy a kettő csak egy lenne,
 S mindent csak egy okból tenne ; —
 Imígy élni egymásban,
 A boldogság ebben van.

A kettőnek érzeményi
 Mind rokonok volnának ;
 Kívánnati és reményi
 Egy tárgy körül járnának :
 S így szív szívben elmerülve,
 Test és lélek egyesülve —
 Imígy élni egymásban,
 A boldogság ebben van.

171. Dal.

Ki voltam én, hajh! ez előtt? —
 Oly víg, nyájas és vidám!
 Előbb, hogy sem megláttam őt,
 S rám vetődött ez a hám.
 S ki vagyok most? Egészen más,
 Amort s őt megesmervén ;
 Létem csak egy nagy sohajtás —
 Magamból kifogytam én.
 Csak midőn már végét érjük,
 Akkor, s előbb ne dicsérjük
 Örömünket, kedvünket,
 Szerencsénket, éltünket.

172. Dal.

Téged látlak az egeknek
 Magas, tiszta kékjében ;
 Téged látlak a vizeknek
 Folydogáló tükrében ;

Nappal a nap aranyának
 Ragyogó láng-fényében ;
 Éjjel a hold világának
 Reszkető ezüstjében.
 Minden időpercenetben,
 Mindennémű szegeletben
 Üldözöm vagy szünetlen —
 Hagy békét, óh kegyetlen!

173. Dal.

Elérem majd nyúgalmamat,
 Lovam kivisz bajamból:
 Így bízattam én magamat
 Eszét vesztett agyamból: —
 S hegyekre fel, — völgyekbe le,
 Hanyatt-homlok nyargaltam ;
 Fakóm vérzik, habzik bele, —
 Szegény! mert megsarkaltam.
 Kedves fakóm! szép paripám!
 Jó állat, ne haragudj rám!
 A sors ezt már így mérte:
 Te értem, — én ő érte.

174. Dal.

Ember, hát még dicsekedhetsz,
 Hogy szívvel és ésszel birsz?
 Hogy érezhetsz s elmélkedhetsz —
 Balgatag, óh! jobb ha sírsz!
 Éppen e két dicsőség
 Káros részed, óh ember!
 Mert mindenik ellenséged —
 Téged a szív s az ész ver.
 Oh! hogy e két szép forrásból
 Életünkbe annyi rossz foly!
 Átkozott szív! kivált te
 Vagy inségünk kezdete.

175. Dal.

«Ha engemet, oly rég hívét,
 A gógös elfelejtvén,
 Másnak adta meggyúlt szívét,
 Minthogy távol vagyok én? —
 Mint a nadály, úgy szivódik
 E gondolat lelkembe ;
 Mint a féreg, úgy rágódik
 E félelem szívembe.»
 Remény! remény! jőjj le hozzám!
 Kétségbesés vicsorog rám,
 Valamerre fordúlok —
 Sok ez, óh ég! igen sok.

176. Dal.

Szelid Musák! jól tudom én,
 Hogy tisztel ő titeket ;
 Hogy Ninával levelezvén,
 Írt is ő már verseket.
 Jól tudom én, hogy kedveli
 A poeták lantjait :
 Vajon hát miért nem sziveli
 Az én lantom hangjait?
 Erátóm tel! silány lehetsz,
 Hogy kedvére szert nem tehetsz ;
 S ha már úgy sem érdekled,
 Némulj el, — mit énekled?

177. Dal.

Olvastam én a verseket,
 Melyeket írt e hunn szűz ;
 Szappho írt csak ilyeneket,
 Kiből Hella csudát üz :
 Szép, jó, nagy és kevésben sok
 Minden, amit versbe fűz ;
 Gondolati dicső sasok,
 Érzeménye tiszta tűz.

Ti, Minerva tanítványa,
 Nemetek fő ragyogványa!
 Kik irtok vagy írátok —
 Lantja homályt hoz rátok.

178. Dal.

Mint hűl s fül a vér erebben,
 Mint szorongok s feszülök ;
 Mint borzadok tetememben,
 Mint kábúlok, szédülök! —
 Mert naponként közelebb hoz
 A sors az ő honjához.
 Kínjaimnak forrásához,
 Nyúgalmamnak sírjához.
 Napról-napra közelgetek
 A vad szívhez, kit szeretek ;
 S ha ez még a régi lesz, —
 Ugy — életem végihez.

179. Dal.

Akkor, midőn felzavarta
 Keblemben a nyugalmat,
 S bájaival kicsavarta
 Eszemtől a hatalmat ;
 S nyájaskodó örömyimet
 A porba leteperte,
 S fellengő szép reményimet
 Tekintete leverte ;
 Hogy elvette mindenemet,
 És rabjává tett engemet,
 Harmadik ősz most lészen —
 Ölt volna meg egészen!

180. Dal.

Végtére hát elértelek,
 Édes hazám! tégedet?

Végtére megnyerhettelek? —
 Itt csókolom földedet.
 Óh Hunnia! sínlettelek,
 Kedves honom, tégedet!
 Te, kit mindég szíveltelek,
 Nyisd meg anya-öledet! —
 Hogy elmentem, poklom valál:
 Jobb élet-e avagy halál,
 Amire most érkezem?
 Óh hazám! azt kérdezem.

TIZENKILENCEDIK ÉNEK.

Kellemek, amilyeneket
 Csak egyszer ád a bölcs ég;
 (Mert mint eddig ilyeneket
 Senkinek sem adott még.)
 És amelyek szerzésével,
 Míg e pompás egészlet
 Létre hozta, sok kincsével
 Szegény lett a természet:

Kellemek, amilyeneket
 Csak látunk és érezünk,
 S imádunk, mint isteneket,
 Óh! de meg nem nevezünk;
 Mert sem Flóra országában
 Színeik vagy képeik,
 Sem bármely nyelv birtokában
 Nem lelődnek neveik.

Test, amilyen nem iródott,
 Sem soha nem festődött,
 Amilyen nem faragódott,
 Soha nem is képződött:
 Oly gyengéded, s mégis velős.
 Oly gömbölyű s oly teli,
 Oly könnyűded, s mégis erős.
 Oly hajlékony és deli.

Melynek csuda szövevénye
 Liliom-hó s rózsá-láng,
 Melyből Amor boldog kénye
 Szemérmesen mosolyg ránk ;
 Melynek minden mozdulása,
 Fordulása, helyzése,
 Új csudának támadása
 S új kellemek nemzése.

Szemek, melyek ragyogása
 A napfényt megelőzi,
 Melyek édes hunyorgása
 A szíveket meggyőzi ;
 Melyek száz kényt élesztnek
 És a vért felforrallják,
 Halálos nyílt lövellenek
 És az észt megfagylalják.

Tekintet, mely meghasítná
 A követ is élével,
 És az éjt megvilágítná
 S felderítné tűzével ;
 Tekintet, mely meggyógyítná
 A halálos beteget
 S melegével meglágyítná
 A mereven hideget.

Arc, amelynek rózsáiban
 A szemérem mosolyog ;
 Melynek minden vonásiban
 Amor szívet les és — fog.
Ajak, azon megtestesült
 Szerelem-csók formája
 Melyet Amor ajkára szült
 Psyche bíborláng-szája.

Haj, amelynek szőke selyme
 Ezer gyűrűt formáló,
 S az észnek oly veszedelme,
 Mint a halnak a háló.

Kezek, kiknek tudományok
 Oly sokféle s olyan szép,
 S remek minden csinálmányok,
 Legyen az hang vagy írt kép.

Kebel, melyen az életnek
 Legédesb reményei
 Mosolyogva integetnek,
 Hogy ott tellnek kedvei;
 Ahol minden indulatok
 Kényeket kiélhetnék,
 Minden gondok és bánatok
 A Lethét fellelhetnék.

Kebel, melynek látásában
 Minden csepp vér felfordúl,
 És szerelmes olvadtában
 A szív majd nem elcsordúl;
 Melynek fénylő gyöngy havában
 Amor magát rengeti;
 (Boldog szív, mely két halmában
 Kedve sírját lelheti!)

Szemöldökök, a két szemnek
 Diadalmi boltjai;
Lábak (ezen szép tetemnek
 Lebegő gyors szárnyai),
 Kiknek minden lépésével
 Szép, jó és nagy tétetik, —
 A tavasznak levegtével
 A virág így születik.

Szív, amelyben a szerelem,
 Barátság és szüzesség,
 Az alázat s türedelem
 S az angyali kegyesség
 S minden erkölcs bámúlándó
 Eggyességben lakozik;
 Szív, mely erős és állandó —
 Soha meg nem változik.

Elme, mely mint a napsugár
 Elhat minden mélységbe,
 S magasán és sebesen jár
 S nem jut soha kétségbe ;
Elme, mely az igazsághoz
 Szintoly bátran repül fel,
 Mint a sas a napvilághoz,
 És soha sem csügged el.

Lélek, milyen nem vala még
 Egy halandó hüvelyben ;
 Óh dicsőség! oh istenség!
 E múlandó lepelben!
Lélek, kinek bár hatalmát
 Eszemmel fel nem érem,
 De rajtam nyert diadalmát
 Érzi minden csepp vérem.

Lélek, te ki a szíveket
 Folyó lánggá olvasztod,
 S a testektől a lelkeket
 Bájjoddal elválasztod ;
 Kinek minden indulatja —
 De ki meri festeni,
 Vagy mely *elme* gondolhatja
 Azt, ami oly isteni?

Lélek, aki *Croesust* tenne
 A nyomorúlt *Irusból*,
 Ki által tán *Caesar* lenne
Catóból és *Brutusból* ;
 Aki könnyen hihetőkké
 Teszi *Plato* álmait,
 S *Amornak* elvehetőkké
 Csélcsap lepke szárnyait ;

Ki egészen kimeríti
 Az érzemény forrását
 És magával békeríti
 Reményeink járását ;

S a szívnek megtapogatja
 Leggyengédebb hurjait,
 S bájával kicsalogatja
 Legtitkosabb hangjait ;

Ki beszíjja életünket
 És a szívet elnyeli,
 S megragadván a lelkünket,
 Az égbe felemeli ;
 Aki saját erejében
 Elég maga magának,
 S mégsem kevély érzésében
 Hatalma nagyságának.

Ének, melyben magát az ész
 Gyönyörködve megissza,
 S józansága könnyen s úgy vész,
 Hogy sohasem tér vissza!
Ének, melynek zengésére
Theba meg felépülne,
 Mely leszáll a szív mélyére,
 Hogy — egy bölcs megőrülne ; —

Melynek hangja ömledezvén,
 Megenyhül a fájdalom,
 (Hajh! érzettem, jól tudom én!)
 S mosolyog a síralom ;
 Melynek édes hangjaiban
 A bú magát felejtí ;
 Melyben még százolyan báj van,
 Hogy azt szó ki nem ejti.

Tánc, amelynek kellemeit
 Még *Medína* sem birja,
 Melynek gyönyörűségeit
 Le *Apollo* sem írja ;
 Hol a lábak oly ékesen
 Rajzolják a hangokat,
 És minden tag oly édesen
 Késéri a lábakat ;

Tánc, amelynek látására
 Minden csepp vér felzendül
 S kész mindennek dulására,
 S minden szív-húr megpendül;
 Tánc, amelynek érzésére
 Az öt érzék nem elég,
 S tökéletes értésére
 Ötször öt is kevés még.

Nagylelkűség és méltóság,
 Melyben nincsen büszkeség;
 Lélekbéli való jószág,
 Melyben nincsen gyengeség;
 Elevenség és nyájasság,
 Melyben nincsen feslettség;
 Szerénység és szorgalmasság —
 Mindenre rá-termettség.

Ezek azok — a bűbájok,
 Kik engem meggyőzőnek,
 Hol van egy bölcs? — nézzen rájok —
 S mondjon engem gyengének.
 Ezek azok, — hol van aki
 Rabja nem lesz ezeknek?
 Álljon elő hát valaki
 Céhéből a bölcseknek.

181. Dal.

Egek! már ily nagy ideje,
 Hogy elmém őt képezi;
 Immár három esztendeje,
 Hogy szívem őt érezi;
 Hogy áldozok és éneklek,
 Álmodozom és írok,
 Hogy könyörgök és esdeklek,
 Imádkozom és sírok;
 Hogy tékozlom szép erőmet
 S vesztegetem szép időmet,
 Hogy emészttem lelkemet, —
 S mégsem szán ő engemet!

182. Dal.

Amott látom domborodni
Nagy-Somlónak kalapját ;
 Amott, jobbról, nyálasodni
 A *Marcalnak* iszapját ;
 A felhőben merőn ott áll
 A *sümeghi* vár foka ;
 A Bakonyból ott kandikál
 Tátikának homloka ;
 S a tündérnek lakóhelye,
 Kínaimnak a műhelye,
 A kék gőzben ott borong —
 Kebelem, hajh! mint szorong.

183. Dal.

Jól tudom én, mit kellene
 Cselekednem ő vele,
 S kívánságom bétellene,
 Szikrát fogna kebele :
Meg kell vetni! ezt tanítja
 A szerelem mestere ;
 A megvetés, azt állítja,
 A szív legjobb fegyvere ;
 Mert a gőgös nem nézheti,
 Ha valaki őt megveti : —
 De, hajh! ezt nem tehetem, —
 Mert őt másként szeretem.

184. Dal.

Láttam ismét! — a régi ő, —
 Szép ő most is, sőt szebb még,
 Megérlevén őt az idő —
 Gőgösebb is tán, mint rég!
 Miként nőttek szépségei, —
 Nőni fognak szerelmim!
 Százszor többek kellemei,
 Többek lesznek gyötrelmim!

Alig esmert meg engemet,
 S észrevévén inségemet,
 Öszvecsapta kezeit —
 S lesütötte szemeit.

185. *Dal.*

Mint reszkettem, borzadoztam,
 Lépésem mint őgyelgett
 Mint szorongtam, fúladoztam,
 Lelkem miként szédelgett ;
 Pozsgott a vér ereimben,
 Keblem vadúl háborgott ;
 Sós könny forrott szemeimben,
 S a szív bennem csikorgott,
 Midőn mentem ő hozzája ; —
 De hogy mézes rózsa-szája
 Édesdeden üdvezlett —
 Lelkem sokkal könnyebb lett.

186. *Dal.*

Hajh! kemény ő s érzéketlen,
 Most is dúlja életem ;
 Kínaimban telhetetlen —
 De őt mégis szeretem.
 Egész létem vele teli,
 S amíg vérem meg nem hül,
 Őt szereti s őt tiszteli
 Szívem s elmém egyedül.
 Csak a vége életemnek
 Lesz határa szerelmemnek ;
 S ha síromon túl sincs vég,
 Szeretem őt ott is még!

187. *Dal.*

Óh természet! mit vétettem?
 Mért lehetsz ily mostoha?

Anya! meg nem érdemlettem
 Ezt a sorsot én soha.
 Mért vonál ki hát engemet
 A nemlétnék méhéből,
 Ha kizárod kebelemet
 Emlőidnek teljéből? —
 Vajh! mért adál ilyen szívet,
 Imígy érzőt s ilyen hívet,
 Ha nincs szív, mely szeresse
 S érzelmivel tölthesse?

188. Dal.

Mondd meg, Zephyr, mi dolgod van
 A szűz kebel leplében?
 Mit legyezgetsz? mi van ottan,
 A szép kebel völgyében? —
 Amor van ott bizonyosan,
 S ott békével szendereg;
 S azt vélvén, hogy anyjánál van,
 A gőgöst nem sebzi meg.
 Ne, óh Zephyr! ne legyezd őt.
 A hüvedben ott szendergőt!
 Hadd ébredjen egyszer már!
 Szivem immár oly rég vár.

189. Dal.

Jól látja ő, mint hervadok,
 És jól tudja, mi hervaszt;
 Jól látja ő, mint lankadok,
 S ő kacagja talán azt? —
 Vagy segítsd ki lánciaiból,
 Oh bölcsesség, szívemet!
 Vagy csald hát ki sáncaiból
 Lantom, ellenségemet! —
 De hiába fohászkodom,
 Haszontalan rimánykodom:
 A halál lesz oltalmam,
 S csak a sírban nyúgalmam.

190. Dal.

A vad szívet irgalomra
 S tán szerelemre birom,
 És szert teszek nyúgalomra,
 Ha érzelmim leirom :
 Nyomorúlt! így gondolkoztam,
 S írtam e bús verseket ;
 Hajh! de szörnyen csalatkoztam —
 Szélnek írtam ezeket!
 Dicsőítő gondolatok!
 Bálványozó indulatok!
 Kiáltástok fel nem hat —
Káiné az áldozat.

HUSZADIK ÉNEK.

Most tudom már, mit cselekszik
 Amor ezen világban ;
 Most tudom már, miként fekszik
 A féreg a virágban ;
 Miként emel magunk felé,
 S magunk alá miként nyom,
 Mihelyt magát befészkelé
 A szerelem — most tudom :

Mi a szívnek üressége,
 Melyet meg nem tölthetni ;
 Mi a szívnek telisége,
 Melyet ki nem önthetni ;
 Mi a szívnek kívánsága,
 Melyet el nem fojthatni ;
 Mi a lélek szomjúsága,
 Melyet el nem olthatni ;

Mi a lélek lankadása
 És a fejnek csüggése ;
 Mi a testnek hervadása
 És az élet tűnése ; —

Hogy örömind csak árnyékok,
 Kedvünket nem tölthetik ;
 S reményink vízbuborékok ; —
 Boldog, ki nem születik.

191. Dal.

A számtalan félelmekből
 Az vala leggyötrelmesb,
 A számtalan gyötrelmekből
 Az vala legsérelmesb,
 Hogy én ötöt így szeretem,
 S őt majd más is szereti ;
 De én őt el nem nyerhetem,
 S más majd még elnyerheti !
 Hála légyen csillagomnak !
 Vége már ez egy kínomnak :
 Szíve szint oly szabad még,
 Amily szabad volt mindég.

192. Dal.

Vajjon mire magyarázzam
 E homályos titkokat,
 Ne talántán elhibázzam
 Azoknak mivoltokat? —
 Ugy magába vonja magát,
 Üldögél és fanyalog ;
 Lecsüggeszti fejét, nyakát,
 Ugy búsong és andalog? —
 S mint a köd az ég tisztáját,
 Ugy borítja szép arcáját
 Egy lankadó halványság —
 Mi ez, ha nem kívánság?

193. Dal.

Akárhogy van, de kínaim
 Nincsenek már kedvére,

És esdeklő panaszaim
 Elhatottak szívére :
 Olyan mélyen gondolkodik
 S rám mereszti szemeit ;
 Gyakran sohajt s folhász kodik
 És tördeli kezeit ;
 Társaságba általl menni,
 Csak magával kíván lenni ;
 Gyakran dagad kebele —
 Mindez minek a jele?

194. *Dal.*

Oly kedvetlen s nyughatatlan,
 Sokszor köny jó szemébe ;
 Bizonyos és csalhatatlan :
 Amor szökött szívébe.
 Hogy kíván ő, hogy szeret ő,
 Ennyit tehát tudnánk már —
 De kit? — Hajh! itt a bökkenő,
 A titok, mely annyit zár.
 Ah! hogy lelkem felderüljön,
 Hogy tetemem felépüljön.
 Hogy szívemben békesség
 Legyen — sok kell ahhoz még.

195. *Dal.*

Bízakodó reményekkel
 Közelíték hozzája,
 És epedő bús szemekkel
 Tekintettem reája ;
 És szép kezét megcsókolám,
 (A szerelem vakmerő) .
 Miért oly bús, tudakolám, —
 Pirúlt, de nem szóllott ő :
 De képe megháborodván
 És leplével viaskodván
 Hullámozó kebele —
 Elegendőt felele.

196. Dal.

Mindez vissza nem adhatja
 Még nyúgalmát lelkemnek ;
 Mindez meg nem gyógyíthatja
 Nyavalyáját szívemnek ;
 Erre bűm még el nem tűnik,
 Melyben oly rég borongok,
 S a háború meg nem szűnik,
 Melyben oly rég szorongok.
 E szikrája a reménynek,
 Egy csalóka tüneménynek
 Szemfényvesztő látszatja,
 Szívemet megcsalhatja.

197. Dal.

A reménység és félelem
 Hányja veti szívemet, —
 Szűnj meg! szűnj meg, óh szerelem,
 Végezd kínos ügyemet!
 Ha reményem így sűgárzik,
 S mégis félek, hogy megcsal, —
 A menny s pokol itt határizik
 Ezen pontban egymással.
 Így rettegven reményeim,
 Így remélvén félelmeim,
 Mennynek, földnek istene!
 Mely vad kín ez, mely fene!

198. Dal.

Sokat mondtam szépségéről
 Kedves ellenségemnek ;
 Sokat mondtam inségéről
 Búba merült szívemnek ;
 De mindez a keserveknek,
 (Tudja szívem tájéka)
 S az isteni kellemeknek
 Még csak nem is árnyéka.

Bájainak seregéből,
 Kínaimnak ezeréből,
 Csak parányit festhettem :
 Mert szót, színt nem lelhettem.

199. *Dal.*

A titok kinyilatkozott :
 Szeret, — de nem engemet!
 Nem érettem sohajtozott —
 Fojtsd meg, óh kín! szívemet!
 Boldogtalan indulatok,
 Melyek létet adátok, —
 Emlők, akik tápláltatok,
 Nézzétek itt munkátok! —
 Nyílj meg, óh föld! — szakadj rám ég!
 E pontban itt hadd legyen vég :
 S te, ki megölsz, vad lélek!
 Légy boldog! — ha nem élek.

200. *Dal.*

Elmégy tehát, szegény lélek,
 Oh te példa nélkül hív! —
 Eredj! jobb lesz, ha nem élek, —
 Halj, óh halj meg, kinos szív! —
 Ha nem szánta balsorsomat,
 S meg nem indúlt kinomon :
 Hadd csúfolja halálomat,
 Hadd tipródjék síromon.
 Eredj, lélek! — halj meg, ó szív!
 Te utolsó cseppedig hív! —
 Vad kedvéhez tedd ezt még —
 Vajha tettet volna rég!

HUSZONEGYEDIK ÉNEK.

(Töredék.)

Csörgő patak! életemnek,
 Mint az hajdan foly vala,
 Igaz képe, míg mellemnek
 Szabad volt bal oldala ;
 Oh te! kinek gyöpös partján
 Jár és nyugszik gyakorta,
 A vad tündér, aki nem szán,
 S életem letiporta.

Kinek folyó tükörében
 Lelé csak mássát a test,
 Melyet egész szépségében
 Senki soha le nem fest ;
 Óh te! kinek siralmimmal
 Szaporodott folyása,
 És panaszos hangjaimmal
 Elegyedett zúgása! —

Százados tölgy! te ki épen
 Állasz itt még, noha vén,
 Tiszteletre méltóképpen
 A mezőnek közepén ;
 Te, az idők repültében
 Annyi szélvész játéka,
 S oly sok nyárnak hévségében
 Annyi vándor árnyéka!

Óh te! kihez támaszkodva
 A gyönyörű fáradt test,
 Szép s nagy lelke gondolkodva
 Nézte, mely szép a napest ;
 Kinek csipkés leveleit
 Sohajtásim ingatták,
 Kinek erős gyökereit
 Bús könnyeim itatták!

Te árnyékos, hűves erdő!
 Annyi madár tanyája ;
 Kit gyakorta megkeres ő,
 Szívem kedves kányája ;
 Te, kit szava víg hangzattal
 Oly sokszor meglelkesít,
 És elméje gondolattal
 Oly bőven megnépesít.

Kinek zengő homályában
 A bús annyit tévelygett,
 Midőn párja birtokában
 Minden madár enyelgett ;
 S a természet emlőiből,
 Ki mindent élésre hitt,
 S az állatok örömeiből
 A bús szív csak mérget szítt.

MÁSODIK RÉSZ.

A BOLDOG SZERELEM.

L'amour est notre vie: oui, vivre c'est aimer,
C'est rendre un autre heureux, et c'est l'être soi-même
Bernis.

Enchainés à la fois par l'hymen et l'amour,
Couple d'époux amants, quel bonheur est le nôtre!
Helvetius

1. Dal.

Halljátok! kik esmerétek
Keserveit éltemnek,
Kik szántatok s részt vevétek
Gyötrelmiben szívemnek:
Örüljete, hiv barátok!
Boldoggá lett éltemen,
Áldássá lön a vad átok,
Mely függ vala szívemen;
Halljad s érezd, föld s levegő!
Enyém! Enyém örökre ő! —
Hálá, *Lízám*, szívednek!
Sorsom! rendelésednek!

2 Dal.

Musám te! ki zokogással
Töltéd a természetet,
Töltsd most örömkialtással
Napnyúgotot-keletet!
Patak! ittad siralmimat?
Most öröömim könnyét idd! —
Zephyr! hordtad panaszimat?
Most öröömöm hangját vidd! —

Amor látván hívségemet,
 Údvezíté szerelmemet :
 Az égbe felemele,
 Hol *Psyche* van ő vele.

3. Dal.

Vétettem én, mondván, hogy jég
 Isteni jó s nagy szive ;
 Szeretett ő engem mindég,
 Hívem volt, mint én híve ;
 Egymást látván, legottan már
 Egy úton járt érzésünk ;
 Rossz emberek (sok szív így jár!)
 Gátlák ölelkezésünk :
 Szívem lángját kikémlelték,
 Szerencsémét irigyelték,
 Rágalmazták lángomat, —
 És megásták poklomat.

4. Dal.

Ti, a sorsnak ostorai,
 Jó hír s névnek férgői,
 Társaságnak sátánjai,
 A sziveknek mérgei,
 Becsületnek gyilkossai,
 Az erkölcsnek gyötrelmi,
 Az ifjúság áspissai,
 Teremtésnek fertelmi, —
 Töpörödött boszorkányok!
 Néktek most már füttyöt hányok :
 Károghatok bár, nem árt,
 Nyelvetek nem tehet kárt.

5. Dal.

Kivált, ragyás, aszott bagoly,
 Te, az erkölcs Parcája,

Ki mindent megrágsz, mint a moly
 Belzebubnak kajlája!
 Ki csak alig mozogsz immár,
 Nyelved mégis kerepel,
 Kit a pokol nyílt öllel vár,
 S ha mégy, — bezzeg ünnepel,
 Pondró-nyelved csak turkáljon,
 Szívnek vermet csak áskáljon, —
 Banya! most már nevetlek
 S mindörökre megvetlek.

6. *Dal.*

Ti, kik kívül úgy fázátok
 A szerelem jegétől,
 Midőn belől lángolátok
 Ugyan annak tüzétől,
 Szomjúzátok, éhezétek, —
 S gyötrelmiben éltemnek
 Már szinte megdermedétek,
 Érzeményi szívemnek!
 Lakozzatok az örömben,
 Melyet Amor nem különben
 Ad néktek, mint azokat
 A mélyen fájt kínokat.

7. *Dal.*

Ti, kik szívem fájdalmával
 Szövetkezve valátok,
 S mindent a bú fátyolával
 Beborítva látátok,
 S minden tárgyból körültetek
 Gyötrelmeket fonátok,
 Szépből s jóból előttetek
 Keserveket szívatok, —
 Elmém munkás rajzatjai!
 Érzelmim hű barátjai!
 Most örökre menjete
 S mindenről azt szedjete.

8. Dal.

Fájdalmimban átkoztalak,
 Midőn kíznád kebelem ;
 Dicsérlek most és áldalak,
 Boldogító Szerelem!
 Kifizetéd uzsorával
 Sérelmiért szívemet,
 A boldogság méz-árjával
 Borítván el létemet :
 Már majd alig viselhetem, —
 Öröm minden lehelletem, —
 Nappalom és éjjelem, —
 Áldott légy, óh Szerelem!

9. Dal.

A természet kebelében,
 Erdőnek homályában,
 A tavasznak örömében,
 Virágok illatjában,
 A pataknak csörgésében,
 Pacsirtáknak szavában,
 Fülemilék énekében,
 És gerlicék csókjában, —
 Amit lelkem titkon sejtett,
 Mind igazság s valóság lett ;
 Mind világos érzemény
 S teljesedett szép remény.

10. Dal.

Minekután a kezünket,
 (Áldott, dicső ünnepnap!)
 Mint isten már rég szívünket,
 Öszveköté a főpap,
 Hajh! mi történt akkor velünk!
 Mint szédelgett az agyunk!
 Miként feszült s fúlt kebelünk, —
 Nem tudánk, mikép vagyunk :

Megakadott lélekzetünk,
 Elfúl, véltük, az életünk, —
 A pamlagra hanyatlánk —
 Halált vélénk jönni ránk.

11. Dal.

Soká fel nem támadhatott
 Lelkünk részegségéből.
Enyém s tied hallatszhatott
 Csak a csókok neszéből;
 S midőn aztán tört hangzatban
 Ő énnekem így beszél;
«Egy imilyen pillanatban
A szív — századokat él! —»
 Újra záporként esének
 Gyöngyhavára kebelének
 Örömminek tüzei
 S örömminek cseppjei.

12. Dal.

Eltörlötték inségemet
 Az örömek kinn és benn:
 Úgy élem most életemet,
 Mint a gyermek az ölben;
 Örömadás, örömvétel, —
 Kedvünket így cseréljük;
 Egy percenet sem illant el
 Anélkül, hogy ne éljük.
 Nem cserélnék koronákkal,
 Sőt magával mennyországgal,
 Ha már itt is éig hág
 Az emberi boldogság.

13. Dal.

A kínokról beszélgeténk,
 Melyek tépték keblemet,

Míglen öszvekerülheténk,
 S kitanúlta szívemet ; —
 S könnyei megáradának
 Földre szegzett szemének,
 És rózsáin arcájának
 Tündökölve függének.
 Fájt angyali jó szívének,
 Hogy viperák beszédjének
 Oly sokáig hihetett,
 S majd áldozat lehetett.

14. Dal.

Ő is engem rég szeretvén
 Szívbeli vonszódásból,
 Sokat szenved szintugy, mint én,
 Csakhogy külön forrásból ;
 De megbocsát mind azoknak,
 Kik méreggel itatták,
 Megbocsát a Júdásoknak,
 Kik szívünket szaggatták.
 Míg víze lesz a tengernek,
 Ember lészen az embernek
 (Ádám ólta így vala)
 Ördöge vagy angyala.

15. Dal.

Eddig a bú fellegével
 Volt minden béterítve,
 És az élet csömörével
 Minden egybe vegyítve :
 A madarak örömdala,
 A természet élete,
 Minden nékem csak kín vala,
 És méreggel étete ;
 De most minden örömet ad!
 Az is, ez is, a te munkád,
 Lizám! Napja létemnek,
 Istennéje szívemnek.

16. Dal.

Más a világ ábrázatja,
 Másként látnak szemeim ;
 Más a dolgok folyamatja,
 Más hangúak verseim ;
 Mások éltem érezeti,
 Más alakja testemnek,
 Mások lelkem repületi,
 Más aránya létemnek ;
 Más most egész természetem ; —
 Mert szeretek s szerettetem ;
 Másként jár most az idő,
 Miólta már enyém ő.

17. Dal.

Nézd e rózsát bimbójában,
 Kebele még bezárva! —
 Nézd emezt itt virágában,
 Kebele már kitárva! —
 Olyan valál szép kedvesem, ,
 A leányi pártában ;
 Ilyen vagy most, szerelmesem,
 Hymen nyoszolyájában ;
 S ennek itt már hűll levele,
 Teli maggal a kebele :
 Ha ilyen lesz, legszebb lesz,
 Ámbár rózsád oda vész.

18. Dal.

Tiéd minden gondolatja
 És értelme lelkemnek ;
 Tiéd minden indulatja
 S érzeménye szívemnek ;
 Tiéd minden kívánságom,
 Tehetségem és erőm ;
 Tiéd minden akaratom,
 Téteményem és időm ;

Tiéd vagyok mindenemmel,
 Mind lelkemmel mind testemmel,
 Ébren úgy, mint álmomban,
 Éltemben, mint holtomban.

19. Dal.

Egymás mellett be szépen áll,
 Egymást által ölelve,
 E gyengéded két rózsaszál,
 Bimbójából feselve!
 Milyen szépen indulának
 Itt együtt virágozni!
 Miként öszvehajulának,
 Lenni, múlni, magozni —
 De a kertész eljövendő,
 S más karóhoz elkötend ő,
 Szegény rózsák, titeket,
 Mint a sors sok szíveket!

20. Dal.

Néha, midőn mellettem ül,
 S ereimben a vér forr,
 S kívántában keblem feszül,
 Imígy esdek én sokszor:
 «Adj egy csókot, adj te kedves,
 De hosszút ám s édeset,
 Éles legyen, tüzes, nedves —
 Fájjon is egy keveset! —»
 S ha oda hág az érzemény,
 Honnan tovább nincsen remény, —
 Vajha ezen határnál,
 Halál, egyszer ott várna!

21. Dal.

Eddig csak bús henyélésben
 Múlt életem ideje;

Sorvadt a sok epedésben
 Csontom s agyam veleje ;
 De megtérvén most már béke
 S nyúgodalma szívemnek,
 Ujjúl ismét tehetség
 És ereje lelkemnek :
 Buzog ismét ifjúságom,
 Munkál s teremt valóságom ;
 Mert van tárgya éltemnek,
 Birodalma szívemnek.

22. Dal.

A tudomány és dicsőség
 Mindent ígért céljánál,
 Az ember, e lelkes por, még
 Mindenkor csak szomjan áll :
 Mert erejét s tehetségét
 Ott csak nőni érezi ;
 De nyúgalmát s békességét
 Mind ez meg nem szerezi : —
 Csak szerencsés szerelmében,
 Hogy úgy él, mint bölcsőjében
 A gondatlan csecsemő,
 Teljes nyugodt s boldog ő.

23. Dal.

Midőn gyermek-időnk elmúlt,
 S agyba, mellbe a gond gyűl,
 Életünk, hajh! be nyomorúlt
 Egy osztozó szív nélkül! —
 Szánlak, leány! szánlak, legény!
 Kit a sors ily átka nyom ;
 Egyedül vagy, óh te szegény!
 Csömör élted s únalom :
 Mert egy ember még csak egy fél, —
 És egészen csak akkor él,
 (Akárki bár mit beszél,)
 Midőn két szív egybekél.

24. Dal.

Szinte már majd öszvecsaptak
 Az inségnek árjai
 Fejem felett; — de felkaptak
 Jókor a sors szárnyai;
 S ide hoztak, hol már teljebb
 Az emberszív nem lehet;
 Ezen pontra, honnan feljebb
 A boldogság nem mehet:
 Lelkem minden gondolati,
 Szívem minden kívánati
 Örömekből tenyésznek,
 Örömekben enyésznek.

25. Dal.

A természet emlőiből
 Fejjünk, amit fejhetünk;
 Az életnek örömeiből
 Élünk, amit élhetünk;
 De mindég úgy, hogy *kívárat*
 Maradjon még keblünkbe;
 Ha ez kihal, csömör s bánat
 Jön megzabált szívünkbe.
 Tarts mértéket élésedben,
 Úgy lesz mindég érzésedben
 Örömvirág — és gyümölcs, —
 Imígy él az igaz bölcs.

ÉNEK.

Végre tehát elnyertelek,
 Boldogsága szívemnek? —
 Mennyi kínnal kerestelek,
 Oh élelme éltemnek! —
 Holtomiglan hát lakhatlak,
 Édes földje honomnak? —
 Békességben hát birhatlak,
 Fészke gyermek koromnak? —

A sors hol nem hánya-vete
 E háborgó világban! —
 Hányszor csak nem eltemete
 Messze földön s országban! —
 Mars vérengző harcaiban
 Hány halál közt forogtam! —
 Amor pokol-kínjaiban
 Hajh! miként nyomorogtam! —

De sem Mars vérszolgálatja
 Most már nem köt engemet;
 Sem Amor nem sanyargatja
 Sem lelkem, sem testemet.
 A szigorú kötelesség
 Most azoktól el nem vág,
 Kikhez csatol a szivesség,
 Szerelem és barátság.

Itt, a föld e szegletében,
 A nyugalom karjában,
 A természet kebelében,
 S öröminek árjában,
 Szabad vagyok, mint a madár
 A levegő térében;
 S boldog, mint egy gerlice-pár
 A szerelem fészkében.

Távol a világ zajától
 S haszontalan füstjétől,
 A nagy város pompájától
 S veszedelmes szelétől;
 Hol a negéd s hivalkodás
 Minden gond és tétemény;
 S a fertelmes bujálkodás
 A szerelem érzemény;

Hol *Amornak* örömeit
 Pénzért adják és veszik;
 S a szív mélyebb érzéseit
 Bolondságnak nevezik.

Hol Hymen szent nyoszolyája
 A bujaság fertője,
 Hol azután e bűn fája
 Ezer más bűn termője.

Hol az isten tiszteletét
 Haszon s pompa téteti,
 A haza szent szeretetét
 Az elfajúlt neveti.
 Hol az igaz, a nagy, szép s jó,
 A jámbor és ártatlan,
 S a szabadság, — csak gőz és szó,
 Kacaj tárgya s szokatlan.

Ahol a nyelv hízelkedik,
 Édes-szépnek mondója,
 Óh! — pedig csak incselkedik,
 Mint Évának kígyója.
 Hol az arcák mosolyognak,
 Midőn a szív mérget főz;
 Az igazak nyomorognak —
 Mert a ravasz mindég győz.

Hol a fényes társaságok
 A léleknek únalom;
 A tomboló multságok
 Szívnek s testnek ártalom;
 Hol a haza reményei
 Undok Phrynék ölében,
 Atyák anyák örömei
 Elhervadnak rendében.

Hol az erkölcs kelleméről
 Fennen szólnak, dicsérik,
 Holott azt csak a nevéről
 És könyvekből esméri,
 De, hol atya s anya már rossz,
 Hogy lenne jó magzatja? —
 Mert a varjú csak varjat hoz,
 Csak sasnak sas fajzatja.

Hol az ifjú megvénhedik,
 Még előtte korának ;
 És a vén megmerevedik,
 Baj s terh másnak s magának.
 Hol a szülők nyomdokiban
 Sietvén a gyermekek,
 A feslettség dolgaiban
 Korán lesznek remekek.

Hol az élet szükségeit
 Csak fényűzés tenyészti,
 S legszebb, legjobb örömeit
 Színlés s negéd enyészti.
 Hol a kisebb a feljebbet
 Hah! gyomrából gyűlöli,
 De félvén mint erősebbet,
 Tömjénekkal füstöli.

Hol, mint a kinyílt virágnak
 Ezer az ő mirígye,
 Úgy minden kis boldogságnak
 Ezer az ő irígye.
 Hol a villám, melyet meggyújt
 A bosszúnak szikrája,
 Nem dörögve, mosolygva sújt —
 Csók-hang minden lármája.

Hol a szépnek csak felkent máz
 Lilioma s rózsája,
 Mert anélkül ijesztő váz,
 Medusa-kép arcája ;
 S az embernek és dolgának
 A jószág oly fedele,
 Mint Aesopus farkasának
 Báránybőr mily hüvelye.

Hol a nagyság csupa negéd,
 A gyávaság jámborság ;
 Csak önhaszon másnak segéd,
 S a bátorság latorság ;

Hol a szépség csak cifraság,
Csak cikornya s mesterség ;
Érzékenység csak puhaság,
S a szolgaság emberség.

Hol okosság a ravaszság,
A barátság tettetés,
Gorombaság az igazság,
A méltóság megvetés.
Hol a gazdag, nagy s okos úr,
Bár többnyire otromba,
Mint a rézzel bétékert húr,
Fényes, — hangja goromba.

Hol semmiben nincs valóság.
Semmiben nincs élelem ;
Semmiben nincs állandóság,
Semmiben nincs értelem.
Hol a jó is hamar kábúl,
Az örvény elragadja,
Ritka szív, mely el nem csábúl,
Mely magát meg nem adja.

Voltam benned, óh *Ninive* !
Örvényed megláboltam ;
Kegyes sorsom meg kivive —
Mert ide-való voltam :
Itt vagyok most az enyémben,
A magamé egészen,
Itt, hol csorbát kedveimben
Ember-erő nem téssen.

Vezérlőm itt a bölcsesség,
Könyvem a nagy természet,
Nézőszíнем a föld és ég —
S napkelet, napenyészet ;
Itt más csélcsap akaratja
Nem parancsol kényemnek,
Lelkemet nem szorongatja,
Nem szab módot éltemnek.

A szerencse s a hír elől
 E szegletben elrejtve,
 Nem tudván a világ felől
 Semmit, — tőle felejtve,
 Értelmemet és szívemet
 Örömek közt mívelvén,
 Napalatti életemet
 Boldogúl itt élem én.

Gazdálkodom : szántok, vetek
 És kenyeret aratok ;
 Kertészkedem : fát ültetek
 És gyümölcsöt szaggatok.
 Most előttem a gabona,
 Fű-rend és vad esik csak,
 Amint látám, még katona,
 Hogy-emberek hüllottak.

Itt semmi nincs megkeverve
 A nagy világ mérgével ;
 Semmi nincs itt megtekerve
 Politika kérgével.
 Az egyszerű természet
 Mesterség nem nyirbálja ;
 A nyugalmat és életet
 Irigység nem túrkálja.

Itt a lelket, akár tél van,
 Akár tavasz, nem nyomja,
 Mint a roppant palotákban,
 Az únalom ólomja.
 Nem rabja itt a szokásnak
 Sem a lélek, sem a test ;
 Itt az ember, egy a másnak
 Nem ás vermet, nem hány lest.

Itt előttem nem botorkál
 Oly nyavalyás balgatag,
 Ki véli, hogy olyan sok áll
 Rajta, s hogy ő jeles tag

A teremtés nagy testében, —
 Holott csak hús magában :
 Mert sem szív nincs kebelében,
 Sem velő szűk agyában.

Nincsenek itt gyűlölőim,
 Egyéb, kiket — nevetek ;
 Nincsenek itt esmérőim,
 Egyéb, kiket szeretek.
 Nincsen itten ellenségem,
 Senkivel sem mérkezem ;
 Kevés itten a szükségem ;
 Ami van, fel sem veszem.

Elfáradván, vén tölgyemnek
 Le-ledülök tövében,
 S hív szerető szerettemnek
 Nyúgodván hív ölében :
 Innen nézem bátorságból
 A világ nagy tengerét ;
 Innen nézem szabadságból
 A föld sok rabemberét.

Miként csalják társaikat,
 De többnyire magokat ;
 Miként víjják bajaikat, —
 S mégis gyűjtik azokat.
 Kiki magát mint forgatja
 Arra, merre fúv a szél,
 Mely kevés, ki megállhatja,
 Az erős szív, ki nem fél.

Innen nézem, mit mívelnek ;
 Ezerképpen ezerek ;
 Mit keresnek s miket lelnek
 A szarándok emberek :
 A szerencsét mint nyomozzák,
 S gyakran, amit találnak, —
 (S akkor a sorsot átkozzák)
 Nyílt torka egy halálnak! —

Mint sűrögnek, mint forognak —
 És egyenként mint henyél;
 Mint pezsegnek, mint mozognak,
 S a sokból mely kevés él!
 Mint kerülik azt az útat,
 S követi csak ezred rész,
 Melyet maga nyilván mutat
 A természet, szív és ész.

Mint kívánják mindég csak azt,
 Amit ők nem birnak még,
 S ha megnyerték, megint amazt, —
 De még az sem lesz elég.
 Mint álmodnak csak leendőt,
 Mint szeretnék csak másét;
 Mint élnek csak a jövőndőt,
 És — bitang a jelenlét.

Az arany mint uralkodik
 Egész földnek felette;
 Minden miként nyomorkodik,
 Ha nincs arany mellette;
 Mint vezérli a világot
 S az egész embernemet;
 Miként térszen igazságot,
 Törvényt, rangot, érdemet.

Olyféléken miként kapnak
 A balgatag halandók,
 Amik, szintén mint a habnak
 Buboréki, múlandók.
 Amaz ottan! be balúl tesz,
 Be visszaél éltével,
 Ki egy egész élet bút vesz
 Egy órának kedvével.

Az ott — mint gyűjt gazdagságot,
 S ha bajjal megszerzette,
 Nem lel benne boldogságot, —
 Szíve szegény mellette:

A természet fainak
 (Mert nem kíván ő bú-bért)
 A legjavát javainak
 Ingyen adja, nem pénzért.

Az ott — mint felfújja magát
 Az udvarnak porában,
 Kevélyen feltartja nyakát
 Az aranyos igában.
 Mint kérkedik sok kicsinység
 A nagyságnak leplében;
 Mint sanyarog sok bú s inség
 A szerencse színében.

Az szidja ott a koronát,
 A felséget és bibort;
 Ez az ekét és boronát,
 Szegénységet és a port.
 A sors minden kívánságot
 Töltsön bár bé — több kell még;
Sándor birván a világot,
 Vágyának az sem elég.

A nagy isten szép kegyelme
 Miként válik méreggé,
 S a szív legszebb gerjedelme
 Gyötrő maró féreggé
 Az emberben ember által —
Káin gyilkos fajzatja!
 Hány *Ábel* így oda nem hal,
 Irígység áldozatja!

Irígység volt ellenzője
 Szívem boldogságának;
 Irígység volt a szerzője
 Eltem hosszas bújának.
 A temérdek átkok közül,
 Melyeket a bosszús ég
 Ránk monda, legtöbb rosszat szül,
 Legfenébb az irígység.

Innen nézem, miként von egy
 Magával sok másokat,
 S amint jobbra vagy balra megy,
 Javít vagy ront százokat :
 Az emberek lelkeikkel
 Oly felséges fajzatok!
 Szívek s eszek mint vetik el,
 Mely követő állatok! —

Egy nagy ember ott miként áll
 Ézer felett fejével,
 Napnyúgotról miként munkál
 Napkeletre lelkével.
 Mint forgat fel országokat,
 Mint kötöz és bontogat?
 Miként ad s vesz trónusokat,
 Sorsokat mint osztogat? —

Dicső ember, valóban nagy!
 Élni fogsz, míg ember él;
 De bármely nagy, alattam vagy,
 Szívem veled nem cserél!
 Eggyetlenegy boldog napom,
 (Pedig mennyit ad az ég!)
 Sokkal többet és jobbat nyom,
 Mint az olyan dicsőség. —

Itt vizsgálom, miként munkál
 S terem a nagy természet :
 Minden öszve mily frigyben áll —
 Isteni nagy intézet! —
 Egy valónak kezdetével
 Más — több miként enyészik? —
 S viszont ezek enyésztevel
 Más — több miként tenyészik? —

S midőn minden így jön és megy,
 Egymást váltó pályában,
 A természet mint marad egy
 S változatlan magában :

Anya minden időkorban, —
 Teremtő és szerető, —
 S télben, nyárban, — égben, porban
 Tápláló és életető ; —

Öröm-emplő annak mindég,
 Ki keblében lakozik ;
 Öröm-adó annak is még,
 Aki tőle távozik.
 Boldog én! ezt itt szemlélem,
 De, mért van így, nem kérdem ;
 Okait nem keresgélem,
 Mert titkait nem értem.

Kiváнатim mind bételvén,
 Kigyógyulván sebimből, —
 Gyönyörűség s öröm kelvén
 Elhúllatott könnyimből, —
 Szabad, nyugodt, elégedett, —
 A boldogság tetején,
 Hová ritkán emelkedett
 Halandó, — itt vagyok én! —

Óh házasság! mellyel két szív,
 Érzékeny és ártatlan,
 Öszvehangzó, tiszta és hív,
 Egybefonva, szőve van :
 Te vagy kegyes istenünknek
 Legédesebb áldása!
 Legszebb, legjobb örömünknek
 Mindég teli forrása :

Minden szép s jó te beléd gyűl
 Mindenfelől, mindenből,
 Te maradtál meg egyedül
 Az embernek *Édenből* :
 A bölcs élés nem únatja
 Örömid, s nem szűkíti,
 Sőt még inkább kívántatja
 És mind egyre bővíti.

A múlt idő keserűje
 Te általad édes lesz ;
 A jelenlét gyönyörűje
 Téged üdves mennyé tesz.
 Hálá, sorsom! hogy megáldál
 Legigazabb javaddal.
 Hálá, *Lizám*! hogy megváltál
 A világtól magaddal.

26. Dal.

S hát meg újra lobbott vete
 Marsnak dühös haragja? —
 S hát csak el nem enyészhet
 A háború vér-magja? —
 Ím! a hadak vérzászlói
 Szerte tárva lobognak!
 S az élet érc-gyilkolói
 Szerte mordon morognak! —
 De az égnek védelmében,
 Fészke Kánán kebelében
 Békében van a magyar,
 Nem marhatja franc agyar.

27. Dal.

Tökélletes bizodalom,
 A legtisztább szívettség ;
 Egymásban lelt nyúgodalom,
 Vas-hívség, hó szűzesség ;
 Egy akarat, egy értelem,
 Egy mód minden érzésben ;
 Vizontagolt segedelem,
 Egy pont minden nézésben ;
 Szíves, békes türedelem :
 Ím ebből áll a szerelem,
 Mely egyesít bennünket,
 S boldogítja létünket.

28. Dal.

Hívség, mely oly erősen áll,
 Mint a zajos tengerben
 Soha meg nem rendült kőszál,
 (Ritka erkölcs emberben!)
 Melyben *Valmont* elméssége
 Ezerszer megtompúlna,
 S *Lovelacenak* ördögsége
 Ezerszer megcsorbúlna : —
 Olyan mindent győző hívség,
 Melyen épült s lobogva ég
Lízám tiszta szerelme,
 Szívem s lelkem élelme.

29. Dal.

Hívség, mely oly erősen áll,
 Mint a zajos tengerben
 Soha meg nem rendült kőszál,
 (Nincs ily hívség ezerben!)
 Melyet meg nem háboríthat
 Semmi gonosz szorgalom ;
 Soha meg nem tántoríthat
 Semmi erő s hatalom : —
 Ilyen szirtes, érces hívség,
 Melyen épült s lobogva ég
 Szűz szerelme szívemnek,
 Údvessége létemnek.

30. Dal.

Mosolyogva jönnek, mennek
 Életemnek napjai,
 Attól fogva, hogy Hymennek
 Kötnék rózsá-láncai.
 Van életemnek sok órája,
 Melyet irígyelhetne
 Az ég maga, ha hozzája
 Még irígység férhetne ;

Midőn látom, mint tudja őt,
 Az egyedül bennem élőt,
 Szívem üdvezíteni; —
 Ez érzemény isteni!

31. Dal.

Midőn reggel felserkenünk
 Könnyű testtel s lélekkel,
 Hah! mily élet, megtellenünk
 Új kedvekkel, kényekkel.
 Oh! egy asszony mit nem tehet! —
 Elfelejttem, amim nincs;
 Azt kívánom, amim lehet, —
 Amim van, legnagyobb kincs.
 A szerencse bő tárából,
 A természet sok javából
 Nincsen nagyobb nyereség,
 Mint egy szép s jó feleség.

32. Dal.

Ha kedvesem mellettem ül
 A párnaszék ölében,
 Ezer Amor elevenül
 Indúlatim fészkében;
 S körülötte hogy zsibongnak,
 Mint rajjai a méhnek;
 S gyönyörködve mint bolyongnak
 Kellemeim testének! —
 S ő keblemre lelankadva,
 Lelkét, testét általadva,
 Mint táplálja ezeket
 A gyönyörű kényeket.

33. Dal.

Ha itt a dél — már készen vár
 Takarékos ebédünk;

Magunk vagyunk, mi boldog pár,
 S szerető hív cselédünk.
 Nincsen, aki háborgassa
 Édes egygyütt-létünket,
 Kedveinket borongassa,
 S lakatolja nyelvünket :
 Öszvetévén ajakinkat,
 Ketté osztott falatinkat
 Csókokkal fűszerezzük
 S örömök közt nyeldezzük.

34. *Dal.*

Akkor, midőn oda dülünk
 A nyugalom ölébe,
 S ölelkezve elmerülünk
 A kény gyönyörűjébe —
 Egek! mi nagy boldogságunk! —
 Amidőn feloldódik,
 S összevegyül valóságunk, —
 S eggyé összefonódik! —
 Oh! egy ilyen perceneten,
 Ily szív- s lélek-vegyületben,
 Mit éreznek lelkeink!
 Mennyit élnek szíveink!

35. *Dal.*

A bereknek gyors kaszási
 Már utólsót vágának ;
 Az árnyékok óriási
 Hosszúságra nyúlának ;
 Mink ott járánk, — meg-megállánk
 A rét magas fűvében ;
 S hogy a bürün általszállánk
 A folyamnak mentében,
 A vízbe letekintettünk —
 És alattunk és felettünk —
 És bennünk is a menny volt,
 S szívünkben szent tűz lángolt.

36. Dal.

Hajházzon más uraságot,
 Hágjon más tisztségekre,
 Gyűjtögessen gazdagságot,
 Törekedjék kincsekre;
 Címjeivel dicsekedjék —
 Én őtet nem követem;
 Keresztivel büszkélkedjék —
 Én őtet csak nevetem:
 A sors hiú ajándéki
 Maradjanak bátran néki;
 Élje hamis kedveit,
 Tűrje igaz terheit.

37. Dal.

Első kegyes tekintete,
 Szorítása kezének,
 Minden bűt elfelejtete
 Elméjével hívének.
 A teremtés nyitva mostan
 Lelkem gondolatnak,
 Az éléshez nyílt útvonal
 Szívem kívánatinak:
 Így váltja fel a kikelet
 A szigorú komor telet,
 Fergeteget a napfény —
 Ne hagyj minket, óh remény!

38. Dal.

Sokkal szebb most a természet,
 Szebb az erdő és mező;
 Bennem új élet tenyészett,
 Amiólta enyém ő.
 Minden földi szerencsének
 Legjava a szerelem:
Pandora szelencéjének
 Mérge ellen védelem,

Óh barátim! szeressetek ;
Csak hogy el ne tévedjeteK :
Férfinak a feleség
Kárhozat vagy üdvesség.

39. Dal.

Ha igaz a vélekedés,
Hogy életünk mértéke
Az érzés s az elmélkedés,
Mint létünk főbb értéke ;
Hát az érző s gondolkodó
Többet él egy órában,
Mint száz betyár s hivalkodó
Egész élet folytában, —
Kik mozognak, isznak, esznek ;
De csak baromként éreznek.
Adj egy csókot, édesem!
Léteimet hadd élhessem.

40. Dal.

Holnap nem lesz, ami ma van,
Fekszik, ami ma még áll ;
Ami van, mind bizonytalan,
Bizonyos csak a halál.
Mostan kivált úgy forgatja
A sors Ádám fiait,
Mint a szélvész háborgatja
A tengernek habjait :
Omlanak a tartományok,
Bomlanak az alkotványok, —
Lízám! élni siessünk,
Hogy eleget élhessünk.

41. Dal.

Tőle jönnek, hozzá térnek
Gondolati fejeknek ;

Néki adnak, tőle kérnek
 Érzeményi szívemnek ;
 Minden eset, minden dolog
 Csak annyira érdekel,
 Amennyire *rajta* is fog,
 Néki is kell vagy nem kell.
 Szerencséje s nyúgodalma,
 Gyötrelme és aggodalma,
 Búja s kedve létemnek —
 Mind szívében teremnek.

42. Dal.

A szerelem oskoláját, —
 Oly sokáig érezvén
 Kellő kínját, mirigy báját, —
 Kitanúltam váltig én :
 Az ő csalárd reményeit,
 Ama hamis kedveket,
 És sorvasztó félelmeit —
 Jól esmérem ezeket ;
 Míg e pontra verekedtem,
 Ahol feljebb én felettem
 Nincsen földi boldogság :
 Mert innen meg alá hág.

43. Dal.

A test pompás szépségei
 Idővel mind romlandók ;
 Csak a lélek kellemei
 Mind halálig állandók.
 Te szép! ki csak hüvelyeddel
 Gondolsz ifjúságodban,
 Majd ha nem birsch szépségeddel,
 Mit élsz hervadt korodban? —
 A szerelem boldogsága,
 Az életnek vidámsága
 Csak hozzátok marad hív,
 Magas lélek, érző szív!

44. Dal.

Mint előzi akaratom,
 Kedvemet mint keresi?
 Oh a kegyes! kívánatom
 Szememből is kilesi.
 Boldog, aki szert teheti
 Egy jó asszony kezére!
 Mennyeivé lesz élete,
 Öröm terjed egére.
 A jó asszony kegyeivel,
 Lelkesítő szerelmivel,
 Valamerre csak tekint,
 Örömet és kedvet hint.

45. Dal.

Legény! leány! míg eredben
 Könnyen foly az ifjú vér,
 Boldog vagy te! — mert szemedben
 Minden kicsiny sokat ér;
 Ám, de mindég ilyen nem léssz,
 Mert az idő majd megvesz;
 S ha utóbbra most el nem téssz,
 Akkor, hidd-el, — nem jól lesz.
 Hogy holtiglan boldog lehess,
 Jót magaddal s mással tehess,
 Gyűjts érzelmet szívednek,
 Esméretet lelkednek.

46. Dal.

A veszélyes fergetegben
 Szél nem éri a völgyet;
 Csak a magas rengetegben
 Töri-dönti a tölgyet:
 Imígy folynak most békében
 Életemnek napjai;
 Mint e csendes völgy ölében
 E kis csermely habjai.

Oly sok nemzet vérharcában,
 A fél világ zavarjában
 Békesség van fészkekben
 És boldogság keblemben.

47. Dal.

Az, kinn nyargal szágúldozva,
 A nagy világ zajában ;
 Ez, benn tunyog únatkozva,
 Mint a bagoly odvában : —
 Ama, torkos, megmotozik,
 Mindenbe kap, mint a szél,
 Eme, finnyás, álmadozik,
 S ami nincsen, abból él.
 Bölcs ifjú! te kinn és benn járj,
 De élelmet soha ne várj
 Álom-gőz-szél-és szóból,
 Hanem igaz- s valóból.

48. Dal.

Fellengező reményekkel
 Indúl a nagy világba
 A jobb ifjú, s éh lélekkel
 A tudomány-országba ;
 De, hajh! ritkán tér magába,
 Ki, bár győzvén elmével,
 Esméretinek árába
 Nem fizetett szívével. —
 Az igazság sugáriban,
 A nagy világ hivságiban
 A szív ritkán melegül,
 Sőt többnyire mindég hűl.

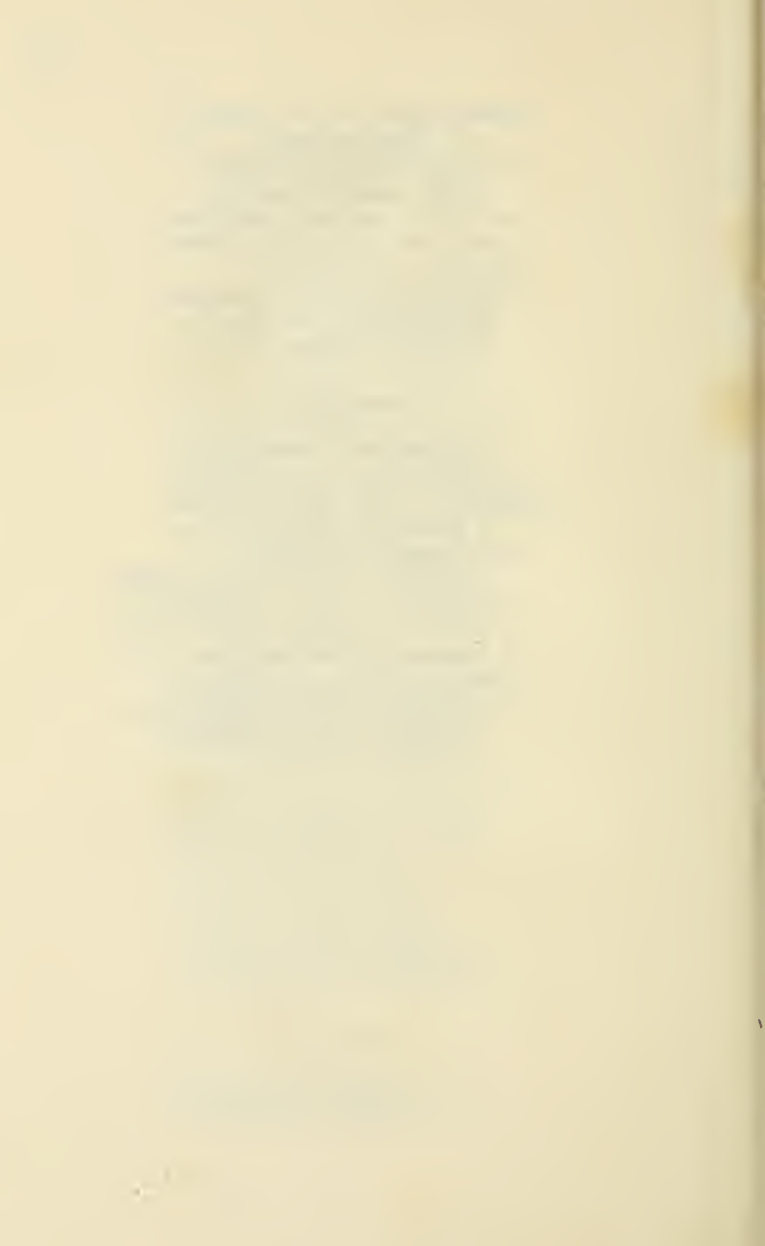
49. Dal.

Ő mellette nem érzem én
 Az időnek folyását ;

Nem sejtem én, vele élván,
 Az ifjúság múlását ;
 Karjai közt csak nevetem
 A sors minden csapásit,
 Mert ott marokkal szedhetem
 Százszor több szép áldásit : —
 Szerelem tesz keserűvé,
 S csak ez teszen gyönyörűvé
 Mindent itt a nap alatt —
 Ő fon élet-fonalat.

50. Dal.

A férj fenkölt, tüzes legyen,
 Mint a nap, és ragyogjon,
 Mint az, erőt adjon, vegyen,
 S kiterjedve forogjon :
 De szelídebb tekintetű
 Légy, mint a hold, kegyes hölgy ;
 Gyengébb s édesb természetű,
 Csendes nyugodt, mint a völgy :
 S valamint a természetben,
 Szintúgy lesz a ház-életben
 Minden, mint kell, kinn és benn,
 Jó rendben, szép díszlésben.

REGÉK
A MAGYAR ELŐIDŐBŐL

CSOBÁNC.

Il crudo Amore
Si pasce ben, ma non si sazia mai
Di lagrime, e dolore.

Guarini.

Úlj mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege ;
Csobánc-várról, édes-kedves,
Im! halljad, egy agg rege : —
Múlt szüretkor Badacsonyon
Ezt Múzsámtól vettem én
Egykor, midőn magam bolygék
A hegy szirtes tetején.

Sok történt ott, amióta
E pompás hegy földjébe
Szőlő s gyümölcs ültetődven
A vadonnak helyébe,
Eszteendőként sok úri nép
Gyűl oda a szüretre : —
László s Rózsa szerelmek is
Ott kelt e bús esetre.

I.

«Szép, jó s vitéz volt a kedves,
Nemcsak Vasban, Szalában
Volt legelső, — nem volt mása
Mátyás birodalmában ;
Termetének annyi éke
Nem volt minden kelleme ;
Bő értéke, híres neme
Nem volt minden érdeme :

2.

Fellengező, erős lélek,
 Éles, mély tűz-értelem,
 Nemes, bátor, igaz, nagy szív,
 Lángoló hív szerelem
 Voltak azon tulajdoni,
 Melyek őtet szememben
 Egyetlenné s — örökkössé
 Tévék az én szívemben.

3.

Itt ült velem legutólszor,
 Engem általölelvén, —
 Hű szerelme szerelmemnek
 Teljesen megfelelően.
 Szüret vala itt akkor is:
 A Balaton háborgott,
 Zúgott a hegy a nagy szélben,
 Hajh! és szívünk csikorgott!» —

4.

«Isten hozzád, Rózsa lelkem!
 Megyek, úgy mond Budára;
 S kikeletre Bátorryval
 Onnan török nyakára.
 Teli, hallom, vitézekkel
 Immár Mátyás udvara,
 S én ne mennék? — Aki nem megy,
 Nem nemes, nem — magyar a'.

5.

Ha az Isten szerencsét ad,
 Visszahozom szívemet,
 S borostyánnal koszorúzva
 Viszlek haza, hölgyletem.

Szigligetben fogunk élni,
 Szerelmünkben boldogok,
 Hol fészünkéből kirepülni
 Egy könnyen majd nem fogok.

6.

De ha az Úr oly sorsot vet,
 Hogy Szentgyörgyi egy fia
 Vérént ontsa — érted foly az,
 Édes haza, Hunnia! —
 Akkor Rózsám, Gyulafy-faj,
 Kesergvén a mátkáért,
 Vigasztaljon e gondolat :
Szép halni a hazáért !»

7.

«Imígy szólott, súlyos kardját
 Oldalára övedzvéen ;
 Megdermedve, zúzott szívvel,
 Magam' kívül valék én :
 S elszakadt kebelemtől! —
 S elment a vad törökre! —
 De fülánkja szerelmének
 Benn e szívben örökre! —

8.

Oda van ő! — felgyilkolva
 Örömei éltemnek ;
 E nagy világ semmit többé
 Nem adhat már szívemnek! —
 Oda van ő! — utána, haj!
 Haszontalan sohajtók ;
 Oda van ő! — legyen én is!
 Egyebet nem ohajtók.»

9.

Badacsonnak szüretjében,
 A hegy felső felében,
 Hol nehezen fogamzik már
 Szőlő a szirt keblében ;
 Alatta egy vén diónak,
 Senkitől sem láttatván,
 Egy legördült ormon ülve,
 Csak rigóktól hallatván,

10.

Imígy zengé, elmerülve
 Tengerében kínjának,
 Szíve gyászos történetét,
 Egyedül csak magának,
 Szegény Rózsa, — Balatonra
 Meresztvén le szemeit,
 S fuldokolva nyeldegelvén
 Sűrűn omló könnyeit.

11.

A szép Rózsa! Gyulafynak
 Dicsőséges leánya,
 S aki őtet csak ismérte,
 Minden férfi bálványa :
 Amilyen szép és kellemes,
 Oly felséges, kegyes, jó,
 Dunán s Tiszán innen és túl
 Nem volt hozzá hasonló.

12.

Bő, víg s népes volt Badacson
 Az akkori szüretben :
 Mozgott, hangzott az egész hegy
 Fenn és alatt, kinn és benn.

Urai és asszonysági
 Veszprim-, Somogy-, Szalának,
 Ifjai és leányai
 Mindnyájan ott valának.

13.

Durrogtanak a mozsarak,
 Hogy a bércek ropogtak,
 Kongtak a még üres hordók,
 Az ostorok pattogtak ;
 Harsogtak a tárogatók,
 A hegedűk zengének,
 Szólt a dűda, tapsolt a tánc,
 S a sarkantyúk pengének.

14.

De mind erre a bús Rózsa
 Örökre nem gerjede ;
 Mint a féreg-marta rózsa
 Lankada és csüggede :
 Se nem látott, se nem hallott
 Keservénél egyebet ;
 Se nem érzett, se nem tudott
 Keservénél egyebet.

15.

Mart Lászlója, ki Mátyásnak
 Diadalmas hadával
 Dicsőséget ment aratni
 Pogány-földön kardjával,
 S Mátyás halál-seregében
 Harcolt Kenyér-Mezején,
 Sebet s utóbb halált nyere
 Azon nyárnak elején.

16.

Épen, midőn kalangyákban
 Feküdt még a gabona,
 Akkor jöve a táborból
 Csobáncra egy katona :
 «Szentgyörgyitől jövök, úgy mond,
 Az ő árva szolgája,
 Hol van Rózsa, — a kisasszony, —
 Szegény uram mátkája?

17.

Oh kisasszony! kegyelmednek
 Szomorú hírt hozok én :
 László úrfi, kedves uram,
 Meghalt Kenyér-Mezején!
 Farkas előbb oda lett már,
 Kit innen vitt magával;
 Farkas után én gondoltam
 Sárkány paripájával.»

18.

«Meg kell halnom, — eredj, mondá
 Ledúlve egy dúlt sáncra,
 Mikor s mint lett halálomat
 Vidd mátkámnak Csobáncra,
 Emlékezzék meg énrolam,
 Az ő holtig hívéről ; —
 De miattam le ne mondjon
 Az életnek kedvéről.

19.

Legkedvesebb barátomat
 Válassza ő férjének,
 Boldogítsa Varjas Andrást
 Szerelmével szívének!» —

«Imígy szólott, írni akart,
 De jobb keze nem vala! —
 S ugyanaz nap, pünkösdi kedden,
 S ugyan ottan — meghala!»

20.

Ily fenével kínzá Rózsát
 E katona-jövevény; —
 Óh iszonyú rút csalárdság!
 Pokol-fonta szövevény! —
 Az egész hír költemény volt;
 Varjas András koholta,
 S Orbán deák, aki Rózsát
 Ezen hírrel gyilkolta.

21.

Varjasnak már rég fájt foga
 Csobáncra és kincsére,
 S fejét soká törte abban,
 Mint ejthetné kezére;
 Ezer tört és lépet vetett,
 Hogy megfogja madarát;
 De bármit tett, nem volt haszna, —
 S csikorgatta agyaráját.

22.

Hogy Szentgyörgyi táborba ment, —
 Hah! mint örült annak ez;
 Remélvén, hogy a csatákban
 Vagy Szentgyörgyi oda vesz,
 Vagy hogy Rózsa elfelejti
 Távollévó mátkáját,
 S utóbb mégis néki adja
 Szüzessége pártáját.

23.

De élt a' még, megtartá őt
 Az igazat védő ég;
 S élt keblében hív szerelme, —
 Sőt azóta nőtt az még.
 S lefizetvén hazájának
 A tartozott oltalmat,
 Jönni készült, mátkájától
 Megkérni a jutalmat.

24.

Se Rózsa nem felejté el,
 Amit ígért hívének;
 S távolléte kétszerezte
 Lángját égő szívének.
 Kosarat nyert, aki kérte:
 Halápy és Hagymásy,
 Török, Pethő, Kanizsay,
 Poky, Érsek s Szilvásy.

25.

Úgy cselekszik a távollét
 A szerető szívekkel,
 Valamint a szél fuvalma
 A lángoló tüzekkel:
 Ha csak kicsiny s gyenge a láng,
 A szél mindjárt elfojtja;
 De ha már elharapózott,
 Azt még inkább felbojtja.

26.

Imígy látván füstbe menni
 Varjas minden reményét,
 Megcsengette körmöcikkkel
 Jól megtöltött erszényét:

«Orbán! (úgy mond ez ördöghez)
 Jutalomúl ezt veszed,
 Hogyha nékem te Csobáncot
 És Rózsát megszerezed.

27.

Dárday, hogy ő hűgait
 A jószágból kitudád,
 Mely az ő nagyanyjoké volt,
 Nemde kétszáz sárgát ad? —
 Ebben itt két annyi vagyon: —
 Sajátod az órában,
 Melyben Varjas lefekteti
 Rózsát nyoszolyájában.»

28.

S poharak közt így végzének:
 Közösülés ne legyen
 A mátkák közt, — tudósítást
 Egy a mástól ne vegyen;
 S utóbb László elvesztéről
 Bizonyos hír terjedjen,
 Úgy hogy erről kételkedni
 Akárki is feledjen.

29.

S úgy lett. — Orbán, a sátánfi,
 A dolgot jól intézte;
 Hogy Rózsát, mint elnyert koncot,
 Varjas immár úgy nézte.
 Varjasnak egy cimborása,
 Ki Lászlóról halált írt
 A táborból, hitelessé
 Tevé ama költött hírt.

30.

Holtnak tartá László úrfi
 Rózsa s minden atyafi;
 Megkönnyezé derék vejét
 Még maga is Gyulafy.
 Sőt Tihanyban requiem is
 Tartatott már érette.
 Ott volt Varjas és deákja,
 A két ördög, — s nevette.

31.

De ezáltal dolgát Varjas
 Nemcsak jobbra nem tette;
 Hanem minden reménységét
 Egyszerre elvesztette.
 S kétségb'evén, hogy valaha
 Megfoghatná madarát,
 Dúlt, fúlt, ivott, káromkodott
 S csikorgatta agyaráát.

32.

Oh, de Csobánc bezzeg hangzott
 Rózsa szíve jajától;
 Lászlót! Lászlót! kért ő szegény
 A vár minden falától.
 Mérték nélkül volt keserve,
 Haját, keblét szakgatta;
 Földhöz sujtott reményeit
 Éjjel-nappal siratta.

33.

Látván ezt az ősz Gyulafy,
 Vigasztalta, kérlelte,
 Dorgálta is gerlicéjét,
 Óh! mert igen szívelte. —

De a lelkét vesztett szívnek
 E föld már nem adott írt.
 Vajh! mért kellett elhinnie
 Ama gyilkos hamis hírt!

34.

Mint ősszel a liliomszál,
 Szemlátomást hervadott ;
 Tüze elhúnyt, lelke alélt,
 Már könnye is apadott.
 Ez utolsó szüret után
 Már csak alig élhete ;
 Pedig László Budán volt már —
 S kedveséhez sieté.

35.

Budán volt már a király is
 Az országnak nagyjával,
 S diadalmit innepelte
 Bajnokinak javával.
 A multság- s vígasságnak
 Budán nem volt szünete ;
 De Lászlót ez nem ingerlé —
 Kedveséhez sieté.

36.

Mert hogy rég nem hallá hírét,
 Se nem vette levelét
 Mindég szívelt mátkájának, —
 Borzogatta kebelét.
 Tarsolyában sok gyöngy vala
 Rózsájának számára ;
 Örült, midőn elképzelé,
 Mint illik majd nyakára.

37.

Nagy-Vázsonyig Kinizsyvel
 És többekkel utazott,
 De késztetvén Csobánc felé,
 Nem veszteglett soká ott.
 Napnyúgotkor indúlt onnan
 Lovászával magával,
 Farkassal, ki minden sorsot
 Együtt viselt urával.

38.

Késő őszben volt ez a nap :
 Már mindenütt elkele
 Márton lúdja ; a Bakonynak
 Már lehullott levele.
 Hideg szél fújt éjszak felől, —
 Repült a ló serénye ;
 De kedvezve világított
 A már telő hold fénye.

39.

«Rózsa! Rózsa! közel vagyok, —
 Hahogy hívem maradtál,
 S megtartottad, amit nékem
 Badacsonyon fogadtál? —
 Szigligetben fogunk élni,
 Szerelmünkben boldogok ;
 Hol fészkünkől kirepülni
 Egy könnyen már nem fogok.»

40.

Ezt gondolá s több effélét
 László úrfi magába',
 S nyargalt-nyargalt, hogy szikrát hányt
 A száguldó ló lába.

Estve későn volt az immár,
 Hogy kiért a tisztára, —
 Felpillantott, és ráismert
 Csobánc-várnak tokára.

41.

Itt megtoppant paripája
 És egy nagyot horkantott ;
 Mert épen egy nyúl az úton
 Ott keresztül illantott.
 De sarkantyút adván László
 Ágaskodó lovának, —
 Most még annál sebesebben
 Nyargalt Csobánc várának.

42.

Tovább jutván, a sziklák közt
 Ott egy bagoly huhogott ;
 Borzadozott Szentgyörgyi ott,
 S bátor szíve dobogott :
 Mert tudta még dajkájától,
 Hogy semmi jót nem jelent,
 Amit most hall s imént látott ;
 De a bajnok — tovább ment.

43.

Továbbá hogy oda jutott
 A hegy gyöpös aljába,
 Ahonnan felkanyarodik
 Az út Csobánc várába :
 Szomorúan hallott kongni
 A várban egy harangot : —
 «Mit jelent ez!» — Az erős szél
 El-elkapta a hangot.

44.

«Úrfi, lassan! (monda Farkas),
 Én itt nem jól érzek! —
 Torba megyünk, — a faluban
 Valakit megkérdezek.»
 S egy paraszt jött épen szemközt,
 S László imily kérdést tőn :
 «Földi! minek szól e harang?»
 Válasz erre, jaj! — ez lőn :

45.

«Dicsértessék az Úr Isten!
 Kisasszonyunk vívódik
 Tegnap óta a halállal —
 Mondják, szörnyen kínlódik!
 Bár az Isten megtartaná!
 Mert igen szép s igen jó ;
 Régen beteg : — lelkéért ez
 A harmadik harangszó.»

46.

S mintha ezer kardot döftek
 Volna László szívébe,
 Elbódúle, — minden vére
 Visszaszaladt keblébe ;
 S mint a nyíl a várban termett,
 Lova eldőlt alatta :
 De hajh! Rózsát László elől —
 A halál elragadta.

TÁTIKA.

Come il gelo à le piante, à i fior l'arsura,
La grandine à le spiche, à i semi il verme,
La retl à i cervi ed à gli augelli il visco,
Cosi nemico à l'huomo fù sempre Amore.
E chi foco chiamollo, intese molto
La sua natura perfida, e malvagia.

Guarini.

Négy fal közé zárt a télnek
Szele, hava, hidege :
Kedvelt, tisztelt barátom, *Nagy!*
Im! halljad, egy agg rege :
Tátika- — csak most omladék,
S vércse-lakta váráról,
S két fiatal magyar szívnek
Szerencsétlen sorsáról.

Héj barátom! akkor is volt
Valamint most, rossz ember,
Embertársa lehelletét
Irigylő és dúló szer ;
Ember, kinek szíve pokol,
Nyelve éles, tüzes kés,
Vére méreg, lelke ördög,
Mindenütt túr, ás és vés ;

Ki mérgével felzavarja
A boldogság forrásit
S vad átkokká változtatja
A jó isten áldásit :
Maszlagokká a rózsákat
Igy teszi a mérges pók ;
Halállá az édes álmat
Igy teszik a skorpiók.

ELSŐ ÉNEK.

I.

Késő ős volt, Márton napja,
 Egy szomorú őszi nap;
 Hamvas felhők között bujkált
 A melegét vesztett nap:
 Szomorú volt a természet,
 Barna a letarolt föld;
 Csak a mezőn volt remény-szín,
 Csak a vetés volt még zöld.

2.

A Bakonynak rengetege, —
 Tenger erdő s végtelen,
 Komor barna hullámokban
 Fekvők helyén dísztelen:
 Az ős száraz lehellete
 Megfosztotta a fákat
 A levéltől, s eledeltől
 A ménest és gulyákat.

3.

Tátika, mint egy korona
 Feltéve a tetőre,
 Büszkén állott s nézett alá
 A földre és időre:
 Változott ez évek óta
 Körülötte, alatta;
 De a várnak nem árthatott,
 A tatár sem bánthatta.

4.

Szánthó Gáspár özvegye volt,
 Ki a várban parancsolt,

S Hermán deák, aki abban
 Úgyész, gazda — minden volt ;
 Czudar Judith, a szép özvegy,
 Ezen nap nem volt otthon ;
 Deákjával Hagymásynál
 Vigadozott Szent-Gróthon.

5.

Vendégség volt Hagymásynál,
 Kinek nagy volt értéke ;
 Özvegyüle ekkor nála
 Szala egész vidéke.
 Oda méne az özvegy is,
 Azt gondolván magába',
 Hogy megkerít tán valakit
 Megúnt özvegy ágyába.

6.

Manci volt csak maga otthon,
 Gáspár lelkes magzatja,
 Első kedves felesége
 Képe, szíve, rajzatja ;
 Remekje a természetnek,
 Szíve-, lelke- s testében,
 S örököse jó atyjának
 Jószáginak felében.

7.

Mert vala még egy öccse is,
 Fia mostohájának,
 Ki másik fél-örököse
 Vala Gáspár javának ;
 Hajh! de egy mákszemmel sem bírt
 Magyar emberségéből,
 Korcs volt, szóval : az anyjának
 Hermánt öleléséből.

A szép Mancsi volt csak otthon, —
 S fekete gyász életében
 Ablakára könnyökölve,
 Feje a jobb kezében,
 Szem-meredve néz vala le
 A világba s időbe,
 A múltba és jövőbe,
 És a jelenlévőbe :

9.

A sors dúló fergetege
 Legmérgeesebb dühébe'
 Ment el virág-élte felett
 S mordúl csapott szívébe :
 Mint a féreg a bimbóban,
 Úgy ült s rágott keblében
 Két szomorú emlékezet —
 S hervadt virág-évében :

10.

Valóban bal történetek!
 Egyike is nyomhatta
 Annyira, hogy gyenge szíve
 Elszakúljon alatta ;
 Együtt pedig ily esetek
 Oly terhek a szíveken,
 Hogy sem az ész, sem az idő
 Nem segíthet ezeken :

11.

Épen ma két esztendeje,
 Hogy a dicső öreget,
 Ki életében gyakran vive
 A törökre sereget,

Édes atyját, anyja mellé
 Letevék a kriptába;
 S ő itt maradt, — a halálnál
 Rosszabb sorsnak markába'.

12.

Borzadozva látta most is,
 — Hogy rángatta idegét —
 Szürke s fejér barátoknak
 És papoknak seregét;
 Borzadozva hallá zengni
 Búcsúztató énekét,
 És zokogni a sziveket,
 Ifjakét és vénekét.

13.

«Mért, óh mért, óh édes nemzőm!»
 (Igy sohajtott magába')
 «Mért nem vittél el magaddal
 A nyugalom karjába! —
 Mért nem vittél el magaddal
 E veszélyes szélvészéből,
 Hol, ha rá kél, nem jön segéd,
 Sem szívből, hajh, sem észből!

14.

A nyomorúlt emberi szív,
 Ki mindenre megindúl,
 Csak, ha egyszer verni megszűnt —
 A mély setét síron túl,
 Ott nyugszik meg, — ott nem érez
 Ott nem gyűlöl, nem szeret: —
 Jöjj, óh halál, jöjj kaszáddal,
 Mely mindennek véget vet!»

15.

S épen ma két esztendeje,
 Hogy a sírnak felette,
 Mely atyját és jó napjait
 Örök éjbe temette,
 Egy rózsaszín remény-virág
 Látszott nyílni szívének,
 Mely egy egész édent ígért
 Hátralévő éltének.

16.

Tudniillik: Rezy Sándort, —
 Aki gyermekkorában
 Játszó társa vala néki,
 Kedvelt szomszédságában, —
 Ott látta meg legelőször
 Már legénnyé váltában,
 A halotti vendégek közt, —
 Édes atyja torában.

17.

Rezy Bálint fia volt ez,
 Egyetlenegy magzatja,
 És e híres nemzetségnek
 Legutolsó fajzatja.
 Szánthó s Rezy jó szomszédok
 S jó barátok voltak,
 Mind a kettő nagy hazafi, —
 Egymás után haltanak.

18.

Sándor úrfi akkor jött meg
 A töröknek nyakáról;
 Egész Buda róla szólott
 És nyert borostyánjáról:

Galambosnál ő volt egyik,
 Ki a török markából
 Zsigmond királyt megmentette
 Szégyen-halál torkából.

19.

És azóta Zsigmond király
 Becsülte őt s szerette,
 S mint élete megmentőjét
 Kegyelmeikkel illette.
 Láttá őt a királyné is,
 Ama híres Borbála,
 S szeme benne egy Apollót
 S egy Herkulest találá.

20.

Szép asszony volt a királyné,
 De gonosz és fajtalan ;
 Teste kényit töltögetni, —
 Ez volt dolga úntalan.
 Vajh! mért kellett ez ifjúra
 Buja szemét vetnie!
 Vajh! mért kellett ez ifjúnak
 Buja szembe tűnnie!

21.

Valamikor még a pokol
 Egy férfiat megfogott,
 Egy szép, elmés, buja asszony,
 S nem ördög volt eszköz ott :
 Mert befonja hálójába
 A fiatal szíveket
 A bujaság, ha kellemes,
 Mint a pók a legyeket.

22.

Az ily asszony (mért van ilyen!)
 A legnagyobb szörnyeteg :
 Medvék között, hol legsűrűbb,
 Legvadabb a rengeteg,
 Nem veszhetsz oly drága kincset,
 Mint amelyet ez kicsal,
 Óh férfi-szív, életedből
 Szédítő bűbájival!

23.

Sándor s Mancsi, gyermekek még,
 Már egymáshoz hajlának,
 S gyermekszívek érzeményi
 Szépen öszvehangzának.
 Szerették már akkor egymást,
 Minekelőtt kifejlett
 Valóságok a bimbóból,
 S az legény, — ez leány lett.

24.

De meglátván mostan egymást
 Az életnek nyíltában,
 A szív s lélek viráginak
 Fejledező korában :
 Midőn a szív kívánni
 Az ifjúság keblében
 Ébrededeznek, gyúladoznak
 A szerelem évében : —

25.

Látván Sándor a szép szüzet
 Pompájában testének,
 Lelke szelíd felségében,
 S jóságában szívének ;

Látván Mancsi a szép legényt
 Magyar lelkességében,
 A jó embert, deli vitézt
 Erejében, tüzében :

26.

Világos lőn lelkeikben,
 S keblek mélyen érzette,
 Hogy a két szív, két valóság
 Egymást igen szerette :
 S minden a nagy természetben
 Fennen hangzá nékiek,
 Hogy egymással öszveillők,
 S egy párrá kell lenniük.

27.

S Gáspár hideg tetemének,
 És sírjának felette,
 Zokogva még, a két jó szív
 Már egymást eljegyzette :
 Ezen élet tengerében
 Öszvefogva evezni :
 A sors mérgét és kegyelmét
 Ketté osztva érezni.

28.

A boldogúlt két öreg is,
 Hogy szívek még dobogott,
 És az arany billikomban
 Ó somlai csillogott,
 Öszveülvén s öszvehordván
 Harcaik egy rakásra, —
 Könny gördülve agg szemekből,
 Így köszöntek egymásra :

29.

«Adja Isten, hogy a magyart
 A fél világ uralja! —
 S vérrel szerzett szabadsága
 Soha kárát ne vallja!
 Adja Isten, barátságunk
 Halálunkig állhasson, —
 S reménnyel tölt gyermekinkből
 Egy boldog pár vállhasson!»

30.

De Sándor, kit Borbálának
 Vétkes unszolására
 Zsigmond király magához hitt, —
 Önnön gyalázatjára, —
 Sándor, kinek a dicsőség,
 Tábor és harc kedves lett,
 Kis időre (mint reményle)
 Kedvesétől búcsút vett.

31.

Sándor! Sándor! mit miveltél?
 Ide hagytad mátkádat!
 Jaj jaj néked! — nem ismerted
 Kígyót rejtő pályádat!
 Elment, hajh! és midőn a szűz
 Várva várta ölébe,
 Sándor helyett egy levélben
 E mennykő jött kezébe:

32.

«Vannak olyan percenetek
 Az embernek életében,
 Amelyekben setét leszen
 Fejében és szívében ;

S a múlt idő örömei
 Mind a földhez sujtatnak,
 S a jövőendő reményei
 Mind a porba tipratnak ;

33.

Hogy átkozza születését,
 Átkozza az életet: ; —
 Néha maga, néha a sors
 Hozza a balesetet! —
 Vannak ilyen percenetek!
 Boldog, akit kedvelvén
 Az ég, megment ilyenektől:
 Boldogtalan vagyok én!

34.

Alig valék még kezdetén
 Veszedelmes pályámnak,
 S egy szörnyeteg, királynéja
 Hajh! szánandó hazámnak,
 Tört vetett ki, milyent eddig
 Ártatlan nem ismértem,
 S fogva valék, elkábúlt én,
 Mire magamhoz tértem!

35.

Nem volt benne irgalmasság
 A vad istentelenben ;
 Úgy tett vélem, együgyűvel,
 Mint a kígyó édenben!
 Buja vérré varázsolta
 Szüzességét keblemnek,
 S elütötte életemről
 Idvességét szívemnek!

36.

Virtus! virtus! imádtalak,
 Amióta érzettem,
 Hogy mennyei rokonság vagy,
 S ösvényedet követtem ;
 Nem szántszándék, nem természet : —
 Sorsom ragadt magával,
 Kivül belől ostromolván,
 Elrántott bal karjával.

37.

Akár tudnám jó szívednek
 Még megnyerni kegyelmét ;
 Akár soha sem bocsátnád
 Szíved szörnyű sérelmét ; —
 Így is, úgy is szerencsétlen,
 Visszaadom szavadat :
 Add egy másnak, érdemesbnek,
 Malaszttal tölt magadat!

38.

Akkor, ha majd látni fogod
 Egy szerencsésb öléből,
 Ki szívedre méltóbb vala,
 Boldogságod kebléből :
 Mily hóhérom lesz a véték,
 Melyet, hajh, elkövettem!
 Hogy, nyomorúlt! bár vétettem,
 Mégis líven szerettem ; —

39.

Ha hallani s látni fogod,
 Vétkem kínos bánatja
 Keblem miként gyötri, marja,
 Furdalja és szaggatja ;

Elmém minden gondolatja,
 Minden csepp vér erebben
 Mint lesz ostor, gyilkos, ördög
 Szerencsétlen életemben ; —

40.

Miként nem fog melegíteni
 Semmi remény sugára ;
 Miként nem lesz kebelemben
 A pokolnak határa : —
 Akkor, óh megbántott angyal!
 Ha így leszek feldúlva,
 Szánj meg akkor és bocsáss meg!
 Meg léssz rajtam boszúlva.

41.

Ha szívem majd kínjaiban
 Vérzik, habzik, csikorog ;
 De, hogy sorsát megérdemlé,
 A bűnös még sem morog ; —
 Ha életem gyökerei
 Mind el lesznek már éve :
 De bús lelkem csontházából
 Még sem lesz még kivéve ; —

42.

Ha a halált imádom majd,
 Hogy szánjon meg s vigyen el ; —
 De nem szán meg, de nem visz el,
 S minden hajnal élve lel :
 Akkor, óh megbántott angyal!
 Ha így leszek feldúlva, —
 Szánj meg engem, kárhozottat!
 Meg léssz rajtam boszúlva.»

43.

Ki először a szerelmet
 Tűznek, lángnak nevezte,
 Veszedelmes természetét
 Jól ismérte, érezte.
 A szív legszebb állapotja
 Szüzessége, hívsége ;
 E mulandó emberlétnek
 Ez mennyei vérsége.

44.

De semmi sincs hatalmában
 Az embernek egészen ;
 Idő, hely és környülállás
 Könnyen fordítást téssen ;
 A felhő, mely reggelenként
 Szép bíborral van festve,
 Benn rejti már a villámot,
 Mely öldököl majd estve.

45.

A szerelem kezében van
 Sorsunk kulcsa e földön,
 S véle mennyet vagy poklot nyit —
 Kinek milyen sorsa lőn :
 Az idvesség kelyhét tartja
 S nyújtja nekünk jobbával,
 Mérget nyújt és kárhozatot
 Veszedelmes baljával.

46.

A bujaság poharában
 A felső hab édes méz,
 S ennél fogva ingerelvén,
 Hozzá kap az ember-kéz.

De, hajh! édes csak habja volt,
 Már keserű az ital,
 És sepreje epe s méreg, —
 Melytől a szív kint s jajt vall.

47.

Szörnyű csapás volt ez Mancsi
 Érzékeny szűz szívének,
 Mint a villám, szörnyen csapott
 Gyökerébe éltének.
 E két súlyos csapás mellé
 Több bajok is jövének:
 Az özvegy és egész háza
 Szegény ellen törének.

48.

A rossz asszony irígylette
 A szűznek sok kellemét,
 Dicsőített hírét, nevét,
 Virtusát és érdemét:
 Irígylette az atyjáról
 Rá maradott értékét,
 S becsületét rágalmazva
 Járt Szala vidékét.

49.

Látván, milyen bálványa ez
 Minden férfi szívének;
 Mint szeretik őt az ifjak,
 Mint tisztelik a vének!
 S mennél inkább kisebbíti,
 Annál nagyobb nevében, —
 Dúlt, fúlt s epét s mérget forralt
 Hyénai mellében.

50.

Hermán deák, a cseh pribék,
 Az özvegyhez kötözte
 Ravasz róka-indulatit,
 S Mancit szint' úgy üldözte ;
 Sőt ha mérget látott forni
 Asszonyának szívében,
 Ő még jobban keverte azt
 Egy reménynek fejében.

51.

S a dolog már annyira kelt,
 Hogy Szánthónak leánya,
 A szép, jó és gazdag Mancsi,
 Ezer szívnek bálványa ;
 Kiért anny'an vetélkedtek
 A szittyai hazában,
 Szinte immár szolgáló lett
 Önönmaga házában.

52.

Valóban bal történetek
 Egy angyalnak éltében !
 Ablakára könnyökölve,
 Feje a jobb kezében,
 Szem-meredve néz vala le
 A világba s időbe,
 A múltba és jövőbe,
 És a jelenlévőbe :

53.

Setét köddel, könnyesővel
 Szívét mordúl vonta bé
 A szerelem fergetege,
 S napfényt nem várt már többé.

Szerelmének rózsanapja,
 Melynek az ő hajnala
 Annyi szépet s jót ígére, —
 Örökre leszáll vala.

54.

Oda lett az örömfészek,
 Melyet képző fejében
 A jövőendő pókhálóján,
 Hajh! de a sors mérgében,
 Ezer édes reményekből
 Rakott vala szívének, —
 És az élet terhére volt
 Lelkének és testének.

55.

Ezen élet szélvésziben
 Egyedül, elhagyatva
 Érzé magát, és nyugalmat
 Fenékből felforgatva ;
 S lelke minden tehetségi
 S erei megakadtak,
 S élte minden fonalai
 Fájva ketté szakadtak.

56.

A szív első szerelmében
 Ily rútúl megcsalódni ;
 A szív első lángjainak
 Imígy visszacsapódni ;
 S ezen visszacsapott lángnak
 El nem tudni oltódni, —
 Ily sorssal, egy gyenge szűznek,
 Kín lehetett vívódni.

57.

Imígy hervad keservében,
 Mert a sors letiporta,
 Ostromolva ezer felől,
 A szűz virtus gyakorta ;
 Könnyekben és fájdalomban
 Húzza vonja életét :
 Bú-köd fedí minden napja
 Keletét és esetét ; —

58.

Midőn nyilván és kevélyen,
 Tömjénekkal füstölve,
 A gonoszság és bujaság
 Jónak, szűznek kürtölve,
 Örömeiktől környülvéve
 Jár s ül egész életében, —
 S a virtust még kacagja is
 A szerencse ölében.

59.

Sokat szenvedt szegény Mancsi,
 Szegény Sándor még többet :
 Mert, sorsát megérdemleni,
 Az inségbe nagy súlyt vet.
 A virtusnak tűz-próbája
 A szív meggyúlt szerelme.
 Az az erős, kinek ebben
 Nem történik sérelme.

60.

Rezy Sándor, ki csak nem rég,
 Még ártatlan korában
 Törökdúló oroszán volt
 A vérengző csatában ;

Kinek tüzes tekintete
 A sorssal bajt víhatni
 Látszott, s erős érctermete
 Éveket kiállhatni ;

61.

Megestén eliszonyodva,
 Kiforgatva magából,
 Mint az ebtől üldözött vad,
 Haza szökött Budából ;
 S kerülvén a napvilágot,
 Vagy megvonúlt várában,
 Vagy Káinként bujdos vala
 A Bakonynak vadjában.

62.

Ahol ember soha sem járt,
 A mély setét völgyekben,
 Hol a tölgyek vén odvában
 És a kőszirt-üregben
 Görhes baglyok s denevérek
 Laktak s éhhez vesztenek,
 És a sovány moha közül
 Száraz gyíkok néztenek ;

63.

Ottan járt ő, mint a lélek,
 Csak csont és bőr az ifjú,
 Ki izmos volt, mint Herkules,
 De kit megett már a bú,
 Ha a vadász meglátta őt,
 Keresztet hányt magára
 S hajborzadva fordúlt vissza
 S nézett a hív kutyára.

64.

Ott csapongott — a múlt idő
 És jövőendő fejében ;
 A gyötrelem s törödelem
 Vét két bánó szívében.
 Tövisektől megszaggatva
 Vérébe' és fagyába',
 Éjjél után tére vissza
 Gyakran néma várába.

65.

Haszontalan szedegette
 Elmúlt öröm-napjait,
 Hogy szívében elaltatná
 A jelenlét kínjait :
 Az iszonyú külömbséget
 Annál inkább sínlette,
 Bal sorsának dühösségét
 Annál inkább érzette.

66.

Sokszor, ha egy völgy öléből
 Tátikára tekintett,
 Ez a roppant szép természet
 Előtte kőhalom lett :
 Mely súlyosan mellém feküdt
 S nyomta, zúzta terhével,
 S Mancsi fenn ült dicsőségben,
 Kit elvesztett vétkével.

67.

S a múlt évből a száz meg száz
 Bizonytalan szép remény,
 Most mind annyi valóságos,
 Gyilkos, dühös érzemény.

Fájdalmas, meg nem nyerhetni
 A szerelmet gyakorta ;
 De szerelmét elveszteni,
 Fájdalmasabb százszorta.

68.

A Rezi vár pusztán állott,
 Mint egy üres sasfészek :
 A szomszédság ifjainak
 Régen nem volt már részek
 A bujdosó birtokosnak
 Magyar barátságában ; —
 Pusztán állott a Bakonyban,
 Mint a lélek urában.

69.

Ki, ha néhol barátságot
 Vagy szerelmet sejt vala,
 Futott, futott, mint a vad fut,
 S csikorgott bal oldala.
 Szíve ezer kínja között
 Legmérgesben az fája,
 Hogy vétkéért ily sors méltán
 Következett reája.

70.

Végtelen éj volt előtte —
 Utána is végtelen ;
 Csak vétke volt, mint egy mord vész,
 Jelenése szüntelen.
 Azt vélte, hogy tőle borzadt
 A bagoly, ha huhogott, —
 Azt vélte, hogy őt vádolta
 A varjú, ha károgtott.

71.

Gyakran egész éjszakákat
 Átcsapongott, kerengett, —
 S Tátikánál lelvén magát, —
 Ott a kövön fetrengett:
 A mennyország kapuinál,
 Hogy az néki zárva lett,
 Bánatában dühösködve —
 Lucifer így fetrengett.

72.

A szerelmet, ifjúságot,
 Minden kedvet, kényt s reményt,
 A szerencsét, boldogságot,
 S minden öröm-érzeményt,
 Kiforgatva és feldúlva —
 Hajótörést szenvedve
 Láta élte tengerében, —
 És el vala szörnyedve.

73.

Szem-meredve tekintett le
 Ínsége örvényébe,
 Mint egy volkán hajborzasztó
 Kiégett üregébe. —
 Ha egy imily pillanatban,
 A szívbe, mely így érez,
 Egy valaki kését döfi, —
 A gyilkos jóltévő lesz.

74.

Ilyen ínség volt élete, —
 S jobb szerette gyötrelmét
 Mégis, mint a gondolatot,
 Hogy elverje szerelmét.

Csak elvesztett boldogsága
 Édes emlékezete
 Tartá benne még a lelket,
 Csak e' volt még élete.

MÁSODIK ÉNEK.

I.

Későn estve tértek vissza
 Az özvegy és deákja :
 «Hah!» (elkezdi amaz, s magát
 A karszékre levágja)
 «Haszontalan mesterkedem,
 Haszontalan vetem ki
 Mindenfelé horgaimat, —
 Nem harapja meg senki.

2.

Fel sem veszi a menyecskét
 Sem öreg, sem fiatal,
 Sem boldog, sem boldogtalan,
 Sem a főrend, sem az al ;
 Minden ő utánna indul,
 Mintha vinnék ördögök, —
 Minden szív csak ő rá céloz,
 Magok is a vén dögök.

3.

Minden csak őt udvarolja,
 Mint egy Tündér Ilonát ;
 Minden szem csak rajta legel,
 Szépet, jót csak rajta lát.
 Nála nélkül, mint az árnyék,
 Senki, semmi vagyok én ;
 Ő ragyogó, sugárzó nap, —
 Én csak félre vetett szén.

4.

Ha felvesz is, ha megtisztel
 S megbecsül is valaki, —
 Hogy nem értem, hanem érte
 Történt, — nyilván adja ki:
 Hogy a méreg szinte megesz
 Néha bosszúságomban ; —
 E teremtés, látom, gát lesz
 Minden boldogságomban.»

5.

«Bosszankodtam» (úgymond Hermán)
 «Én is minap Sümegén,
 Hogy a püspök végig menvén
 A nagy vendégseregen,
 Azt mondotta : «Csorba a szám,
 Nincs itt keresztleányom,
 Szánthó Manci, kit szegényt tán
 A mostoha anya nyom?»

6.

Az atya jó barátom volt,
 Közelvaló atyafi ;
 Jó ember volt, derék vitéz
 És oly buzgó hazafi,
 Hogy — csak olyant kell kívánni,
 De nem tudom, ha látsz-e
 Sokat ilyent, Magyarország? —
 Requiescat in pace!»

7.

Úgy tajtékozott a gyűlölség
 A hyéna szájából ;
 S így bojtotta azt e róka
 Álnok, csalfa agyából.

S egy iszonyú vér-gondolat
 Támadt annak fejében ;
 Megrázta őt, — tovább mégis
 Béfogadta szívében :

8.

«Hermán!» (így szól a pribékhez)
 «Szívem régen tiéd már ;
 Fiam, tudod, általad él,
 Szánthó nevét hordja bár.
 Halljad, Hermán! éltünk folytát
 Régen öszvekevertük ;
 Ha ki nagy gát volt folytában, —
 Azt elmostuk, sepertük.

9.

De egy nagy gát, legnagyobb még,
 Ha helyt állhat ellenünk,
 A magasról, hol most megyünk,
 Rútul alácseppenünk :
 S a pompásan járt folyamból
 Csak egy büzhödt mocsár lesz,
 Melyet minden meleg sárrá,
 S minden hideg jéggé tesz.

10.

Halljad, deák! — úrrá teszlek, —
 Úrrá teszlek, cseh poronty ;
 Kezem tiéd — s neved legyen
 A fejemen viselt konty ;
 De Mancinak — el kell veszni,
 Hanem, deák, — okos légy!
 Menjen az a koporsóba, —
 S te vélem oltárhoz mégy!»

II.

Kapott ezen a rőt pribék :
 Nagy láz vala nékie
 Úrrá lenni, s nem, mint eddig,
 Úrnak titkon lennie :
 Noha oltár helyett néki,
 Kit csömörig megúnt volt
 A bűnökbe merült asszony,
 Szintúgy koporsót gondolt.

I2.

Ily kígyókat nevelél te,
 Jámbor Gáspár, kebledben!
 Nem volt elég, hogy megloptak,
 Megtéptek már éltedben ;
 Hogy a tiltott gyümölcsből is
 Lakozának kertedben, —
 Megferdeni kívántak még
 Fenmaradott véredben!

I3.

Temérdek bűn megtorlott már
 A rőt kalóz lelkében ;
 E nagyot még hozzáadni —
 Viszket egész testében ;
 Annál inkább, minthogy őtet
 Nagy remények biztatták,
 S éltét fénnel környűlvéve
 S felemelve mutatták.

I4.

Mind e mellett, ha forgatta,
 Feje rútol szédelgett :
 Mert a dolog halálba járt, —
 S félszeg szíve émelygett ;

S tudván, hogy a gonosz Maca
 Állhatatlan és hamis,
 Úgy tökéllé, hogy mindenben
 Része legyen annak is.

15.

Manci tehát halált mikor,
 Miképen és hol vegyen,
 Hogy halála csudálatos
 És hihető is legyen,
 Törte, marta gonosz fejét,
 Hogy az szinte dorombolt,
 Mindaddig, hogy megőrlötte, —
 És a végzés im ez volt :

16.

Rozália kápolnája
 Legyen vesztének helye ;
 És ideje a jövőndő
 Karácsonnak éjjele ;
 Gyilkosa a holt Lázárnak,
 Ki ott vala remete,
 Járó lelke, kit ember már
 Kérdőre nem vehete.

17.

A kápolna Tátikától
 Hét parittyadobásra,
 Egy meredek szirten állott,
 S egy mély örvény-nyílásra
 Úgy dülledt ki, hogy féltette,
 Ki alúl feltekintett,
 Hogy legottan leroppanhat,
 Ha egy kis szél legyintett.

18.

Jobb felől, a mélység felé,
 Egy nagy mester kezével
 Kőből vágott kereszt állott
 Idvezítők testével.
 Bal felől, mély alázatban
 Egy gömbölyű szikla-bolt,
 Az ott termett szirtből vágva,
 Remeteház s lakás volt.

19.

Szánthó Balázs felesége,
 Szegény Gáspár szülője,
 Döbrönte Rozália
 Volt mind ennek szerzője.
 És azóta Lázár volt ott
 A harmadik remete,
 Kit a vidék szentnek tartott,
 Jámbor is volt élete.

20.

De egyszerre, Mindszent napján,
 (Majd elért egy század-kort)
 Az ő vadon hajlékában
 Halva lelték a jámbort.
 Sokan ugyan azt regélték,
 Hogy, halála után már,
 Imitt-amott mégis látnák,
 S hogy többnyire éjjel jár.

21.

S midőn a hír, szájról szájra,
 S mindig nőttön-nőttében,
 Körüljárta az egész tájt,
 Utóbb egy váz képében

Áll vala meg, — tudniillik :
 Lázár ugyan meghalt már,
 De a lelke éjjelenként
 Sohajtva és nyögve jár.

22.

A vár népe annyit tudott
 Utóbb már a lélekről,
 Hogy a vidék meggyőződött
 Minden jelenésekről.
 Mihelyt szürkült, borzadozva
 Járt kiki a Bakonyban ;
 Ha megrözzent a falevél,
 Megdöbbene, — hogy ott van.

23.

Szívdobogva térítette,
 Tartván nyakon kapástól,
 Juhász, gulyás a marháját
 A remete-lakástól.
 A kápolna, melyet eddig
 Feles nép megkeresett,
 Most már minden tisztelettől
 Teljességgel elesett.

24.

Ezen regét csak az özvegy
 És a deák kacagták,
 Minthogy ők ezt, okok lévén,
 Önönnmagok faragták.
 Kacaghatták, — mert jól tudták :
 A remete már nem él ;
 Nem élhet, mert — ők ölték meg, —
 Akárki hol s mit beszél.

25.

Tudniillik : ez a Lázár
 Uri nemből származott,
 Tudós, bölcs és jámbor vala
 S titkon sok jót okozott.
 Tanácsosa volt Gáspárnak
 Mindennémű dolgában ;
 S a köznépnek orvoslója
 Lelki, testi bajában.

26.

Imígy jutván sok titokhoz,
 Sok veszélyt elhárított ;
 S jóra intvén a jóltévő,
 Sok rosszat megjobbított.
 Mancsi sokat vala véle
 Kisebb s nagyobb korában ;
 Szíve s lelke oly angyali
 Ott lett társaságában.

27.

Tővis lett hát e jámbor is
 A két gonosz szemében ;
 Mert, ha akart, gát lehetett
 Vétkes éltek mentében :
 S minthogy titkon, homályosan
 Tőle meg is intettek,
 Azt vélték, hogy mindent tud ő,
 Amiket elkövettek.

28.

«Félre hát ez apostollal!
 Ott, ahol több bűnös van»
 Mond az asszony, «ott jobbítson,
 Ott gyógyítson — pokolban».

S Pongrác, az ő cimborások,
 Ki hajdú volt a várba',
 Egykor hátul egy mirígy nyílt
 Lőtt a jámbor Lázárba.

29.

Pongrácnak kell vala Mancit,
 (Így vala kidolgozva)
 Haj! Mancit is a világból
 Kiveszteni orozva :
 De különös színnel s móddal,
 És ámító formával,
 Ha szolgál a környülállás,
 És, úgy szólván, csudával.

30.

Karácsonnak éjjelében
 Kelle vala nékie
 A kereszthez borúlt szüzet,
 (Mert így kell majd lennie)
 Lázár lelke alakjában
 Halálíg ijesztnie,
 S a szüzet a szikla-fokról
 A mélységbe vetnie.

31.

Mancinak ez idő alatt
 Jobb nap látszott derülni :
 Mostohája gyűlölsége
 Látszván kicsinyt enyhülni :
 Mert, hogy utóbb ne lehessen
 Néki gyanúba esni,
 Szebben kezde vele banni
 S kedvét látszott keresni.

32.

S magából mintegy kiverdve,
 (Hermán úntig nevette)
 A megtértet, a Magdolnát
 Hihetésig színlette.
 Szegény Mancsi! ki nem örült
 Semminek már a földön,
 Mostohája eránt mégis
 Érzékeny és szíves lőn.

33.

Imígy nyalja a báránka
 Mind a kezét, mind a kést,
 Mely majd mindjárt torkon metszi
 Az ártatlan teremtést! —
 Így csókolja a galambfi
 Mind a kezét, mind a kést,
 Mely majd mindjárt nyakban metszi
 Az ártatlan teremtést!

34.

Közelgett már karácson —
 Ádám s Éva ünnepe, —
 Haj! kiket a csalárd kígyó
 Oly álnokúl meglepe! —
 Felderült már : — szép téli nap ;
 S az nap alig szürkült még,
 Hogy már felkelt a teli hold ;
 Száraz fagy volt, — kemény jég.

35.

Ekkor, mintha a gondolat
 Akkor jönne eszébe,
 Így kezdé a gonosz asszony
 Az ablakon néztébe:

«Be gyönyörű karácson ez! —
 Napnak, éjnek a szépe!
 A föld a szép holdvilágban
 Betlehemnek a képe!»

36.

«Menjünk» tovább így folytatja,
 «El a fehér kereszthez
 Az éjféli mise előtt;
 Holdvilág van, — út jó lesz.
 Töltsük inkább imádsággal
 S idvességes szándékkal
 Az öröm-éjt, mintsem gyarló
 És hívságos játékkal.

37.

Háláljuk meg születését
 Az Isten- és embernek,
 S könyörögjünk: őrizzen meg
 E veszélyes tengernek
 Kárhozatos örvényitől
 Szent és erős kezével; —
 S vétkeinket bocsássa meg
 Irgalmával, kegyével!

38.

Egyszersmind a lélek-mesét,
 Ezen csupa költeményt,
 S a köznépet ijesztgető
 Csintalan agy-leleményt
 Fojtsuk el ott-lételünkkel:
 Így majd visszaszerezzük
 A szép s szent hely tiszteletét,
 S lelki hasznát érezzük.

39.

Könyörögjünk az Istennek
 Boldogúlt úr lelkéért!
 Esedezzünk Isten előtt
 Lelke idvességéért! —
 Imádkozzunk mind a hárman :
 Hermán a jóltévőért,
 Az asszony a kedves férjért,
 A gyermek a nemzőért!»

40.

«Menjünk, menjünk!» mondá Mancini
 És egy mélyet sohajtott ;
 Elmenni a szent kereszthez
 Immár régen ohajtott :
 Egykor sok szép órát töltött
 A bölcs Lázár boltjában,
 Gyermek-szíve barátjával —
 Élete jobb sorsában.

41.

Pongrácnak ott kelle vala
 Előbb immár lennie,
 Mint léleknek megjelenni, —
 S mind a többit tennie.
 A legelső kakas-szóra
 Ki is lopta magát már,
 S remetévé átváltozott,
 Mihelyt hátul volt a vár.

42.

S ballag, ballag, — s amint ballag
 A csavargó ösvényen,
 Mely nagy fákkal volt befedve,
 S most megfagyva keményen, —

Megrobbana feje felett, —
 Megdöbben a lelkében
 Vétket vivő félszeg ördög,
 S borzad egész testében :

43.

Egy nagy bükknek lombjain ült
 Varjúsereg reppent fel,
 Amint Pongrác, az ál-lélek,
 Alatta megy vala el.
 Kísérője a gonosznak
 A rossz lelkiismeret,
 S minden kicsiny zörrenésnél
 Szívébe jégcsapot vet.

44.

Gondolkodva ballag tovább,
 Mert maga is nagyolja
 A bűnt, melyet elkövetend, —
 Mégis — magát eltolja,
 S ballag, ballag, — s amint ballag
 Épen egy völgy öblében
 Nagy zörgést hall a sűrűben, —
 Retteg Pongrác bőrében :

45.

Egy nagy farkas tört igetve
 Keresztül a sűrűn itt,
 S fogai közt, fel a bérnek
 Egy nagy halálfejet vitt ;
 Embert látván, megrezzene —
 S a fejet úgy ejté ott,
 Hogy az Pongrác lába közé
 A fagyon lekopogott.

46.

Huh! megrémül s megrázkodik
 Pongrác egész testében,
 S mint egy törzsök, mozdulatlan,
 Dermedve áll helyében.
 Fordulásról gondolkodik
 Itten immár a lator,
 De a fejet jól megnézvén —
 Meghült vére meg' felforr.

47.

Ráismért, hogy Bandi feje,
 A zshiványé, kit nem rég
 Igazság és törvény szerint
 Négyfelé tört a kerék;
 S félre rúgja, — s látván, minden
 Természetes történet,
 Istentelen bátorsága
 Ujra ismét lobbót vet.

48.

S ballag, ballag, — s amint ballag
 Földre süttött szemekkel,
 Rossz lelkébe bévonúlva, —
 S előtte már a szent hely:
 «Ki vagy ember?» így dördült meg
 Előtte egy harsány szó:
 S «ki vagy ember?» száz felől is
 Így mennydörgi az echo.

49.

Megrendülve néz fel Pongrác,
 S látván, hallván, elhal, -hül;
 Szentháromság egy Istent mond —
 És legottan öszvedül:

Termetében, csuhájában
 Lázár állott előtte,
 Kit valóban lelkének vélt,
 Mert testét meg ő lőtte.

50.

Hozzá járúl a remete
 Az ő hasonmásához,
 S ijedtéből nem jót sejtven,
 S kapván görcsös botjához
 Markos kézzel megrázza őt, —
 S mordúl újra nevet kér; —
 A nyers szóra és rázásra
 Pongrác ismét léthez tér.

51.

«Ki vagy?» kérdi ismét amaz :
 «Ah! — Pongrác!» ez így felel,
 «Az asszonyom és deákja
 Csábítottak engem el! —
 Szánom s bánom vétkeimet, —
 Kegyelmezz, oh jó lélek! —
 Igen nagy volt a kísértet, —
 De megtérek, — ha élek!»

52.

«Szólj!» (így kiált ismét amaz)
 «S igazat mondj, — meg nem csalsz!
 Gyónj!» (és kezét ráemeli)
 «Gyónj! különben szörnyet halsz!»
 S mind ezeket visszhangozván
 A szirtfalak sok felől,
 Halál látszott fenyegetni
 Emezt hátúl és elől.

53.

És rettegve mindent meggyónt,
 Mindent, amit eddig tett
 És teendő mostan vala, —
 S irgalomért esdeklett.
 E szörnyeknek hallására
 A remete elbőszült, —
 S dühösködni kész vala már,
 De — bosszúja jobbat szült.

54.

«De nem!» (ügymond gondolkodva
 Kis ideig magába'),
 «Bánd meg előbb bűneidet, —
 S úgy halj azok díjába.
 Óh gonoszok! óh gyilkosok!
 Óh tolvajok, zsiványok!
 Óh tigrisek! óh hyénák!
 Oh viperák, sárkányok!»

55.

S megragadván a vad gonoszt,
 A hajlékba bédugta:
 «Meg ne moccanj!» így ordít rá,
 És az ajtót rácsukta.
 «Őrizzétek martaléktok'
 Itt, Belzebub s Lucifer
 A második kakasszóra
 Országtok még kettőt nyer.»

56.

Dehogy moccant volna az meg,
 A halálig lankadott;
 Idők óta imádságra
 Először itt fakadott.

A remete, bús, haragos,
 Fenékből felindúlva,
 Fohászkodott, átkozódott,
 Egy szegletbe vonúlva.

57.

S most megkondúlt a vár-harang
 Először a misére ; —
 A toronynak zsellérjei
 Felrezzentek zengtére ;
 S minden szomszéd helységeiben
 Kolompolni kezének ;
 S hol vékonyan, hol vastagon,
 Mind egy tárgyért zengének.

58.

S íme! jönnek mind a hárman,
 Mint végezve rég vagyon ;
 Nyelvek hallgat, — csak lépések
 Kopog hangot a fagyon ;
 S némán oda térdepelnek, —
 Csak sohajtást eresztnek —
 A bérc kétes párkányára,
 Elejbe a keresztnek.

59.

Oda terem rejtekéből
 Ekkor a bús remete :
 «Manci! (úgymond) szegény angyal!
 Sorsod hát e' lehete? —
 De kik néked vermet ástak,
 Bele magok essenek! —»
 Meghökkenve a két ördög,
 Nem tudták, mit véljenek.

60.

De, igaz ég! minekelőtt
 Észrevevék magokat,
 A remete, egy Sámson most.
 Megragadá azokat, —
 S dühös kézzel a mélységbe
 Penderíté, taszítá ;
 «Szálljatok le a pokolba!»
 Utánnok ezt ordítá.

61.

Játszatok az ördögökkel,
 Ne Lázár szent lelkével!
 Víjjatok bajt gyeheennával, —
 Ne egy angyal életével!»
 De azok ezt már nem hallák —
 Törve, zúzva voltak már :
 A gonosznak büntetése
 El nem marad, — késsen bár.

62.

Pongrác ott benn jól hallotta,
 Itt kinn miként mennydörgött,
 S rettegett, hogy tetemében
 Szinte minden csont zörgött ;
 S a sort most rá jönni vélvén,
 Százszor is el-elhala :
 De a bószúlt remetének
 A gondja most más vala :

63.

Erős kézzel ölbe fogja
 Az elájúlt leányzót,
 S elviszi a várkapúig ;
 De ez ott sem ad még szót.

Ezer tüzes csókok által
 Tér végre meg élete,
 S ekkor a felüdült szűzhez
 Így szól a remete :

64.

«Ne félj, ne félj, Szánthó Mancsi!
 Nem vagyok én rossz lélek! —
 Se nem vagyok Lázár lelke, —
 De nyomorék, még élek!»
 (S elhasítja álruháját)
 «Ismérsz-e még engemet? —»
 (S oda esik lábaihoz)
 «Öld meg vétkes szívemet!»

65.

Megismérvén Rezy Sándort
 A szűz, nagyot sikoltott,
 S nem tudván még mindeneket,
 Szinte megint elhalt ott.
 Azt leírni, amit ekkor
 Mancsi érzett keblében,
 A világon semmi nyelvnek
 Sincsen tehetségében.

66.

«Szerencsétlen, mivé lettél!»
 (Így rebeg Sándorhoz)
 «Óh szívem! s te hajúlhattál
 Valaha ily latorhoz? —
 Jaj, jaj nékem! — (sírva fakad)
 Szörnyet, szörnyet vétettem;
 Átkozott légy, undok szívem! —
 Hogy ördögöt szerettem!

67.

Közönséges zsványnál több,
 Óh zsványok zsványa!
 Így gyilkolni tán nem tudna
 A sátánok sátánja:
 A szent helyre, imádságra
 Kezét ő rá nem tenné;
 Egy szent ember álképét ő
 Így végre fel nem venné.

68.

Óh gyalázat, amilyen még
 Emberszívet nem vérzett;
 Oh fájdalom! amilyent még
 Szerető szív nem érzett!
 Mit késel még, engemet is
 A világból kivetni,
 Melyben te vagy — csak azért is.
 Hogy tudtalak szeretni?»

69.

«Szerencsétlen (sohajt Sándor)
 Szerencsétlen valóban!
 De nem zsvány, de nem sátán,
 E kettőnek vége van:
 Hanem a sors választottja,
 Ki megbántson tégedet;
 S megint a sors választottja,
 Ki megmentse életedet.

70.

Boldog egyszer! megmenthettem
 Veszélyben volt életedet!
 De ezerszer boldogtalan,
 Hogy megvérzém szívedet! —

Csudálatos eseteken
 Forog a sors kereke, —
 Rajtam rútlul ment keresztül, —
 Dúlva éltem teleke!

71.

Amely halált a két gonosz
 Tőlem veve, reád várt;
 Pongrácnak kell vala tenni
 A földnek e szörnyű kárt;
 De a zsványt nyakon kaptam
 Még előtte tettének;
 S minthogy meggyónt, kegyelmeztem
 Elcsábított lelkének.

72.

Lázárt is ő végezte ki, —
 De jobb, — maga beszéljen,
 S Mancsi minden megtörténtről
 Azután úgy ítéljen.
 Sem e köntös nem álruha:
 Mindent, mindent gyűlölvén
 Rajtad kívül — Lázár után
 Remetévé lettem én!»

73.

Aki azt leírni meri,
 Mint gyötrődött itt a szüz,
 Hallván s értvén, ami történt, —
 Az tollából csúfot üz.
 De százféle kínja közül
 Mégis csak azt érezé,
 Hogy Sándornak zúzott szivét
 Ily gyanúval vérezé.

74.

S nem akarva — reá borúlt
 Megmentője nyakára :
 «Óh te! (ugymond) mért tartál meg
 Szívem még több kínjára? —
 Tiéd kezem, — ha kívánod, —
 Mert megmentéd életemet ;
 De ne kívánd szerelmében
 Rég elhamvadt szívemet!»

75.

«Nem kívánom! (sohajt Sándor)
 Mert nem lehet kívánnom!
 Enmagamban vesztesége! —
 Szánnom lehet csak s bánnom :
 Bánnom, amint Ádám bánta
 Veszteségét édennek ; —
 Bánnom téged! — foglalatját
 Földi szép s jó mindennek!

76.

Egy előtted könyörgésem :
 Hogy bocsáss meg vétkemnek!
 Add meg ez egy vigasztalást
 Hátralévő életemnek!»
 «Megbocsátok, (sohajt Manci)
 Óh jobb sorsra méltó te! —
 Bocsásson meg az Isten is, —
 Hogy két létet törtél le!»

77.

«Oh elvesztett idvességem!
 Hát még egyszer foghatlak?
 (Kiált Sándor) míg kitisztúlt,
 Fenn örökre bírhatlak? —

Isten veled! Élj boldogúl!
 Áldja Isten éltedet!
 Ő, a törvény s jó emberek
 Pártúl fogják ügyedet.»

78.

És egy hosszú csókot nyomván
 A dermedt szűz ajkára,
 Elválának s elmenének
 Még hosszú s bús pályára.
 Pongráccal úgy bánt az úrfi,
 Hogy az vagy ott meghaljon,
 Vagy az ördög-cimborára
 Mindeneket kivalljon.

79.

Ez, az Isten büntetését
 Látván nyilván mindenben,
 S lelkében egy kis szikra még
 Hívén s bízván Istenben, —
 Megtért s a vér-cimborára,
 Amit tudott, kivallott ;
 S az elárúlt kegyes szűztől
 Bocsánatot nyert legott.

80.

S Rezire ment az úrfihoz,
 Ki rá nem rég mennydörgött ;
 És térdein csúszva-mászva
 Néki azért könyörgött :
 Fogadja be szolgálatját,
 Amily rossz volt, oly jó lesz :
 S az úrfi azt befogadá,
 Gondolván, hogy nagy jót tesz.

81.

S mind a ketten, zarándokok,
 A pápához Rómába
 Gyalog mentek és mezitláb —
 Bűneiknek díjába.
 És a pápa teljes búcsút
 Igér vala nékiek,
 Ugy — hogy minden pogány-harcban
 Kelljen vitézkedniek.

82.

Hazatérvén Sándor úrfi,
 Hült helye volt Mancinak:
 Búcsút mondott a világnak
 S az ő családságinak;
 Veszprímbe ment, s az Istennek
 Adván magát s javait,
 Apáca lett, — s ott a völgyben
 Nyögte el bús napjait.

83.

Tépelődött Sándor úrfi
 Ezért érzett kínjába':
 «Csakhogy Mancsi senkié sem!»
 Ez volt ír mély bújába'.
 Háború lett; s elszáguldott
 Szélvészkép a törökre;
 S ott dühösen vitézkedvén, —
 Kiszzenvedett örökre.

84.

Sándor este után Mancsi,
 Ki rég hervadt testében,
 Nemsokára elszendergett
 A szüzesség ölében.

Oh, jobb sorsra méltó két szív!
De haj, — földnek gyermeke!
Rútúl járt el benneteket
A sors forgó kereke!

85.

Pongrác soká vonta éltét, —
Remete lett Dabronyban ;
S esztendőnként a nagy hétben
Ott bőjtölt a Bakonyban.
Az özvegyel s deákjával
Kányák, varjak híztanak ;
A farkasok és a rókák
Ott örömet laktanak.

TARTALOM.

HIMFY SZERELMEI.

I. rész. Kesergő szerelem.

1. Énekek.

	Lap
Állj meg Amor, szemlélgessük	72
A halvány ég csillagai	78
A nap épen alkonyodott	29
Búval tölti csak s bánattal	10
Bünhödtél föld, — légyen elég	88
Csörgő patak! életemnek	120
Ébren való álmadozás	67
Egy hasonló valósággal	101
Falak! melyek közt lakozik	83
Itt — a komor enyészetnek	45
Kellemek, amilyeneket	106
Két szeme, szép arcúlatján	39
Lehetnék bár oly éles szem	57
Mars vad dühe bont, dönt, dúl, vág	15
Midőn csendes felségében	24
Mint a kőszál, hajthatatlan	97
Mint az őzek az erdőben	3
Most költözik tőlünk a nap	61
Most ndom már, mit cselekszik	115
Nincs nyugtom, nincs békességem	52
Szerelem-e az, avagy nem	35

2. Dalok.

A balsorsnak bús fellege	49
A fecskék elköltöztenek	50
A föld egész kerekében	22
A halavány olajfáknak	34

	Lap
A havasnak oldalában	50
Ahol ő van, bámulandó	41
Ahol ő van, csudálatos	41
Ahol ő van, hihetetlen	41
Ahol ő van, nézd a fákat	42
Ahol ő van, ott Amornak	44
Akárhogy van, de kínaim	116
Akármennyi jeleseknek	43
A kegyetlent felejthetni	26
A kelő nap tovább nyújtott	84
Akkor, midőn felzavarta	105
A kutyáktól üldöztetvén	21
A külföldön nyomorogva	9
A legvigabb mulatságban	82
A melegen és hidegen	57
A menő nap a jövőnek	77
Amiólta felserdültem	7
Amit tesz ő, szép, nagy s dicső	79
Amor fejem mint megcsalá	78
Amor! s hát csak szenvedheted	15
Amor rabja, — most Marsé is?	13
Amott látom domborodni	112
A nap alatt ily szerelem	96
A reménység és félelem	118
A számtalan félelmekből	116
A szegénység és gazdagság	87
A szép őszi nap megszürkült	65
A szerelem birodalmát	80
A szerelem hatalmával	85
A szerelem indulatját	75
A szerelmes gondolatok	21
A szerelem sétálni vitt	81
A szerelem s fájdalmaim	95
A szív minden, — azt tartom én	8
A tavasznak érkezése	59
A titok kinyilatkozott	119
A vad szívet irgalomra	115
A világból kiszakadva	60
A világnak vigasági	53
A világon setét éj van	100
A virágok szép nemében	27
Az a lelkes nem tudom mi	57
Az én lelkem mélyen vagyon	81
Az életnek tengerében	6

	Lap
Az ész váltig értekezett	32
Az idő mindenem kifog.....	24
Azt kérdezed, óh barátom	36
Balgatag én! nem védtettem	21
Bár ki tegye ítéletét	69
Beteg, sebes, törött, romlott.....	98
Bízakodó reményekkel	117
Bizonytalan lépésimet	27
Boldog, ki a szerelemnek.....	54
Boldog vagy te, cifra madár	12
Boldog valék nyúgalmamban	9
Csömört okoz a társaság	32
Édes, kínos emlékezet	48
Egek! már ily nagy ideje	111
Egy csillag sincs az egekben	99
Egyetlen-egy, bár ki lássa.....	55
Egy délután — (lestem én őt).....	95
Egy szép estkor az erdőben	70
Éjfél vagyon, — nem alhatom.....	50
Elérem majd nyugalمامat.....	103
Elmédet hát mért bocsátod	29
Elmégy tehát, szegény lélek.....	119
Eltávozván, majd változás	11
Elűzted a komor telet	10
Emberfajzat! akárci légy	84
Ember! hát még dicsekedhetsz.....	103
Ennyi tüzes gerjedelem	82
Érc-szíve megvehetetlen.....	44
Érzeményim seregében.....	77
Ezerek közt maga lenni	53
Gyakran lebeg elmém előtt	63
Gyenge szer az ember szíve	93
Gyermekségem szép idei	38
Gyűlölöm én a világot	39
Ha elmémnek gondolatit	31
Ha engemet, oly rég hívét.....	104
Hah! mely szörnyek a bajaim.....	51
Ha ki talán nem értheti	23
Hajh! kemény ő s érzéketlen.....	113
Hajnal alig kerekedett.....	13
Hallottam én szép szavának.....	56
Halj meg bennem emlékezet!	68
Ha majd a bú, mely testemet	33
Ha mindennek felosztását	37

Ha nem látom, többé nem ér.....	57
Ha nyelvem oly gazdag volna	71
Ha oly makacs ellensége	37
Ha tudnám, hogy békességem	32
Hegyen-völgyön ácsorogtam	86
Hirdesd, nyelvem, érdemeit	41
Hogy anyám megnyugtathatta.....	7
Hogy csak kínja s aggodalma	86
Hogy először láttam én őt	94
Hogy vonhatja félholt testem	23
Hol a szívben fészket rakott	64
Hová merülsz, beteg elme?	70
Hozzá fogtam százszor is már	57
Immár mennyit nem szenvedtem	29
Itt, a tenger habjaival	28
Itt ült, ott járt, ott nevetett	68
Jól látja ő, mint hervadok.....	114
Jól tudom én, mit kellene	112
Kinek egyszer kebelében	49
Ki voltam én, hajh! ez előtt?.....	102
Környülvett, im! már a franc had	13
Látnom őtet, és szeretnem	95
Láttam ismét! — a régi ő	112
Láttam őtet siránkozni	56
Legmerészebb repültében	66
Mars, akinek rabja vagyok	14
Mars zászlói eltűntenek	93
Meddig tart még tehát e harc	34
Még csak benned reménységem	28
Megláttam őt, — s kebelemben	65
Mely szó, mely nyelvdicséreti	75
Mérgesítem sebeimet	14
Midőn a hold világában	35
Midőn Amor fészkelődik	59
Midőn Amor hozzám jöve	85
Miként örül, ami csak él	60
Mikor egyszer pelyhesedtem	7
Minden egyéb gerjedelem.....	20
Mindenfélét megpróbáltam.....	96
Minden inkább lehetséges	36
Minden szépben szépségének	97
Minden tárgyban őtet látom.....	26
Míndez vissza nem adhatja	118
Mint a füge áttétetvén.....	100

	Lap
Mint a napnak sugárai.....	37
Mint a sas, úgy fellengezett	81
Mint a szarvas, kit megére	8
Mint gyógyulnék fel sebemből	69
Mint hül s fül a vér ereiben	105
Mint reszkettem, borzadoztam	113
Mint szeretlek, mint kedvellek	59
Mint táncolt ő, a Grácia	94
Mit nem tudna felforralni	14
Mondd meg, miként gondoljalak	63
Mondd meg, Zephyr, mi dolgod van	114
Napok jönnek, napok mennek	76
Nem csak teste delisége	79
Nem birja ily sanyarú lét	77
Nem nyomhatván el tüzemnek	26
Nem szeretem többé őtet	51
Nem vádollok én tégedet	100
Nincs szívének kívánsága	55
Oh epedő kívánatok!	38
Oh nyomorúlt, buta nyelv te.....	98
Oh te! oh te! így ordítok	86
Oh természet! mit vétettem?	113
Oh! vajha kiszakaszhathnám	76
Oly kedvetlen s nyughatatlan	117
Olvastam én a verseket	104
Országok, népek, nemzetek	12
Ott, ahol én nevelkedtem	22
Önmagával vagdalkozni	38
Őt kérem, a teremtőtől	27
Semmiként sem remélhetvén	8
Senki őtet nem esméri	54
Sírsz hát bennem, szegény lélek!	71
Sokat mondtam szépségéről.....	118
Sok országot mosó tenger	43
Sok s nagy, amit szenvedek én	33
Szabad voltam, fürge, s oly gyors	98
Szelid Musák! jól tudom én	104
Szemfényvesztő a gyöngyhava	70
Szépségének a látásától	76
Szerelemben fogamtattál	54
Szeretni s nem szerettetni	74
Szíve tárgyát bálványozni	55
Szívek, akik csak nem rég is	60
Szívem kínja kedves néked	80

	Lap
Szívemnek mély fenekébe	48
Szív- s lélekben beteg lenni	34
Szüntesd, oh sors, haragodat	87
Tanú valék, mint érezte	66
Téged látlak az egeknek	102
Te, ki alig világítasz	99
Természetnek éltetője	22
Testének egy mozdulása	87
Ti a világ kezdetében	31
Tiszteletet, csudálatot	69
Tovább immár lehetetlen	101
Úgy lebegett ő szüretkor	65
Üdvességgel áldott két szem	51
Valahányszor szeme pillant	43
Vajjon mire magyarázzam	116
Váltig immár megviselték	82
Végtére hát elértelek	105
Vizen, földön és az égben	63
Volt egy idő, hogy könyemet	64
Zúg a zápor, — ordít a szél	94

II. rész. Boldog szerelem.

1. Ének.

Végre tehát elnyertelek	131
-------------------------------	-----

2. Dalok.

A bereknek gyors kaszási	145
A férj fenkölt, tüzes legyen	151
A kínokról beszélgeténk	126
Akkor, midőn oda dülünk	145
A szerelem oskoláját	148
A természet emléiből	131
A természet kebelében	125
A test pompás szépségei	148
A tudomány és dicsőség	130
A veszélyes fergetegben	149
Az, kinn nyargal szágúldozva	150
Eddig a bú fellegével	127
Eddig csak bús henyélésben	129

	Lap
Egymás mellett be szépen áll	129
Első kegyes tekintete	146
Eltörlötték inségemet	126
Fájdalmimban átkoztalak	125
Fellengző reményekkel	150
Ha igaz a vélekedés	147
Ha itt a dél — már készen vár	144
Hajházzon más uraságot	146
Ha kedvesem mellettem ül	144
Halljátok, kik esmerétek	122
Hívség, mely oly erősen áll	143
Holnap nem lesz, ami ma van	147
Kivált, ragyás, aszott bagoly	123
Legény! lányzó míg eredben	140
Más a világ ábrázata	128
Midőn gyermekidőnk elmúlt	130
Midőn reggel felserkenünk	144
Minekután a kezünket	125
Mint előzi akaratom	149
Mosolyogva jönnek, mennek	143
Musám te! ki zokogással	122
Néha, midőn mellettem ül	129
Nézd e rózsát bimbójában	128
Ő is engem rég szeretvén	127
Ő mellette nem érzem én	150
S hát meg újra lobbott vete	142
Soká fel nem támadhatott	126
Sokkal szebb most a természet	146
Szinte majd már összecsaptak	131
Ti, a sorsnak ostorai	123
Tiéd minden gondolatja	128
Ti, kik kívül úgy fázatok	124
Ti, kik szívem fájdalmával	124
Tökéletes bizodalom	142
Tőle jönnek, hozzá térnek	147
Vétettem én, mondván, hogy jég	123

REGÉK A MAGYAR ELŐIDŐBŐL.

Csobánc	155
Tátika	169

PH
3132
K5
köt.2

Kisfaludy-Társaság
Elo könyvek

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
